

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Tvořivý krasopis

pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ

Diplomová práce

Autor: Eliška Říhová
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Hradec Králové

2019

Zadání diplomové práce

Autor:	Eliška Říhová
Studium:	P14P0922
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Tvořivý krasopis pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ
Název diplomové práce AJ:	Creative lettering for young learners

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Úvodní část diplomové práce se bude zabývat historií písma a s tím souvisejícím psacím náčiním, legislativou povoleného písma a současnou nabídkou učebnic psaní pro žáky 1. stupně základní školy v České republice. V praktické části vytvoří studentka program zájmové činnosti Tvořivého krasopisu pro žáky čtvrtého a pátého ročníku ZŠ na jedno pololetí školního roku.

Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Kateřina Josefová Víšková
Datum zadání závěrečné práce:	31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 29. 3. 2019

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Ivě Košek Bartošové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce.

Anotace

ŘÍHOVÁ, Eliška. *Tvořivý krasopis pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 116 s. Diplomová práce.

Úvodní část diplomové práce se zabývá historií písma a s tím souvisejícím psacím náčiním, legislativou povoleného písma a současnou nabídkou učebnic psaní pro žáky 1. stupně základní školy v České republice. V praktické části vytvoří studentka program zájmové činnosti Tvořivého krasopisu pro žáky čtvrtého a pátého ročníku ZŠ na jedno pololetí školního roku.

Klíčová slova

písmo, kaligrafie, krasopis, zájmová činnost, 4. a 5. ročník ZŠ

Annotation

ŘÍHOVÁ, Eliška. *Creative lettering for young learners*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 116 pp. Diploma Dissertation.

The introductory part of the thesis deals with the history of writing and with the related writing tools, legislative regulation of permitted writing and the current offer of writing textbooks for young learners in the Czech Republic. In the practical part author creates a comprehensive programme of interest activities of Creative lettering for young learners; the programme is designed for fourth and fifth grades of primary schools in the total extent of one half of the school year.

Keywords

writing, calligraphy, lettering, interest activities, 4th and 5th grade of primary school

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studentky:

Obsah

Úvod.....	10
1 Písmo	11
1.1 Paleografie	11
1.2 Písmo a jeho předchůdci	12
1.3 Předhistorické období	13
1.3.1 Piktogramy	13
1.3.2 Ideogramy	14
1.4 Historické období.....	14
1.4.1 Klínové písmo	14
1.4.2 Egyptská písma	15
1.4.3 Čínské písmo.....	16
1.4.4 Japonské znaky.....	16
1.4.5 Fénické písmo	17
1.4.6 Řecké písmo	17
1.4.7 Hlaholice, cyrilice, azbuka	18
1.4.8 Karolínská minuskule.....	19
1.4.9 Lomená písma – gotika	19
1.4.10 Renesanční písmo.....	20
1.4.11 Barokní kaligrafie.....	21
1.5 Rozbor písma	22
1.5.1 Obecná charakteristika písma	22
1.5.2 Prvky struktury jednotlivých písmen	23
1.6 Nástroje písářů	23
1.6.1 Psací látka.....	23
1.6.2 Psací náčiní.....	24
1.7 Písmo dnes	25
1.7.1 Soudobá kaligrafie	26
2 Vázané a nevázané písmo v českých školách.....	28
3 Přehled sešitů pro výuku elementárního psaní	29
3.1 Nová škola.....	29
3.2 Alter	30
3.3 Sfumato	31
4 Zájmová činnost.....	32
5 Tvořivý krasopis pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ.....	33
6 Přípravy na výuku krasopisu a jejich realizace.....	35
6.1 Úvod do zájmové činnosti tvořivého krasopisu.....	35

6.2	První krasopisné tahy	41
6.3	Malá psací abeceda (a, b, c, d, e, f)	48
6.4	Malá psací abeceda (g, h, ch, i, j, k)	53
6.5	Malá psací abeceda (l, m, n, o, p, q, r)	57
6.6	Malá psací abeceda (s, t, u, v, w, x, y, z)	62
6.7	Velká psací písmena, práce písaře	67
6.8	Píšeme přání	73
6.9	Braillovo písmo	77
6.10	Hieroglyfy	81
6.11	Shrnutí realizovaných hodin	84
7	Přípravy na výuku krasopisu	85
7.1	Písmo kolem nás	85
7.2	Tečkování	87
7.3	Psaní ostrým hrotem a inkoustem	90
7.4	Leporelo	93
7.5	Comenia Script	95
7.6	Květinové zdobné písmo	98
7.7	Negativ	100
7.8	Opičí abeceda	102
7.9	Vlastní tvorba	105
7.10	Už umíme krasopsát	107
	Závěr	110
	Seznam použité literatury	111
	Seznam obrázků	114
	Seznam příloh	115

Úvod

Už jako žákyni prvního stupně základní školy mě bavilo psaní. Na rozdíl od svých spolužáků jsem si ráda zapisovala do sešitů a všechny mé zápisky byly úhledné.

Při studiu na gymnáziu jsem se začala zajímat o podobu jednotlivých písmen. Stále jsem svůj rukopis vědomě měnila a vylepšovala. Na vysoké škole jsem se v předmětu Prvopočáteční čtení a psaní opět vrátila k písankám. Jejich vyplňování jsem si užívala. Později jsem si koupila Krasopísanku od Hany Bařtinské, která se věnuje moderní kaligrafii v České republice. Díky ní jsem se naučila krásně psát.

Při plnění pedagogické praxe na základní škole mi žáci chválili písmo. Uvědomila jsem si, že bych jim mohla své znalosti o písmu předat a v rámci estetických předmětů je psaní naučit. Proto se ve své práci zabývám právě výukou krasopisu.

V první části práce se věnuji historii písma, která byla důležitou cestou k podobě dnešních písmen. Dostávám se k aktuální podobě písma vyučovaného ve školách.

Po zvládnutí elementárního psaní by měli být žáci schopni svůj rukopis rozvíjet. To dokáže druhá polovina mé práce, která přichází s programem zájmové činnosti Tvořivého krasopisu. Obsahuje dvacet příprav na výuku krasopisu. Prvních deset je obohaceno o komentáře z realizace daných hodin ve skupině šesti dívek v rámci zájmové činnosti. Dalších deset příprav uzavírá plán na jedno pololetí školního roku.

Cílem diplomové práce je vytvořit program Tvořivého krasopisu pro žáky 4. a 5. ročníku základní školy a popsat jeho jednotlivé části.

1 Písmo

Písmu se žáci učí od první třídy základní školy. Každý prvostupňový učitel zná didaktiku psaní. S písmem se učitel setkává každý den. Žáci jím píší do sešitů, čtou ho v učebnicích a pracovních listech. Každý pomocí něj vyjádří téměř cokoliv. Používáme ho všichni. K tomu, abychom ho pochopili, je třeba znát jeho postupný vývoj.

V první kapitole uvádím, co je to písmo a následně paleografie. V dalších kapitolách shrnuji vývoj písma od prvotních písemných předchůdců až po moderní kaligrafii.

Pojem písmo má několik definic. S písmem se setkáváme každý den a nevíme přesně, od kdy naše lidstvo doprovází. Písmem zapisujeme jazyk a mluvenou řeč prostřednictvím symbolů a znaků (Košek Bartošová, 2014).

“Písmem si lidstvo vytvořilo nástroj k poznání minulosti i budoucnosti” (Eliška, 2005, s. 6). Pomocí písma zaznamenáváme myšlenky a skutečnosti, je časově i místě nezávislé na osobě sdělujícího. Pro porozumění textu, tedy přečtení a pochopení obsahu, potřebujeme znát písmo (znaky), řeč (jazyk) daného textu (Michálková, 2013).

S písmem se setkáváme v knihách, ve škole, v práci, v restauraci, na internetu, všude kolem nás. Je třeba si uvědomit, že je ale písmo rozličné a v každé zemi se trochu liší. Se vším souvisí kultura dané země a vývoj písma, který je protkán napříč těmito kulturami. Psané písmo je vlastně ukazatelem duchovní i kulturní úrovně společnosti, je to *„vynález člověka a bez člověka není k ničemu“* (Eliška, 2005, s. 6).

1.1 Paleografie

Paleografii chápeme jako vědu, která se zabývá dějinami písma. Toto vymezení potom různí autoři rozšiřují. Ve většině definic se setkáváme s vývojem písma, dějinami knih, knihoven, dalších typů písemností, vzdělání apod. I. Hlaváček charakterizuje paleografii jako vědu, která *“zkoumá a popisuje písmo v čase a prostoru, čímž zároveň učí správně číst a interpretovat písemné prameny a zasazuje vývoj písma do celkového vývoje společnosti”* (Pátková, 2008, s. 10-11).

Paleografie se zabývá především rukou psaným písmem. Své poznatky o vývoji písma získává z dochovaných památek. G. Friedrich jako autor nejstarší české paleografické příručky definuje paleografii jako nauku o starých písmech a jejich vývoji. Takový předmět je velmi obsáhlý, proto má příbuzné disciplíny – epigrafiku, numismatiku, sfragistiku. Dále také diplomatika má podobný zájem, je jím však listina po vnitřní stránce, ale ne přímo písmo.

Teoreticky lze říci, že paleografie hraje roli prostředníka pro další disciplíny všude tam, kde je práce s pramenem podmíněna písmem (Pátková, 2008).

Pakliže paleografie studuje rukou psané písmo, pak i naše písmo v zájmové činnosti tvořivého krasopisu v této práci uvedené by mohlo být jejím předmětem. Paleografie se ale zabývá spíše starým písmem. Jednou možná bude studovat ten náš aktuálně se rozvíjející krasopis.

1.2 Písmo a jeho předchůdci

V této podkapitole se zabývám předchůdci písma. O nástěnných malbách a prvních předmětech spojených s písmem, které sem beze sporu patří, se žáci dozvědí v historické části vlastivědy.

Nelze beze sporu určit, co již můžeme považovat za písmo. Můžeme sem zahrnout už první předměty použité k činnostem připomínající psaní nebo za počátek považujeme přímo až záznam jazykových jednotek příslušnými znaky. Sporné jsou prehistorické nástěnné malby, které zdobí zvířata a výjevy lovů. Měly magický význam a byly součástí rituálů, ale o tom bychom mohli mluvit i u severských run v pozdním středověku.

Nacházíme se tedy někde v pomezí výtvarného umění a prvního záznamu. Egyptské hieroglyfy jsou významným projevem umění stejně jako malby nebo sochy, čínské písmo nejprve nesloužilo ke komunikaci mezi živými lidmi (Průšová, 2017).

Za první písmo lze považovat to staroevropské z podunajské oblasti. Vzniklo před 7 000 lety a mělo asi dvě stě identifikovaných pojmových znaků. Můžeme se ale jenom domnívat, které písmo je postaveno do role úplného prvenství. V Číně byly objeveny

znaky ze 7. tisíciletí př. n. l. a je možné, že se pojí s pozdějším čínským písmem. Také egyptské písmo z 3. tisíciletí př. n. l. má jistě svůj prapůvod v nějaké dosud neobjevené kultuře. Vědecké poznatky z paleografie nejsou zdaleka definitivně uspořádány (Průšová, 2017).

Obr. 1 – Nápis na nádobě nalezené v jižním Maďarsku z doby 5300-5000 př. n. l.

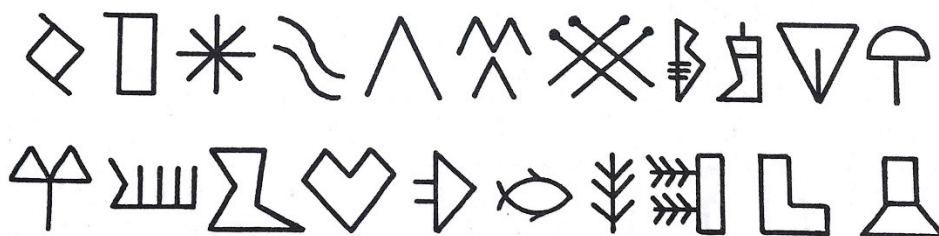
V souvislosti s prvními písemnými zmínkami si lze uvědomit, jak dlouho se písmo vyvíjelo. Dnes přicházíme s dalším objevováním. Proto vytvářím program pro žáky, kteří se tím zabývají, abychom společně stihli přihlížet aktuálnímu pokroku písma, který je nezastavitelný.

1.3 Předhistorické období

Původní první písma měla podobu jednoduchých znaků. Dělíme je na piktogramy a ideogramy, které popisují a ilustrují v této části práce.

1.3.1 Piktogramy

Za předchůdce písma považujeme piktogramy. Ty graficky zobrazují myšlenku nebo sdělení, aniž by rozlišovaly jednotlivé pojmy (Průšová, 2017). Jsou to zjednodušené kresby, u nichž poznáme smysl i bez znalosti jazyka. Vzniklo z nich obrázkové písmo.

Obr. 2 – Sumerské piktogramy, asi 3400–3100 př. Kr.

1.3.2 Ideogramy

Ideogramy jsou to symboly. Na rozdíl od piktogramů je zde třeba znát pojem, který daný ideogram vyjadřoval. Dnešními pozůstatky těchto symbolů jsou loga firem, dopravní značky, turistické značky, lodní abeceda, navigace v metru apod.

Z piktogramů a ideogramů se začalo tvořit písmo. Nejprve slovní, potom slabikové a hláskové (Michálková, 2013).

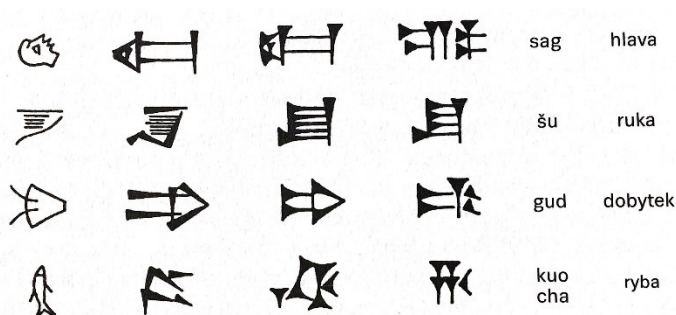
V návaznosti na piktogramy, ideogramy a také hieroglyfy jsem v desáté přípravě na vyučování krasopisu zvolila vymyšlení vlastních znaků. Žáci se díky tomu seznámí s původními znaky a realizují se v tvorbě podobných.

1.4 Historické období

Historická písma lze rozdělit podle jednotlivých zemí, protože se v nich vývoj liší. Některá písma zůstala podobná dodnes, jiná se proměnila k nepoznání. Jejich odlišnosti a typické znaky jsou rozepsány v této kapitole.

1.4.1 Klínové písmo

“Roku 2900 př. n. l. původní piktogramy mizí a objevuje se písmo klínové. Sumerové psali seříznutým rákosem do hliněných destiček a na stvrzení jejich pravosti používali pečební válečky” (Pokorná, 2005, str. 9).

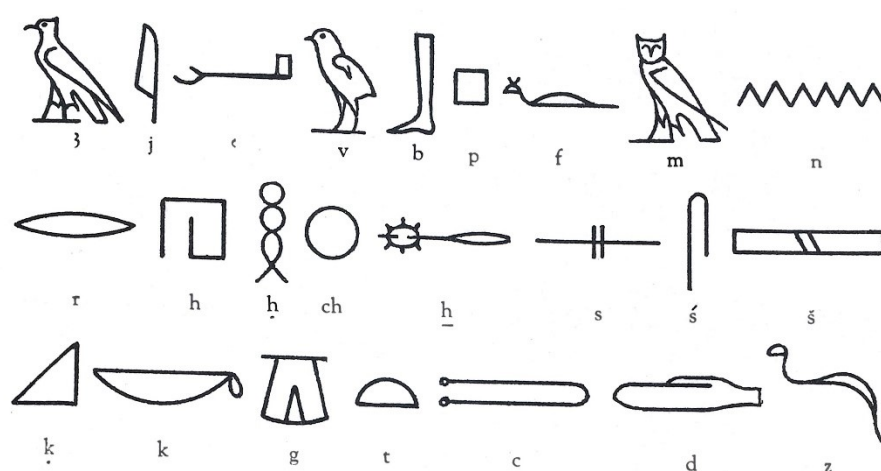
Obr. 3 – Proměna obrázkových znaků do podoby klínového písma

Sumerské znaky nejspíše vznikly pro potřebu zaznamenávání informací v chrámovém hospodářství, účetnictví a při obchodních transakcích. Nejstarší nalezené tabulky obsahují záznamy o daních, obchodech a řemeslech (Průšová, 2017). *“Babylonská literatura však obsahuje už množství modliteb, příběhů, hrdinské poezie, ale i texty filosofické, astronomické a lékařské. Například Epos o Gilgamešovi je všeobecně*

známým a stále čteným dílem zachycujícím palčivou otázku lidské smrtelnosti” (Průšová, 2017, s. 34).

1.4.2 Egyptská písma

„Egyptské hieroglyfické písmo je nejvýznamnější písmovou soustavou starověku“ (Průšová, 2017, str. 35). Egyptské hieroglyfy jsou na rozdíl od strohého klínového písma plné života a poezie. Využívaly se od 4. tisíciletí př. n. l. Byly nazývané v překladu jako písmo bohů, psaly se na kámen nebo do něj tesaly. Nejprve se řadily svisle, potom vodorovně (Pokorná, 2005).

Obr. 4 – Egyptské hieroglyfy fonetické, asi konec 4. tisíciletí př. Kr.

Psané formy hieroglyfů měly dvě úrovně: démontické (úřední) písmo a hieratické (kněžské) písmo (Eliška, 2005).

“Obecné užívání písma usnadnil vynález papyrusových svitků (2200-500 př. n. l), na které se psalo rozžvýkaným rákosem a inkoustem ze sazí. V Egyptě, stejně jako v Mezopotámii, znamenala znalost psaní a čtení privilegia a moc. Toto písmo bylo před mnoha staletími nahrazeno písmem arabským” (Pokorná, 2005, s. 10).

Představa, že sedím ve školní lavici a s kamarádkou si dopisujeme v podobě obrázků, je pro mě lákavá. Věřím, že žáci by mi dali za pravdu. Proto jsem zvolila hieroglyfy jako jedno z témat ve výuce krásného psaní.

1.4.3 Čínské písmo

Čínské písmo vytvořil nejspíše ve 26. století př. n. l. císař Chuang-ti. Psalo se na bambusové destičky, také na zvířecí kosti, ba dokonce na želví krunýře. V prvním století př. n. l. Chaj Lun posunul písmo vpřed při vynalezení papíru. V čínském písmu přetrvávají piktogramy dodnes. Na rozdíl od písma v ostatních zemích se během času příliš nezměnilo (Pokorná, 2005).

Čínské písmo je úzce spojené s japonským, jeho znaky jsou jednou z částí složitého japonského systému. Čínština je jedním z nejpoužívanějších jazyků na světě, mluví jí více jak miliarda lidí. Proto považujeme čínské písmo za důležité. Na rozdíl od naší abecedy nelze znaky řadit za sebou, ale lze je třídit do šesti kategorií, které byly definovány před šesti tisíci lety. Patří sem zobrazující znaky (představují konkrétní předměty), symbolické znaky (vyjadřují význam slova symbolem/liniemi), naznačující znaky (kombinují dva a více různých významových znaků), vypůjčené znaky (využívají homofonii čínštiny, zobrazování pomáhá rébusový princip jako v logografických systémech – odlišení významu obrázkem předmětu), složené znaky (90 % všech znaků), obrácené nebo transformované znaky (vznikají obrácením nebo přeměnou jiného znaku) (Průšová, 2017).

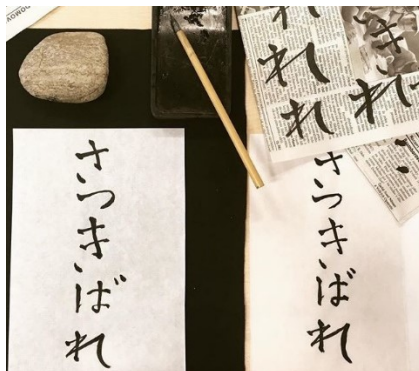

Obr. 5 – Způsob tvoření složených znaků

1.4.4 Japonské znaky

Jedná se o nejsložitější písemnou soustavu na světě. Japonci převzali čínské znaky ve 4. století našeho letopočtu. Korejský učenec Wani přinesl Hovory Konfuciový a Učebnici tisíce znaků. Písmo se šířilo souběžně s čínskou kulturou na území Japonska. Potom si vytvořili vlastní slabičné písmo Hiragana, potom Katakana. Tato písma se dají naučit z básně od buddhistického kněze Kóbó Daiši. Skládá se totiž ze základních slabik a každá se v ní vyskytuje jen jednou.

Čínská a japonská kaligrafie se stala uměleckým prostředkem ve 3. století našeho letopočtu. Dodnes je o ni velký zájem. Dělí se na různé styly– historické tenšo a reišo, moderní kaišo a gjóšo a abstraktní sóšo (Průšová, 2017).

Obr. 6 – Vlastní tvorba – Japonská kaligrafie, překlad: „Dnes je krásný květnový den.“

V květnu roku 2018 jsem se zúčastnila kurzu japonské kaligrafie. Jak je vidět na obrázku, pod list papíru jsme vložili kousek filcové látky, aby se nám papír neposouval. Látku jsme zatížili kamenem. Psali jsme speciálním perem pro japonskou kaligrafii. Asi dvě hodiny jsem se snažila napodobit správný tvar každé linie dle vzoru. Japonští kaligrafové se zabývají každým detailem daného písma. K tomu je pro ně velmi důležitý tlak a tempo psaní a potažmo celé provedení. Psaní je pro ně dlouhý proces, je to uznávané umění. Dospěla jsem k názoru, že pro žáky by bylo psaní japonských znaků příliš těžké.

1.4.5 Fénické písmo

Féničané vytvořili své písmo ve 13. – 14. století př. n. l., mělo 22 znaků pro souhlásky. Zásadně ovlivnilo vývoj písmových systémů nejen v Evropě. Samohlásky se nepsaly, ty si čtenář sám doplnil. **U tohoto písma se nám** objevuje princip akrofónie, znaky dostaly zvukovou podobu souhlásky. Fénické písmo dalo základy písmu hebrejskému, arabskému, syrskému i mongolskému. Zvukové slabičné písmo Féničanů ovlivnilo celý vývoj písmových systémů (Eliška, 2005).

1.4.6 Řecké písmo

Na základě fénického písma vzniklo řecké písmo. Mělo dvě varianty – východořecké (iónská a atická abeceda) a západořecké (dórská abeceda). Z íonského typu vznikla písmena A – alfa, E – epsilon, O – omikron, Y – ypsilon, I – ióta. V 5. století

se začínalo psát zleva doprava. Klasická řecká abeceda se rozvíjela v říši římské, vzniklo latinské písmo složené ze 24 písmen, která se četla zleva doprava. Ve 3. století př. n. l. vznikla římská kapitála považovaná za slavnostní písmo. Staří Římané využili písmena pro vyjádření čísel: C – 100, L – 50, D – 500, M – 1000, X – 10. Dalšími typy byly kvadráty a rustikály. Tyto kapitálky se dodnes nezměnily.

Dodnes hojně využíváme římské číslice, které jsou také součástí školní výuky matematiky. Ve většině případů jsou jimi označené i jednotlivé školní třídy.

Pro rychlejší psaní vznikla kurzíva (lat. currere – běžet) s typickým šikmým sklonem. Pro snadnější čtení a plynulejší psaní vzniklo okrouhlé zjednodušené písmo – latinská unciála. Díky katolické církvi latinské písemnictví s pádem říše římské nezaniklo, ale vznikl liturgický jazyk. Koncem 8. století po sjednocení říše římské Karlem Velikým vznikla malá abeceda latinky – karolínská minuskula (Pokorná, 2005).

Při výuce krasopisu začínám právě kurzívou, protože díky sklonu doprava se žákovi jednodušeji píše. Po zvládnutí prvních linií a písmen lze přejít do písma kolmého. Záleží také na typu psacího náčiní, které sklon písma ovlivňuje.

1.4.7 Hlaholice, cyrilice, azbuka

Není možné zcela jasně určit, zda vznikla dřív hlaholice nebo cyrilice. Obě písma znamenala velký kulturní posun pro slovanské národy. Umožňovala totiž překlad náboženských textů do písma jejich jazyka. Cyrilice i hlaholice představovala všechny znaky potřebné pro zaznamenávání staroslověnštiny. Hlaholice je systém zcela nově vytvořených znaků, vznikla uměle jako dílo jednoho člověka. Cyrilice vychází z řeckého písma a na rozdíl od hlaholice se používala dalších deset století a stala se základem pro azbuku (Průšová, 2017).

Roku 863 pozval kníže Rastislav věrozvěsty Konstantina a Metoděje, ti vytvořili písmo pro překlad evangelií – hlaholici tvořenou 38 písmeny (Pokorná, 2005).

Hlaholici a věrozvěsty Konstantina a Metoděje znají žáci z výuky historické vlastivědy. Díky tomu také tento důležitý zlom v rozvoji písma u nás.

Některé jižní a východní země nepřijaly latinku, ponechaly si cyrilici. V Rusku se cyrilice rozvíjela současně s vývojem ruského jazyka. Proměnila se do azbuky, jejíž název vychází ze čtení prvních písmen podobně jako tomu je u slov abeceda, alfabet. Novověkou ruskou azbuku převzali Bulhaři, Ukrajinci, Bělorusové, Makedonci a Srbové (Průšová, 2017).

1.4.8 Karolínská minuskule

„Karolínská minuskule je ucelený systém malé abecedy latinky (minuskule, minusky). Je to tvarově zřetelné a úhledné písmo“ (Eliška, 2005, s 15) Toto knižní písmo odpovídalo potřebě rychlého psaní, snadného čtení a také formálních tvarů. Vzniklo v 8. – 9. století ve Francii, rozšířilo se po Evropě velmi rychle. Z Karolínské minuskule vznikla humanistická minuskule a minusek renesančního tiskového písma (Průšová, 2017). Mezi projevy tohoto již vyspělého písma řadíme: mezislovní mezery, používání interpunkce, dělicí znaménka na konci řádek, tečku nad písmenem „i“. Díky Karolínské minuskuli se sjednotil vývoj latinky na další staletí a určila podobu malé abecedy až do současnosti. Po vrcholném období v 11. století začala mizet.

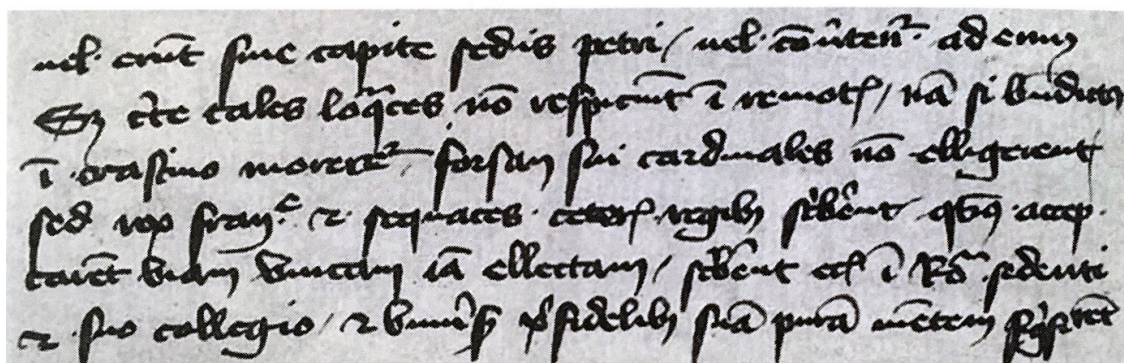
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

Obr. 7 – Karolínská minuskula, 9. – 11. století

1.4.9 Lomená písma – gotika

Lomená písma v období gotiky jsou hranatá, ostrá, štíhlá, úsporná, ale také méně čitelná. Některá písmena se slévají do sebe – vznikají ligatury. Za Alpami byla v oblibě vertikální textura, na jihu Evropy oblejší, nižší rotunda. Gotická kurzíva se modifikovala v národních jazycích, oddělena je také polokurzíva tzv. bastarda. Ta byla rozvětvena na široký, objemný švabach a lehkou frakturu. Psanému lomenému písmu se říkalo kurent. V Čechách se přidávala nová znaménka a poprvé se objevilo písmeno „ch“ (Eliška, 2005).

Rektor univerzity Jan Hus přepracoval pravopis v jednodušší formu. Jeho jazyková reforma se ujímala velmi pomalu, zpřístupnila však psané slovo širšímu okruhu lidí (Průšová, 2017).

Obr. 8 – Česká gotická kurzíva – rukopis Jana Husa

Na gotické ligatury navazují ve výuce tvořivého krasopisu. Některá písmena zajímavě spojujeme k sobě. Písmo působí celistvě a vznešeně. Výraz ligatura si žáci propojují s jeho významem v hudební výchově.

1.4.10 Renesanční písmo

V období renesance přichází zavržení všeho gotického a napodobování antických vzorů. Renaissance má zálibu v matematice a geometrii. V 15. a 16. století bylo písmo složeno z konstrukcí čtverců dělených úhlopříčkami, svislých a vodorovných os, opsaných a vepsaných kružnic apod. Vznikla také humanistická minuskula jakožto oblá a vzdušné písmo psané šikmo držným, mírně seříznutým perem bez lomení. Dobře se psala, a tak opisy vznikaly celkem rychle na rozdíl od gotických textur.

Sběratelé a vzdělanci si pořizovali knihovny rukopisných svazků, učili se dokonce kaligrafii jako módní záležitost. Knihtisk byl známou technikou, přesto se z této doby zachovalo spousta psaných knih. Koncem 16. století ale skončila historická úloha psaného písma jako jediného způsobu zachování informací.

abcdefghijklmnop
nopqrstuvwxyz

Obr. 9 – Humanistická minuskula, 15. století

V Itálii, Španělsku i Francii vznikla kancelářská kurzíva a kaligrafická písma. Základní tvary a tahy i pojetí kaligrafie se smyčkami dotahů nalezneme v kaligrafii dodnes (Průšová, 2017).

Calligrafia

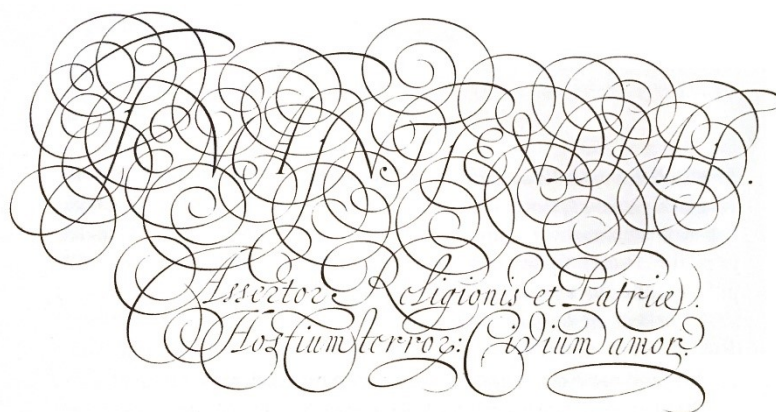
Obr. 10 – Renesanční kurzíva v soudobém pojetí

1.4.11 Barokní kaligrafie

Barokní písmařství je poslední, které obohatilo psanou latinku. Místo plochého pera se používalo ostré. Díky tomu lze psát tenké linie a zároveň při větším tlaku silné linie. Písaři nebyli na tento postup zvyklí, museli se ho proto desítky hodin učit. Nemohli si opírat ruku o plochu, museli dbát na přesné tahy pera a pevná pravidla (Pátková, 2008).

V praktické části práce navrhuji výuku psaní perem s ostrým hrotem, kdy se právě využívá kontrastu mezi tenkými a silnými liniemi. Jednodušší aplikace různorodých linií dosáhneme díky fixům zakončených štětcem.

Barokní listiny byly popsány z většiny ornamenty, na vlastní text zbylo málo místa. Barokní kaligrafie se rozmohla ve Francii a Holandsku.

Obr. 11 – Jan Van den Velde, 1607

Koncem 18. století se rozšířila původní anglická klasicistní kurzíva. Stala se univerzálním písmem v té době psaným ocelovým perem. Vycházíme z něj dodnes (Pátková, 2008).

Obr. 12 – Round hand, 1743

1.5 Rozbor písma

Jednotlivé druhy písma se dají klasifikovat dle určitých znaků. V moderním pojetí kombinují různé znaky nehledě na jejich kategorizaci. Pro orientaci popisují písmo obecně.

1.5.1 Obecná charakteristika písma

- **Majuskula** je písmo, jehož většina písmen lze zapsat do systému dvou linek.
- **Minuskula** je písmo, jehož většina písmen lze zapsat do systému čtyř linek.
- **Užitkové písmo** je písmo přizpůsobené každodennímu (běžnému) psaní.
- **Vzorové písmo** představuje ideální model určitého písma v daném období.
- **Elementární písmo** je písmo používané při základní výuce písma.

- **Kreslené písmo** je takové, kde jsou písmena psána samostatně několika tahy. Písmo nebývá spojitě.
- **Kurziva** je písmo, kde se píše s menším počtem tahů a jednotlivá písmena se spojují. Píše se rychleji.

1.5.2 Prvky struktury jednotlivých písmen

- **tvář/forma** – tvar jednotlivých písmen, jedno písmeno může mít různé tvary;
- **modul** – obecný údaj o velikosti písmen, zachycuje vztah výšky a šířky písmene, dělíme ho na modul velký, střední, malý;
- **duktus** – způsob psaní jednotlivých písmen;
- **váha písma** – zachycuje sílu tahů, těžké písmo je založeno na kontrastech mezi silnými a slabými tahy;
- **sklon** – umístění písmene na lince vertikálně, vzpřímeně, se sklonem vlevo nebo vpravo (Pátková, 2008).

Jednotlivé prvky využívám při výuce psaní, když popisuji žákům, co je pro psaní jednotlivých abeced vhodné. Důležitou roli hraje tvar písma, který rozeznáme na první pohled. Co se týče váhy písma, upřednostňuji zezáчатку těžké písmo, u kterého se naučíme dbát na velké rozdíly mezi kontrasty.

1.6 Nástroje písmařů

Níže uvádím nástroje, které ke psaní potřebujeme. Záleží na druhu písma, kterého chceme svou tvorbou docílit. Na různé psací styly má vliv také psací látka.

1.6.1 Psací látka

Psací látkou je materiál, na který se píše (Pátková, 2008). V historii se psalo na kůry stromů, lýka, listy, dřevo, kámen, keramiku, papyrus, pergamen.

Papyrus se používal v Egyptě od 4. tisíciletí př. n. l. až do 11. století n. l. Vyráběl se z plátků listů křížem skládaných, to se sušilo, lisovalo, uhlazovalo. Jednotlivé hotové listy se seskupily do archů, které se navíjely na dřevěný váleček. Papyrus se využíval také ve Španělsku do 8. století n. l. (Košek Bartošová, 2014).

„**Pergamen** je upravená zvířecí kůže. Jméno se tradičně odvozuje od maloasijského města Pergamon. Výraz *pergamena* či *pergamenum* se objevuje v Diokleciánově ediktu roku 301“ (Pátková, 2008, s. 56). Pergamen se vyráběl z telecí či kozí kůže, někdy také z ovčí, oslí nebo vepřové. Kůže se namočila do vápenné vody a zbavila se tak tuku, potom se naplnula, vysušila a vyhladila v pergamen (Košek Bartošová, 2014). Celá výroba trvala šest až dvanáct týdnů. Zabývali se jí řemeslníci i mniši v kláštorech. Známe pergamen italský a německý.

Destičky pokryté voskem se používaly v antickém období. Díky voskové vrstvě se snadno odstraňoval starší text. Na destičky se psaly poznámky, účty, ale také zápisy při vyučování. Byly vyráběny ze dřeva nebo slonoviny. Užívaly se po celý středověk (Pátková, 2008).

Papír pochází z Číny, byl vynalezen ve 2. století n. l., vyráběl se z konopných vláken a dalších rostlin. V 8. století se s jeho výrobou seznámili Arabové, do Evropy se dostal v 10. století. Ve Francii se papír začal vyrábět ve 14. století. Postupně se rozšířil do Německa, Británie a do severských zemí. Díky tzv. filigránům známe původ jednotlivých papírů (Pátková, 2008). Filigrány sloužili k označení místa a doby, ve které papír vznikl. Tyto značky byly průsvitné a tiskaly se drátěným řešetem. Poprvé se filigrán otiskl v Itálii kolem roku 1200 (Košek Bartošová, 2014).

První zmínka o výrobě papíru v Čechách pochází z roku 1499, později se začal vyrábět v Trutnově, ve Frýdlantu, na Starém Městě pražském a v Chebu. Nejstarší dochovanou papírovou písemností u nás je městská kniha Starého Města pražského (Pátková, 2008).

Osobně pro kaligrafii využívám obyčejný hladký kreslicí papír. Pro začátečníky lze využít manilový papír s vyšší gramáží (alespoň 190 gsm). Můžeme psát i na papír určený pro kresbu pastelem. Ve školním prostředí většinou využívám obyčejné papíry, které pro základy psaní stačí. Jsou nejlevnější variantou.

1.6.2 Psací náčiní

Od antiky přes celý středověk se používalo **rydlo** – stylus. Bylo kovové, kostěné či slonovinové a psalo se jím na voskové tabulky. Mělo hrot a na druhé straně velkou plochu k mazání a vyhlazování vosku. Používalo se také rákosové pero.

Od 5. století n. l. se psalo **ptačím brkem** (Pátková, 2008). Na jeho výrobu se užívalo husích či labutích per, popř. havraních nebo vraních. Hrot byl v polovině seříznut, aby mohl postupně vytékat inkoust (Košek Bartošová, 2014).

Ve středověku se využíval **černý inkoust** rostlinného původu nebo s příměsí kovu. Inkoust mohl být načervenalý nebo zelený, záleželo na složení. Do některých se přidával výměšek hlavonožců, do jiných saze či trnky (Pátková, 2008).

Dnes se dá zakoupit nejen černý inkoust, ale i barevný. V každém papírnictví a ve výtvarných potřebách lze zakoupit celou barevnou škálu. Pro základy psaní kupují černý inkoust, který na bílém papíře vytvoří největší kontrast.

Pro nácvik základních tahů různých podob písma je možné psát obyčejnou **tužkou**, tedy grafitem. Rozlišujeme různé tvrdosti. Pro rozlišení tloušťky jednotlivých linií je třeba měkčích tužek.

Moderním psacím náčiním se stávají **fixy** zakončené štětcem (brush pens). Píše se s nimi lépe než s výtvarnými měkkými štětci, které musíme namáčet a brzy se rozštěpí. Pro začátečníky jsou vhodné fixy s větším štětcem. Při psaní využíváme pohybu celé ruky. Pokročilejší píší menšími fixami. Různé velikosti vyrábí firma Tombow.

Dřívějšímu ptačímu brku se podobá **pero s hrotem**. Hrot může být plochý, to využijeme u unciálního písma, nebo ostrý pro další typy dnešní kaligrafie. Já učím žáky používat pero s ostrým hrotem, psaní s ním je podobné výše uvedeným fixům. Jeho držení je ale obtížnější, konec tvrdší. Pro takové psaní je třeba tréninku.

1.7 Písmo dnes

Latinka se vyvíjela dva tisíce let jako písmo nápisové, knižní i listinné. V 15. století se vlivem knihtisku začínalo odsunovat psané písmo, v 17. století bylo nahrazeno úplně. Rukopis už nebyl používán při psaní knih, ale zůstal v administrativě, soukromé

i oficiální korespondenci. Ve škole se psalo krasopisem do poloviny dvacátého století (Průšová, 2017).

„Krasopis byl druh rukopisného písma, kdy se jednalo o přesné napodobení předlohy“ (Košek Bartošová, 2014). Pojem kaligrafie je z řeckého *kallos* „krása“ a *grafos* „psaní“. Je to estetická forma rukopisu. Pojmy se tedy lišily tím, že krasopis opisoval předlohu a kaligrafie měla více volnosti (Košek Bartošová, 2014).

Já využívám znovuobjevený pojem krasopis pro krásné psaní, přesné napodobení předlohy zde ale pomímám. Stejně tak tento pojem využívá ve své tvorbě Hana Baštinská – současná výtvarnice zabývající se moderní kaligrafií, kurzy krasopisu, výrobou psacích náčiní a vydáváním krasopisných sešitů.

Aktuální písmo u nás se používá od třicátých let 20. století, navrhl ho Václav Penc, v 80. letech bylo mírně upraveno. Z tiskacích prvků písma vznikly prvky psací, které jsou uzpůsobené přirozenému pohybu ruky. Jednotliví písaři píšou s odchylkami od požadovaných tvarů. Mluvíme o osobitosti písaře. Od 4. a 5. třídy si žáci psací pohyb zautomatizují, vyvine se jejich rukopis. Znaky písma potom přizpůsobují hbitosti písma. Někteří zůstávají u psacího písma, jiní ho kombinují s písmem tiskacím (Košek Bartošová, 2014). Tehdy přichází čas na individuální rozdíly v písmu a jeho vědomé ovlivňování. Proto volím tento věk, tedy kolem devíti let života dítěte, jako vhodný pro zájmovou činnost tvořivého krasopisu.

1.7.1 Soudobá kaligrafie

Písmo se nyní objevuje v interiérech jako dekorace, používá se na vzor textilu, na užitkových předmětech. Ojedinele ho můžeme najít také na výlohách, na tiskovinách – přáních, svatebních oznámeních. Pořádají se kurzy kaligrafie pro veřejnost. Psaní se stává zájmovou činností, zabývají se jím výtvarníci, kteří si ho zvolili jako umělecký vyjadřovací prostředek. Na internetu jsou k dispozici videa zobrazující postupnou kaligrafickou tvorbu. Některé typy kaligrafie jsou čitelné bez obtíží, jiné jsou umělecky tvořené na úkor čitelnosti. V posledním případě nemusí být kaligrafie ztvárněním textu, nýbrž výtvarnou kreací bez čitelného obsahu (Průšová, 2017).

„Výtvarné dílo tvořené pouze z písma může být rovnoprávným konkurentem jakékoliv zdařilé kresbě nebo malbě“ (Průšová, 2017, s. 156).

K moderní kaligrafii řadíme také pojem Lettering. „*Lettering is art of drawing letters*” (Alessio, 2013, s. 1). Lettering se zabývá kreslením písmen. Někdy se používá také termín hand-lettering pro zdůraznění faktu, že píšeme ručně. Dané seskupení písmen v letteringu však autor nepoužívá znovu. Pokaždé je kresba originální (Alessio, 2013).

Do druhé poloviny programu Tvořivého krasopisu zařazují několik aktivit zaměřených právě na lettering.

2 Vázané a nevázané písmo v českých školách

Kapitola popisuje rozdíl mezi vázaným a nevázaným písmem. K jeho používání ve výuce vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy informační dokument v červnu roku 2015.

V České republice se vyučují dva typy písma. První z nich je písmo vázané (spojité) neboli kurzíva, druhé z nich nevázané (nespojité) neboli skript.

Vázané písmo napojuje jednotlivá písmena na sebe. Při psaní je psací nástroj stále položen na papíře, písmena jsou tvořena plynulým pohybem zleva doprava.

Nevázané písmo je podobné tiskacímu, jednotlivá písmena na sebe nenavazují, popř. jen částečně. Psací nástroj není ve stálém kontaktu s podložkou, ale dochází k přerušování.

Oba typy písma mají různé varianty, které se od sebe drobně liší. Všechny varianty nazýváme psacím písmem a žádná z nich není upřednostňována. Výukové materiály pro výuku písma a typ písma vždy vybírá ředitel školy. Typ písma vyučovaný na dané škole je uveden v jejím školním vzdělávacím programu (MŠMT, 2015).

3 Přehled sešitů pro výuku elementárního psaní

V České republice existují různé metody výuky čtení a k tomu odpovídající didaktiky psaní. V této kapitole se zaměřuji na nabídku sešitů pro výuku elementárního psaní. Uvádím pouze tři nakladatelství zaměřující se na vázané písmo.

Nakladatelství Nová škola je u nás nejrozšířenější a mezi učiteli nejoblíbenější 49 %, dále nakladatelství Alter 14 % a jako třetí je nejoblíbenější a nejpoužívanější nakladatelství Fraus. Poslední jmenované nakladatelství neuvádím. Zaměřila jsem se na ukázkou rozšiřujícího se nakladatelství ABC metody Sfumato vzhledem k tomu, že písanky jsou jako jediné realizované se s klonem písma 60 stupňů. Vycházím z výsledku specifického výzkumu č. 2112 realizovaného na Univerzitě Hradec Králové (Košek Bartošová, Plovajková, Podnecká, 2015).

3.1 Nová škola

Nová škola je nejrozšířenějším nakladatelstvím učebnic čtení a psaní pro žáky prvního stupně ZŠ. Zajímavé je, že jednotlivé písanky jsou nejrozsáhlejší, obsahují 38 stran (oproti například nakladatelství Alter, kde je v písankách jen 32 stran). Návuk písmen, slabik i slov je v písankách seřazen stejně jako ve slabikáři. Nakladatelství vydalo písanky pro psací i tiskací písmo. Pod názvem Píšeme tiskacím písmem vyšly tři díly, kde jsou jednotlivé texty psány klasickým bezpatkovým písmem. Pro psaní je použit poměr výšky velkých a malých písmen 2:1. Písmo je beze sklonu (Doležalová, Novotný, 2014).

Obr. 13 – Písanky Nová škola

Ostatní písanky jsou založeny na psacím písmu. Při výuce psaní se začíná s uvolňovacími cviky, potom se pokračuje s nácvičkem psaní jednotlivých písmen. Na každé stránce písanky najdeme nácvičk písmene, prepis, popř. obrázkový diktát. Stránky jsou doplněny různými otázkami, hádankami a básničkami. Je zde zařazena také jednoduchá forma sebehodnocení (Doležalová, 2013).

Obr. 14 – Písanky Nová škola 2

Podle těchto písanek se učily psát žačky, se kterými jsem realizovala první polovinu Tvořivého krasopisu.

3.2 Alter

Písanky nakladatelství Alter jsou velmi podobné uvedeným sešitům od Nové školy a také patří k nejpoužívanějším v České republice (14 %). První písanky mají větší formát, aby se písmena lépe psala, což je pro žáky přínosnější. Také v nakladatelství Alter jako v jediném se používá jiná varianta psacího malého písmene z.

Obr. 15 – Písanky Alter

3.3 Sfumato

Šestidílný soubor písanek vydává nakladatelství ABC, vychází z metody Sfumato. Metoda Sfumato patří k nejnovější ryze české metodě čtení zpodobňující tzv. splývavé čtení. Písmo má větší sklon vpravo – 60 stupňů, je psací. Při této metodě se žáci nejprve učí písmena O, S, B, U, A, potom skládají dvoupísmenková a třípísmenková spojení. Čtou tak první slova. Písanky uvedeného nakladatelství obsahují pomocné linky podporující správnou proporcionalitu písma. V každé oblasti je zde zařazen autodiktát pomocí obrázků (Navrátilová, 2015).

Obr. 16 – Písanky Sfumato

4 Zájmová činnost

V této kapitole vysvětlují pojmy zájem, zájmová činnost a zájmové vzdělávání.

Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti (Heřmanová, Macek, 2009).

Základem volnočasových aktivit jsou činnosti založené na zájmu. Vedení dětí směřuje k naplňování volného času, díky tomu se rozvíjí. Dochází k navozování a usměrňování jejich zájmů. Většinu zájmů realizujeme ve skupině. Každá skupina má nějaké vedení, ideálně odborné vedení. Uspokojování zájmů v kolektivu přináší pozitivní výsledky a uspokojení z dosažených úspěchů.

„Termín zájem vyjadřuje relativně stálé zaměření osobnosti. Zajímavému předmětu nebo činnosti přikládá jedinec zvláštní hodnotu, a proto je veden snahou po aktivním styku s ním, neboť mu přináší kladné citové naladění a uspokojení“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 166).

Díky zájmovým činnostem prožívají děti kladné city, odraďují se od negativních citů, poznávají vlastní možnosti na základě svobodné možnosti volit si druh činnosti, dobrovolnosti i individuálních přání. Každá zájmová činnost by měla podporovat a rozvíjet samostatnost, tvořivost a zdravou společenskou aktivitu. Plní výchovnou a vzdělávací funkci (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

Zájmové činnosti lze kategorizovat. Tvořivý krasopis bych zařadila mezi estetickovýchovné činnosti, které formují vztah dětí k estetickým hodnotám. Jejich úkolem je rozvíjet představivost, kreativitu a podporovat emocionální složku osobnosti.

Pravidelná zájmová činnosti je organizovaná v zájmových útvarech, z hlediska organizačních forem se dělí na kroužek, soubor, klub, oddíl a kurz (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011). Tvořivému krasopisu bych přiřadila pojem „*kroužek – menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k vnitřnímu obohacení členů, zaměřuje se na vnitřní život útvaru (např. rybářský, modelářský, čtenářský)*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

5 Tvořivý krasopis pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ

Přínosem této diplomové práce je program zájmové činnosti na jedno pololetí školního roku. Níže podrobně popisuji dvacet příprav na výuku tvořivého krasopisu. Každá příprava obsahuje název hodiny, téma, cíl, časovou dotaci, rozpis pomůcek a popis jednotlivých činností. Prvních deset příprav jsem realizovala se žákyněmi pátého ročníku základní školy.

Podle vytvořeného programu se na začátku kroužku žáci učí držet psací náčiní, zkouší první proměny svého rukopisu. V dalších hodinách se seznamují s pojmem krasopis, nacvičují jednotlivé tahy se štětcovým fixem. Následně trénují malá psací písmena. Po jejich zvládnutí se soustředí na velká psací písmena, která jsou dominantou krasopisných textů. Při zdokonalování svých dovedností přichází na nové styly psaní a dostávají se k organizaci textu. V další hodině realizují své dovednosti v psaní osobních přání pro své blízké.

Krasopis je založen na kráse. V deváté přípravě se ale zaměřuji na Braillovo písmo, které z pohledu lidských smyslů cílí na hmat, nikoliv na zrak. Rozhodla jsem se spojit oba smysly a písmu nevidomých přidat na vizuální stránce. Díky tomu se žáci seznámí s Braillovým písmem a uvědomí si jeho důležitost.

V desáté přípravě představuji žákům hieroglyfy. Pomocí jednotlivých znaků si žáci mohou zkusit, jak se psalo v Egyptě asi ve 4. tisíciletí př. n. l. Pro zábavu a trénink psaní sestavují z hieroglyfů pexeso.

Druhou polovinu svých příprav zaměřuji na lettering, který hraničí s kresbou. Učíme se vytečkovat text, dokreslovat inkoustové skvrny, ale také psát dalším náčiním, a to perem s ostrým hrotem. Je to mnohem těžší než v případě fixu, který volím pro začátečníky.

Později mají žáci ucelený pohled na krasopis, své znalosti i dovednosti využívají ve výrobě leporela s naučným textem. Díky němu mohou rozšířit pojem kaligrafie a krasopis mezi ostatní spolužáky.

V programu zájmové činnosti neopomínám ani květinové vzory nebo kresbu písmen v podobě zvířat. V art-centrickém pojetí (zaměřeném na umění) zařazují hodinu s knihami známého českého ilustrátora Petra Nikla.

V závěru pololetí by měli být žáci již samostatnější. Dokáží se správně ke psaní posadit, používají různě silné fixy, ostrá pera, psací látky. Svou práci si sami vybírají a sami řídí. To všechno se promítá v mých přípravách na výuku, které se postupně obsahově zužují.

Poslední závěrečná hodina je určena k hodnocení pololetní práce a sebehodnocení. Všichni žáci nakonec obdrží Krasopisný diplom.

K realizaci Tvořivého krasopisu potřebujeme učebnu s tabulí a lavicemi (nejlépe s možností sklopení). Každý žák by měl mít k dispozici fixy se štětcovým zakončením, pero s ostrým hrotem, inkoust nebo tuš, tužku, gumu a čisté papíry. K jednotlivým hodinám přikládám ukázky písma a vlastní pracovní listy, do kterých žáci píšou.

Celý program jsem napsala neutrálně v mužském rodě, ačkoliv se tvořivému krasopisu věnují spíše dívky. Je tak aplikovatelný na obě pohlaví.

6 Přípravy na výuku krasopisu a jejich realizace

Prvních deset příprav, tedy polovinu z celkové dotace hodin krasopisu na jedno pololetí školního roku jsem realizovala na Základní škole Letců R. A. F. v Nymburce.

Soubor respondentů

Realizace se zúčastnilo šest dívek z pátého ročníku ve věku deset a jedenáct let. Všechny dívky se shodly, že mezi jejich oblíbené školní předměty patří pracovní činnosti a výtvarná výchova. To se projevilo v jejich přístupu k práci. Setkávaly jsme se jednou týdně v pondělí po vyučování na 60 minut.

Žákyně se učily psát v prvním až třetím ročníku podle písanek od nakladatelství Nová škola. Krasopis už jednou v minulosti zkoušely, a to pod mým vedením.

6.1 Úvod do zájmové činnosti tvořivého krasopisu

V **první hodině** si definujeme pojem kaligrafie a krasopis. Žáky motivuji prezentací ukázek krasopisu. Následně si vysvětlíme, jak při psaní správně sedět, jak se před psaním rozcvičit. Začínáme prvními tahy obyčejnou tužkou. Uvědomíme si proměnu jednotlivých linií při tlaku na tužku. Vedlejším cílem je také přemýšlet o písmu tak, jak to žákyně předtím nenapadlo.

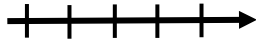
Hodina slouží k seznámení s krasopisem, popř. seznámení kolektivu. Žáci se dozví, co je v daném kroužku čeká, na co se mohou těšit. Sami také sdělí svá očekávání, která by si měl učitel zapsat a případně je v budoucnu zařadit do hodin.

Úvod do zájmové činnosti tvořivého krasopisu

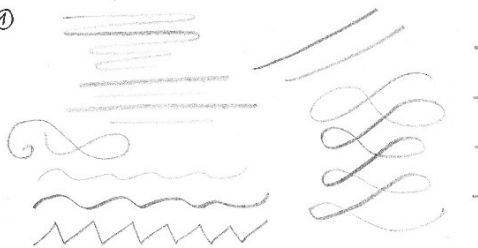
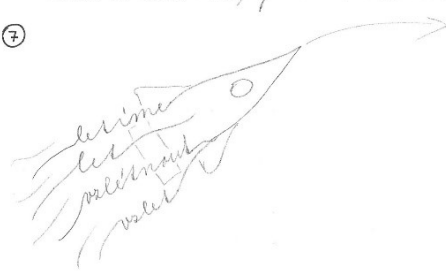
Téma hodiny:	Úvod do zájmové činnosti tvořivého krasopisu
Cíl hodiny:	Žák proměňuje písmo v závislosti na velikosti a tlaku vyvíjeném na tužku. Žák zná cíle zájmové činnosti tvořivého krasopisu. Žák rozumí pojmu krasopis.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	tužky, papíry, prezentace na téma krasopis, psací desky, Ukázka 1: První psaní, Hodnoticí tabulka 1

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (15 min)</p> <p>Sedneme si do kroužku a povíme si, co nás v tomto pololetí čeká.</p> <p>Každý řekne,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. co si myslí, že se budeme učit; 2. co by se chtěl naučit; 3. co je to tvořivý krasopis. <p>Řekneme si, co je to krasopis. Pomocí prezentace zobrazíme ukázky krasopisu a kaligrafie.</p>	<p>Učitel si sepíše očekávání žáků a v průběhu pololetí se bude snažit zařadit do výuky alespoň některé aktivity, které žáci očekávají.</p>	<p>kaligrafie, krasopis.pptx</p>
<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky</p> <p>Propleteme prsty, potom postupně zvedáme dvojice prstů proti sobě. Nejprve oba palce, potom ukazováček...</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>	<p>Žáci si postupně zvyknou na psaní na sklopené lavici.</p> <p>Pokud by to někomu opravdu nevyhovovalo, můžeme mu dovolit chvíli psát na rovné ploše. Příště vydrží delší dobu.</p>	<p>psací deska</p>
<p>První psaní (25 min)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vezmeme si obyčejnou tužku a nakreslíme jakékoliv čáry. Sledujeme linie, držení tužky, sílu čar. <i>Jaké čáry jsi napsal? Jsou rovné, křivé?</i> <i>Jaký vliv má tlak na tužku při psaní?</i> <i>Co je pro naše psaní/kreslení přirozené?</i> 2. Napíšeme cokoli svým písmem. Opakujeme stejná slova nebo píšeme náš proud myšlenek bez interpunkce. 3. Je důležité to nechat plynout. 	<p>Cvičení by měla žáky bavit a motivovat. Uvědomí si, že zatím nejde o krásu, ale o to, aby dokázali psaní ovládat.</p> <p>K těmto krokům se můžeme i kdykoliv v další výuce vrátit. Autorčino pojetí:</p>	

<p>4. Nyní píšeme lehounce jako peříčko.</p> <p>5. Napíšeme cokoli velmi rychle. Vyvíjíme tlak na tužku, aby byl text tmavý.</p> <p><i>Jaký vidíš rozdíl mezi lehce napsaným a silně napsaným textem? Změnila se velikost tvého písma?</i></p> <p>6. Píšeme se zavřenými očima.</p> <p><i>Jak to šlo? Věděli jste kde začít? Jak dopsat háčky a čárky?</i></p> <p>7. Napíšeme to samé s otevřenými očima druhou rukou.</p> <p>8. Představíme si, že písmena vzlétají do vesmíru v raketě.</p> <p><i>Jak to napíšeš? Můžeš přikreslit i raketu. Proč písmo roztahujeme?</i></p> <p>9. Napíšeme název své oblíbené prázdninové destinace nebo místa, kam rádi jezdíme. Začátek slova píšeme rychle, dokončíme pomalu.</p> <p><i>Jak se slovo proměňuje na vašem papíře?</i></p> <p>10. Napíšeme několik opravdu malých slov.</p> <p>11. Napíšeme několik opravdu velkých slov.</p> <p><i>Jak se váš rukopis proměňuje v závislosti na velikosti písma?</i></p>	<p>Ukázka 1: První psaní</p>	
<p>Hra: Jak říká, tak píšou (10 min)</p> <p>Jeden ze žáků řekne ostatním, jak mají psát. Inspiruje se ve cvičeních, které jsme právě dělali.</p> <p>Např. Piš jako slimák.</p>	<p>Děti si navzájem popíší úkony ještě lépe, než kdyby je diktoval učitel.</p>	
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Co jsme si dnes při psaní uvědomili? Jak na vás psaní působilo? Bavilo vás to?</i></p> <p><i>Co je to krasopis? Co se budeme učit?</i></p> <p><i>Na šest lístečků napiš velká tiskací písmena: A, B, C, D, E, F.</i></p>	<p>Na závěr shrneme poznatky a nezapomeneme uvést, že se těšíme na další výuku. První hodina je z pohledu motivace nejdůležitější.</p>	

<p>A B C D E F</p> <p>souhlasím nesouhlasím</p>	<p>Žák zvedne lísteček s písmenem. si zapíše reflexe.</p>	<p>Učitel výsledky</p>	<p>Hodnoticí tabulka 1</p>
<p>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</p> <p>Krasopis mě zaujal.</p> <p>Psaní mě bavilo.</p> <p>Jsem se svou dnešní prací spokojen.</p> <p>Bál jsem se, že něco zkazím.</p>			

Ukázka 1: První psaní (vlastní tvorba)

<p>① </p> <p>② krasopis krasopis krasopis krasopis krasopis krasopis krasopis krasopis Řada pířů a chei psát řada pířů a chei psát řada pířů a chei psát</p> <p>③ lehounce, aby se nebylo shora vidět</p> <p>④ pířů rášně rychle a štápn na svůku, aby bylo plomo smavné</p> <p>⑤ zavřené oči / mám zavřené oči</p>	<p>⑥ levá ruka, psaní levou</p> <p>⑦ </p> <p>⑧ Itálie Německo šálie moře</p> <p>⑨ koutka mravence drobných nářka</p> <p>⑩ slon obr vesmír</p>
---	--

Hodnoticí tabulka 1

Krasopis mě zaujal.						
Psaní mě bavilo.						
Jsem se svou dnešní prací spokojen.						
Bál jsem se, že něco zkazím.						

Reflexe

Cílem první hodiny bylo proměnit písmo v závislosti na velikosti a tlaku vyvíjeném na tužku, znát cíle zájmové činnosti tvořivého krasopisu a rozumět pojmu krasopis.

Žákyně velmi zaujala prezentace s ukázkami. Písmo obdivovaly a uvedly, že nevěří, že by v budoucnu dokázaly tak krásně psát. Na začátku hodiny jsem se ptala, co by se chtěly naučit. Odpověděly, že by rády uměly hezky napsat přání mamince, dopis kamarádce nebo nadpisy do sešitů ve škole.

V hodině jsem měla k dispozici pouze dvě psací desky. Jejich používání dívky překvapilo, ale všechny si to rády vyzkoušely.

Tři ze šesti dívek držely špatně psací náčiní. Všechny zúčastněné píší pravou rukou. Připomněla jsem jim správné držení tužky. U jedné dívky jsem si všimla křečovitého držení a pomohla jí ruku uvolnit.

Při prvních cvičeních s tužkou se všechny usmívaly. Navzájem si ukazovaly své výtvary. Po celou dobu pilně pracovaly a odpovídaly na moje otázky.

Nejvíce všechny bavila hra. Pracovaly ve dvojicích, potom ve trojicích. Vymyslely různá cvičení. Např. „*Piš rychle, jako když běžíš na autobus. Piš tak rychle, jako když tě honí Lukáš. Piš krásně jako ve snu.*“ Hra trvala déle než předpokládaných 10 minut.

Na závěr jsem věnovala hodně času povídání o krasopisu, rozboru toho, co dívky napsaly. Společně jsme si prohlížely vše, co vytvořily. Plynule jsem navázala se škálovým hodnocením. Dvakrát jsem to vysvětlila a věřím, že to správně pochopily. U poslední věty jsme si musely říci nahlas škálové odpovědi: A znamená, že souhlasím, že jsem se bála, že něco pokazím, B znamená, že jsem se docela bála, C znamená, že jsem z toho měla trochu strach, D znamená, že jsem se moc nebála, E znamená, že mi jen v hlavě proběhla myšlenka, že bych mohla něco pokazit, ale rychle jsem ji zahнала. Poslední F volím, pokud jsem se absolutně ničeho nebála.

Hodnoticí tabulka 1 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Krasopis mě zaujal.	A	A	A	A	A	A
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A	A
Jsem se svou dnešní prací spokojen.	B	C	A	B	C	B
Bál jsem se, že něco zkažím.	D	D	E	C	E	E

Dívky téma zaujalo, což je předpoklad k úspěchu v tomto kroužku. Psaní je ve sto procentech bavilo a díky tomu věřím, že budou psaní věnovat svůj volný čas. V sebehodnocení jsou kritické, ale můžeme to během dalších hodin odbourat. Na druhou stranu příliš vysoké sebevědomí by je dále neposunulo. Všechny se bály výsledku. Je třeba je podpořit v tvorbě a strach odsunout stranou.

Všechny tři cíle hodiny jsem splnila, a navíc dokázala všechny nadchnout a motivovat k příštímu setkání.

Výsledky realizace viz Přílohy A – D.

6.2 První krasopisné tahy

Druhou hodinu krasopisu začínám s knihou Malířské signatury od Václava Rytíře. Vedu žáky k uvědomění si toho, co o nás podpis vypovídá. Potom si zopakujeme, jak se správně připravit na psaní.

V průběhu celého pololetí by si žáci měli zakládat všechny své výsledky tvorby. Pro komplexnost jsem vytvořila každému úvodní stránku, kterou si dají na začátek své složky. Další listy si potom vloží pod ni do desek. Pracovní listy slouží k procvičení prvních tahů se štětcovým fixem Tombow. Všechny stránky mají stejný design.

V této hodině se žáci seznámí s novým psacím náčiním. Vyzkouší si tahy, které později využijí při psaní písmen. Jednotlivé ukázky jsem sama sepsala stejným fixem a naskenovala. Pracovala jsem s programem Canva.

Vysvětlíme si také důležité pravidlo pro jednotlivé tahy. Každý tah vzhůru píšeme slabě, každý tah dolů silně. To promítneme i do psaní svého jména. Každého v první řadě zajímá, jak krásně napsat své jméno, proto tuto činnost zařazuji do programu.

Do výuky řadím také hru, aby žáci změnili na chvíli polohu těla a odpočinuli si.

První krasopisné tahy

Téma hodiny:	První tahy
Cíl hodiny:	Žák píše štětcovým fixem Tombow. Žák zná pravidlo kaligrafie a používá ho při psaní.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	kniha Malířské signatury; Ukázka 2, 3, 4, 5; brush pen Tombow pro každého; čisté papíry A4, hudba

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (10 min) Václav Rytíř – Malířské signatury Písmo je pro nás velmi důležité, díky němu může zaznamenávat své myšlenky. Také vše, co potřebujeme ve škole, v práci.	Každý by si měl uvědomit, jak je jeho podpis důležitý a patří k jeho sebeprezentaci.	kniha Malířské signatury

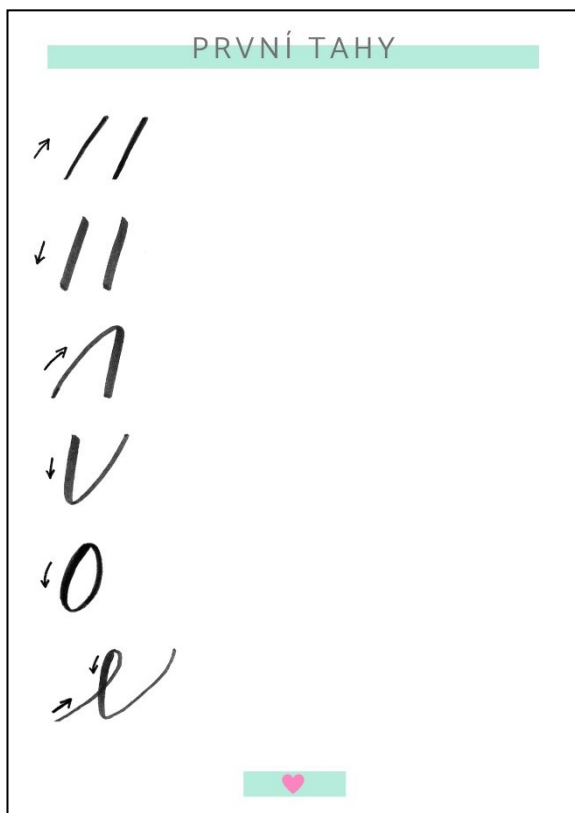
<p>Kromě toho vypovídá písmo vždy o osobnosti autora. Prohlédněme si signatury, tedy podpisy známých malířů, které sesbíral Václav Rytíř v knize Malířské signatury.</p> <p>Každý se jde podepsat na tabuli, prohlédneme si podrobně všechny podpisy.</p>		
<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky Rozhýbeme prsty, propleteme tužku mezi prsty jedné, potom druhé ruky.</p> <p>Správné sezení Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>První tahy (25 min)</p> <p>U kaligrafie platí pravidlo, že každý tah vzhůru píšeme slabě a každý tah dolů píšeme silně.</p> <p>Vyzkoušíme si to na pracovních listech.</p>	<p>Motivujeme žáky k práci. Není třeba psát na řádky, seznamujeme se se štětcovým fixem a zkusíme, jak reaguje při větším či menším tlaku.</p>	<p>Ukázka 2, 3, 4; brush pen Tombow pro každého</p>
<p>Hra (7 min)</p> <p>Sedneme si do kruhu. Jeden žák dostane kartičku s písmenem. Když začne hrát hudba, posílá písmeno dál. Jakmile se hudba vypne, tak žák, u kterého karta skončila, jde napsat písmeno na tabuli. Užívá pravidlo kaligrafie.</p>	<p>Dostatek prostoru ve třídě.</p> <p>Do výuky je třeba zařadit pohybovou hru, aby žáci změnili polohu těla a nebyli z dlouhého psaní unaveni.</p>	<p>hudba, Ukázka 5: Kartičky s písmeny</p>

<p>Obměna:</p> <p>Žák, u kterého skončilo písmeno, tak oběhne kolečko. Žáci sedící vedle něho, napíší písmeno na tabuli.</p> <p>Na tabuli se nám postupně vytvoří přehled psacích písmen.</p>		
<p>Krásné jméno (8 min)</p> <p>Každý žák vypíše písmena, která obsahuje jeho křestní jméno. Využíváme psací písmo.</p> <p><i>Na volný list papíru napiš písmena pod sebe.</i></p> <p><i>Vedle zkus písmeno několikrát napsat s pravidlem kaligrafie, tj. každý tah nahoru je slabý, každý tah dolů je silný.</i></p> <p>Na závěr napiš celé své jméno.</p>	<p>Každý chce nejprve vidět, jak by vypadalo krásně napsané jeho jméno. Díky tomu se žáci budou z krásného písma těšit.</p>	<p>fix Tombow, list papíru A4</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Co jsme se dnes naučili? Jaké je pravidlo kaligrafie? Jak si zvládl své první tahy? Jak ses při psaní cítil? Které tahy ti jdou nejlépe? Které bys rád zlepšil?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Podpis je pro mě důležitý.</i></p> <p><i>Psaní mě bavilo.</i></p> <p><i>Jsem se svou dnešní prací spokojen.</i></p> <p><i>Bál jsem se, že něco pokazím.</i></p> <p><i>Rozumím pravidlu kaligrafie.</i></p> <p><i>Chtěl bych se pochválit.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p><i>Na volný list napiš tři jména svých kamarádů.</i></p> <p><i>Použij fix Tombow.</i></p>		<p>lístečky z minulé hodiny, Hodnoticí tabulka 2</p>

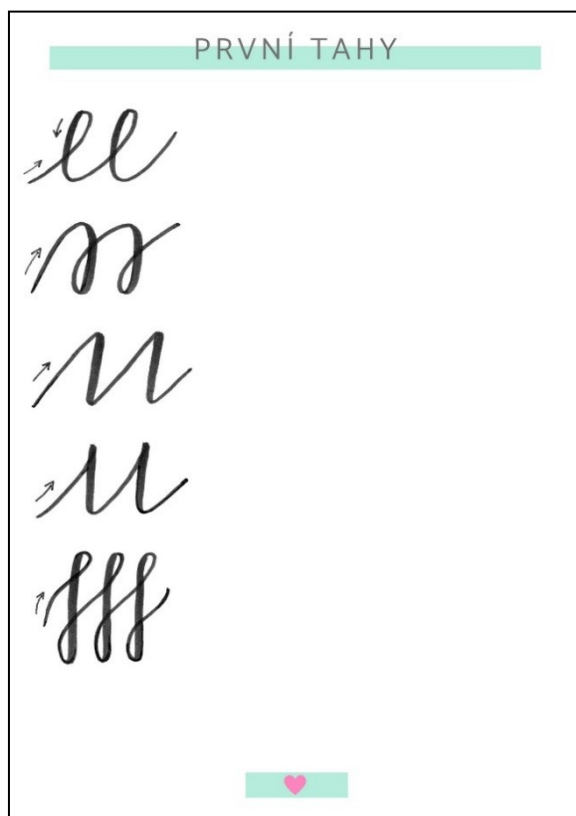
Ukázka 2: Úvodní strana (vlastní tvorba)

Ukázka 3: První tahy (vlastní tvorba)

Ukázka 4: První tahy 2 (vlastní tvorba)

Ukázka 5: Kartičky s písmeny (vlastní tvorba)

a	b	c
d	e	f
g	h	ch
i	j	k

l	m	n
o	p	q
r	s	t
u	v	w
x	y	z

Hodnoticí tabulka 2

Podpis je pro mě důležitý.						
Psaní mě bavilo.						
Jsem se svou dnešní prací spokojen.						
Bál jsem se, že něco pokazím.						
Rozumím pravidlu kaligrafie.						
Chtěl bych se pochválit.						

Reflexe

Druhé hodiny krasopisu se zúčastnilo opět šest dívek. Po celou výuku zodpovědně pracovaly.

Hodina probíhala dle mého očekávání. Žákyně se nejprve bály začít, některé tahy byly rozklepané, později jim to šlo lépe. Radila jsem jim s držením fixu, který je třeba držet výše než tužku nebo pero, na které jsou zvyklé. V průběhu celé výuky jsem připomínala, že je důležité si psaní užívat a že se to všechno teprve učíme.

Po vyplnění pracovních listů jsme se trochu protáhly a rozhýbaly. Bylo vidět, že to všechny po námaze potřebují.

Dívky se mě v průběhu hodiny ptaly na řádky, na které mají psát. Pro nácvik prvních tahů není důležité je ukotvit na řádek, proto jsem žádné řádky na listy nenapsala. V moderní kaligrafii se využívají případně tečkované papíry, které jsem připravila na psaní písmen v dalších hodinách. Dvě zúčastněné si pro jistotu v předposlední aktivitě narýsovaly řádky z přerušované čáry.

Celou výuku jsme zhodnotily pomocí škály od A do F.

Hodnoticí tabulka 2 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Podpis je pro mě důležitý.	A	A	B	A	A	A
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A	A
Jsem se svou dnešní prací spokojen.	B	C	A	C	B	B
Bál jsem se, že něco pokazím.	B	E	E	E	D	D
Rozumím pravidlu kaligrafie.	A	A	A	A	A	A
Chtěl bych se pochválit.	A	A	A	B	A	A

Pro všech šest dívek, které hodinu absolvovaly je důležitý podpis, tedy vzhled jejich písma. Ve sto procentech se shodly, že je činnosti v této hodině bavily. Mírně kriticky přistupovaly k vlastní práci. Když jsem osobně poprvé zkoušela takové tahy, měla jsem pocit, že to nedokážu. Obdivuji všechny, že to výborně zvládly a nevzdaly to.

Cílem hodiny bylo pochopit pravidlo kaligrafie. Cíl byl splněn. V prvních krocích k úspěchu v krasopisné činnosti celá skupina uspěla a také se za to pochválila.

Výsledky realizace viz Přílohy E – J.

6.3 Malá psací abeceda (a, b, c, d, e, f)

Třetí hodina zájmové činnosti tvořivého krasopisu se zaměřuje na malá psací písmena. Cílem výuky je napsat krasopisně prvních šest písmen abecedy.

První motivační aktivitu jsem již v minulosti zkoušela u žáků druhé a čtvrté třídy a náramně je to bavilo. Na začátku hodiny se všichni naladí pomocí písničky a uvolní se.

Pro tuto hodinu jsem vytvořila list s ukázkou malých psacích písmen. Žáci si mohou vybrat jeden tvar písmene z předlohy nebo vymyslet vlastní. Postupných zkoušením si tvar písmene vštípí. List je potištěn tečkami, podle kterých se lze orientovat při psaní. Stanovují velikost písmen.

Pro zapamatování tvaru a rozvoj zrakového vnímání hrají děti hru s novinami. Během vytrhávání si procvičí prsty. Na závěr vyučování mohou trénovat již naučená písmena za použití obyčejné tužky. Jak jsme zkusili v první hodině, při větším tlaku na tužku dosáhneme širších linií a můžeme tak psát kontrastně.

Součástí této přípravy je i hodnoticí tabulka, díky které dostane učitel zpětnou vazbu od žáků.

Malá psací abeceda (a, b, c, d, e, f)

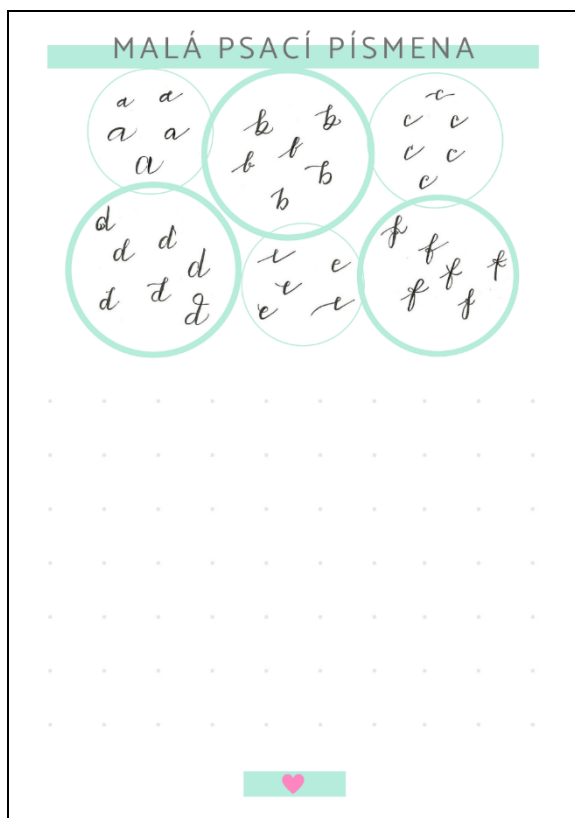
Téma hodiny:	Malá psací písmena
Cíl hodiny:	Žák napíše krasopisem prvních šest písmen abecedy.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	velký formát papíru, silný fix pro každého, hudba, noviny, Ukázka 6: Malá psací abeceda 1, brush peny Tombow, čisté papíry A4, tužka č. 1, Hodnoticí tabulka 3

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (7 min) Vezmeme si silný fix. Rozložíme velký papír přes dvě lavice. Skupina žáků se postaví kolem papíru. Pustíme hudbu.	zjednodušená arteterapie, uvolnění ruky před psaním, motivační činnost, skupinová spolupráce,	čistý plakátový list papíru, fixy, hudba

<p>Každý píše libovolné linie, kreslí obrázky po celé ploše papíru.</p> <p>Reflexe</p> <p>Prohlédneme si, co jsme nakreslili a proč.</p>	<p>relaxace</p>	
<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky</p> <p>Rozhýbeme prsty, předvedeme, že hrajeme na klavír, na flétnu, na harfu.</p> <p>Obměna</p> <p>Pantomima, jeden předvádí, ostatní hádají, o jaký jde nástroj.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Kontrola DŮ (3 min)</p> <p><i>Spočítej, kolik písmen jsi v domácím úkolu použil. Já vás mezitím obejdu a podívám se, jak jste si vedli.</i></p> <p>Tvorba abecedy (20 min)</p> <p><i>Dokázali jste napsat spoustu písmen. Do kompletní abecedy každému zbývá už jen několik.</i></p> <p><i>Sepíšeme si celou malou psací abecedu.</i></p> <p><i>Nejprve napiš písmeno tak, jak ho znáš. Dbej na pravidlo kaligrafie.</i></p> <p><i>Potom ho napiš v jiné formě. Můžeš se inspirovat na přiloženém listu.</i></p> <p>Začneme prvními šesti písmeny abecedy.</p>	<p>Psaní písmen, které známe se může zdát nudné. Žáci ale mají radost, že už to znají a mohou to zlepšit. Mají v hodině alespoň nějakou jistotu a není pro ně vše nové. Jakmile porovnají dvě podoby písmene, těší se z vlastní tvorby.</p>	<p>Ukázka 6: Malá psací abeceda 1, čisté papíry A4</p>
<p>Hra (13 min)</p> <p>Rozložíme na několik lavic noviny.</p>		

<p>Úkolem žáků je vytrhnout část novin tak, aby měla tvar nějakého písmene. Písmena můžeme zadat (např. písmena ze slova kaligrafie).</p> <p>Útržky posoudíme, zda se podobají zamýšlenému tvaru. Složíme z nich slovo.</p> <p>Na každý útržek napište jedno písmeno, které nesouhlasí s tím, jehož tvar noviny mají.</p> <p>Útržky dáváme vedle sebe, různě přehazujeme a čteme. Jednou podle tvaru novin, podruhé podle písmen na nich napsaných.</p>	<p>Noviny rozložíme na různá místa po třídě, aby se žáci pohybovali v prostoru a kompenzovali předchozí sezení při psaní.</p> <p>Rozvíjíme zrakové vnímání a zapojujeme pravou i levou hemisféru.</p>	<p>noviny, fixy</p>
<p>Trénink tužkou (6 min)</p> <p>Trénovat psaní můžeme i s obyčejnou tužkou (měkká). Složíme slova z vytržených kousků noviny, které jsme využili v předchozí aktivitě. Každý slovo napíše. Trénujeme písmena, která už známe na volný list obyčejného papíru.</p>		<p>tužka</p>
<p>Reflexe (6 min)</p> <p>Co jsme se dnes naučili? Jak můžeme doma trénovat? Co se ti dnes dařilo? Které písmeno píšeš nejraději?</p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot následující tvrzení:</i></p> <p><i>Hudba na začátku hodiny mi pomohla se uvolnit.</i></p> <p><i>Malá psací písmena pro mě byla těžká.</i></p> <p><i>Psaní mě bavilo.</i></p> <p><i>Jsem se svou dnešní prací spokojen.</i></p> <p><i>Bál jsem se, že něco pokazím.</i></p> <p><i>Při hře jsem s novinami jsem dokázal vždy rychle číst.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p><i>Napiš písmena a, b, c ve třech různých podobách psacího písma. Dbej na pravidlo kaligrafie. Piš fixem Tombow.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 3, hodnoticí kartičky</p>

Ukázka 6: Malá psací abeceda 1 (vlastní tvorba)

Hodnoticí tabulka 3

Malá psací písmena pro mě byla těžká.						
Psaní mě bavilo.						
Jsem se svou dnešní prací spokojen.						
Bál jsem se, že něco pokazím.						
Při hře jsem s novinami jsem dokázal vždy rychle číst.						

Reflexe

Na třetí setkání jsme se všechny těšily. Jedna dívka pro nemoc nepřišla. Užila jsem si začátek výuky. Společně jsme rozebraly jednotlivé kresby, které vznikly při poslechu hudby. Někdo kreslil pouze linie přes celý formát, někdo se vydal cestou abstraktní kresby. Tři dívky nakreslily konkrétní obrázky, např. květiny.

Při tvorbě abecedy jsem zpočátku zpozorovala, že se bojí začít. Postupně si rozvrhly písmena po celé ploše a poradily si. Já jsem se snažila do psaní vůbec nezasahovat.

Dívky byly zticha a velmi se soustředily. Střídalily si mezi sebou sklápěcí desky, na kterých se jim psalo lépe.

Mezi dívkami byly velké rozdíly v rychlosti práce. Ty, které už byly hotové začínaly vytrhávat z novin. Asi po půl hodině od začátku psaní abecedy se všechny sešly u novin.

Hodnoticí tabulka 3 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Nicol
Malá psací písmena pro mě byla těžká.	C	C	E	D	B
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A
Jsem se svou dnešní prací spokojen.	B	B	B	B	B
Bál jsem se, že něco pokazím.	E	E	D	E	E
Při hře jsem s novinami jsem dokázal vždy rychle číst.	B	C	A	D	C

Pět dívek, které se zúčastnily realizace mé třetí přípravy zájmového kroužku shledaly psaní malých psacích písmen jako celkem obtížné. Přesto je psaní bavilo. Vzhledem k tomu, že psaly teprve začátek abecedy, jejich výsledky byly velmi zdařilé. Samy to uznaly a byly s tím spokojeny. Při hře s novinami jsem zaznamenala obtíže s trháním papíru. Jedna z žákyň měla s trháním problém a tvary písmen se jí nedařily z novin vytvořit. Ve střídavém čtení podle útržku nebo písma si zpočátku dívky nebyly jisté. Nakonec se jedna z nich dokázala velmi rychle orientovat a byla rychlejší než já.

Cílem hodiny bylo napsat šest písmen malé psací abecedy. Celá skupina žákyň to zvládla.

Výsledky realizace viz Přílohy K, L.

6.4 Malá psací abeceda (g, h, ch, i, j, k)

Čtvrtou lekcí navazují na malou psací abecedu. Žáci se učí dalších šest písmen. Průběh výuky je velmi podobný jako v předešlé hodině. Opět se v programu nachází pohybová hra, tentokrát s psaním abecedy na tabuli. Navíc se žáci naučí vytvořit barevnou mandalu z písmen.

Malá psací abeceda (g, h, ch, i, j, k)

Téma hodiny: Malá psací písmena

Cíl hodiny: Žák napíše krasopisem dalších šest písmen abecedy.

Časová náročnost: 60 minut

Pomůcky: fixy Tombow, Ukázka 7: Malá psací písmena 2, kružítka, černé centropeny, čisté papíry, Hodnoticí tabulka 4

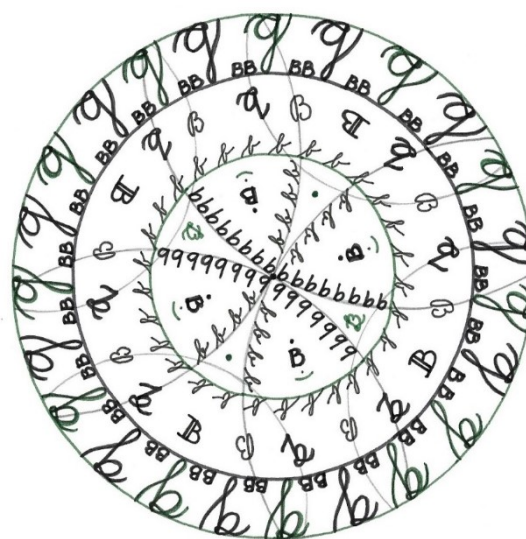
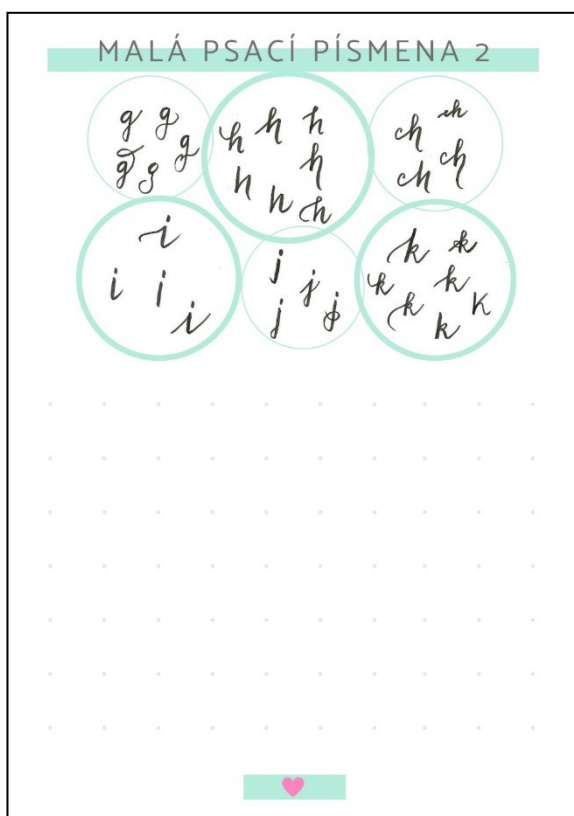
Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (3 min) <i>Dnes si připomene pro začátek tvary různých písmen. Vymyslí si nějaké písmeno a prstem ho napíše sousedovi na záda.</i>	spolupráce ve dvojici	
Kontrola DŮ (3 min) <i>Podívám se na jména vašich kamarádů. Věřím, že jste je dokázali napsat krásně.</i>	Odměníme žáky.	
Příprava na psaní (5 min) Procvičení ruky (5 min) Spojíme malíček s palcem, prsteníček s palcem, prostředníček s palcem, ukazováček s palcem na každé ruce. Potom znovu, ale začneme od ukazováčku. Správné sezení Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu. Psací deska Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.		

<p>Psaní abecedy (20 min)</p> <p><i>Nejprve napiš písmeno tak, jak ho znáš. Dbej na pravidlo kaligrafie. Potom ho napiš v jiné formě. Můžeš se inspirovat na přiloženém listu. Dnes budeme psát dalších šest písmen v řadě. Která to jsou? (g, h, ch, i, j, k)</i></p>		<p>fix Tombow, Ukázka 7: Malá psací písmena 2</p>
<p>Hra (6 min)</p> <p>Stoupneme si do dvou zástupů. První ze zástupů běží k tabuli a napíše na ni písmeno malé psací a (pěkně a rychle), další písmeno b, další c atd. Pokračujeme dle počtu žáků v zástupu. Ohodnotíme výherce, ale pochválíme všechny žáky.</p>	<p>Po dlouhém psaní je třeba se proběhnout, rozhýbat.</p>	<p>tabule, křída, prostor</p>
<p>Mandala z písmen (18 min)</p> <p>Abychom jenom nepsali abecedu, zkusíme něco zábavného a zároveň krásného. Vytvoříme si vzorník písmenkových mandal. Rozdáme si písmena, aby měl každý žák jiné.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Narýsujeme soustředné kružnice. 2) Zabodneme kružítko do některého z bodů té největší kružnice a vytvoříme na mandale vzor. 3) Kružnice obtáhneme černým fixem. Na kružnici napíšeme po obvodu dané písmeno několikrát za sebou. Na jinou kružnici stejné písmeno v jiné podobě. Pracujeme dle vlastní fantazie. 4) Můžeme vybarvit pastelkami. 	<p>Autorčino pojetí: Ukázka 8: Mandala z písmen</p>	<p>kružítko, několik listů papíru, černý centropen, pastelky</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Co jsme se dnes naučili? Které písmeno se ti psalo nejlépe? Co bys příště napsal jinak? Jak ses cítil při tvorbě mandaly?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnoť následující tvrzení: Malá psací písmena pro mě byla těžká. Psaní mě bavilo. Jsem se svými písmeny spokojen.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 4, hodnoticí kartičky</p>

<p><i>Bál jsem se, že něco pokazím.</i></p> <p><i>Mandala se mi povedla.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p>Za domácí úkol dokončíme mandalu.</p> <p>Dobrovolný domácí úkol</p> <p><i>Procvičuj doma písmena, která už umíme.</i></p>		
--	--	--

Ukázka 7: Malá psací písmena 2 (vlastní tvorba)

Ukázka 8: Mandala z písmen (vlastní tvorba)

Hodnoticí tabulka 4

Malá psací písmena pro mě byla těžká.						
Psaní mě bavilo.						
Jsem se svými písmeny spokojen.						
Bál jsem se, že něco pokazím.						
Mandala se mi povedla.						

Reflexe

Po zkušenosti z minulé hodiny jsem předpokládala, že všichni zvládnou napsat další část abecedy. Byla jsem mile překvapena, že dívka, která předešlou hodinu chyběla, si doma dopsala první list abecedy.

Všechny dívky pracovaly velmi rychle. Oproti minulé hodině nám psaní písmen zabralo mnohem méně času. Měly jsme tak čas na hru, kde jsme vytvořily dvě družstva po třech. Před začátkem hry jsem zapomněla uvést, jak se mají písmena na tabuli psát, takže někdo je psal malým psacím, někdo velkým tiskacím, to se promítlo do rychlosti družstev. Sama nerada soutěžím, ale když se hraje na rychlost, tak mám záruku, že se všichni od psaní odreagují a dynamicky rozcvičí.

Kresba mandaly nám trvala mnohem déle, než jsem čekala. Pouze Nicol stihla mandalu dokončit. Ostatní si ji vzaly domů, aby ji dodělaly za domácí úkol. Předpokládala jsem, že ji někdo bude chtít vylepšit, ale půlka skupiny ji nestihla ani z poloviny.

Hodnoticí tabulka 4 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Malá psací písmena pro mě byla těžká.	D	D	C	C	E	E
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A	A
Jsem se svými písmeny spokojen.	B	C	B	B	A	A
Bál jsem se, že něco pokazím.	F	E	F	E	F	E
Mandala se mi povedla.	E	A	E	F	E	D

V posledních chvílích šedesátiminutové jednotky jsem si vyplnila hodnoticí tabulku. V hodnocení se projevilo to, že kresba mandaly vyžadovala více času, tedy zúčastněným se zdálo, že se jim mandala nepovedla. Své odpovědi odůvodnily tím, že kresbu nestihly dokončit. Všem jsem řekla, že každý potřebuje na tvorbu čas a že nedokončená práce neznamena, že se nepovedla. Oproti reflexím z minulých hodin se nikdo už příliš nestresoval z toho, že by práci pokazil. Vesměs byla skupina se svými výkony spokojena. Já jsem své cíle splnila. Jen na mandalu bych dala dětem více času.

Výsledky realizace viz Přílohy M – P.

6.5 Malá psací abeceda (l, m, n, o, p, q, r)

Pátá výuka tvořivého krasopisu je zaměřena na sedm písmen abecedy. Žáci by měli být v psaní už jistější, proto lze písmo různě dozdobit. Z některých písmen protáhneme tahy a zakončíme je vlnovkou. Před samotným psáním si to žáci vyzkouší na barevných bavlnkách, popř. na modelování plastelíny.

Na začátku si zkontrolujeme domácí úkol, tedy prohlédneme si hotové mandaly. Ty vystavíme ve škole. Žáci si zahrají na kurátora výstavy. Povíme si, zda už jsme někdy navštívili nějakou výstavu.

Cílem hodiny je napsat malé psací l, m, n, o, p, q, r. Dalším cílem je znát pojem kurátor výstavy. Posledním cílem je psát zdobným písmem. Je jasné, že žáci po prvních pokusech nebudou v ozdobách zdatní, ale důležité je, že si ukážeme, jak se to dělá. Ke zlepšení v dovednosti zdobného psaní vede jedině trénink, kterému je třeba se opakovaně doma věnovat.

Malá psací abeceda (l, m, n, o, p, q, r)

Téma hodiny: Malá psací písmena

Cíl hodiny: Žák napíše krasopisem dalších sedm písmen abecedy.

Žák vystaví své dílo, zná pojem kurátor výstavy.

Žák píše zdobným písmem.

Časová náročnost: 60 minut

Pomůcky: fixy Tombow, Ukázka 9: Malá psací písmena 3, černé centropeny, čisté papíry, bavlnky, pomůcky k výstavě mandal, Hodnoticí tabulka 5

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (15 min) Kontrola mandal. Dáme mandalám názvy, rozložíme je na zem. Každý okomentuje svou práci. Ostatní se ptají autora na otázky a také ohodnotí jeho mandalu.	Každé dílo můžeme vystavit, aby je mohli lidé obdivovat. Výstavy jsou nedílnou součástí kultury. Žáci si zkusí připravit výstavu a prohloubí tak svoje znalosti o kultuře.	výstavní prostor

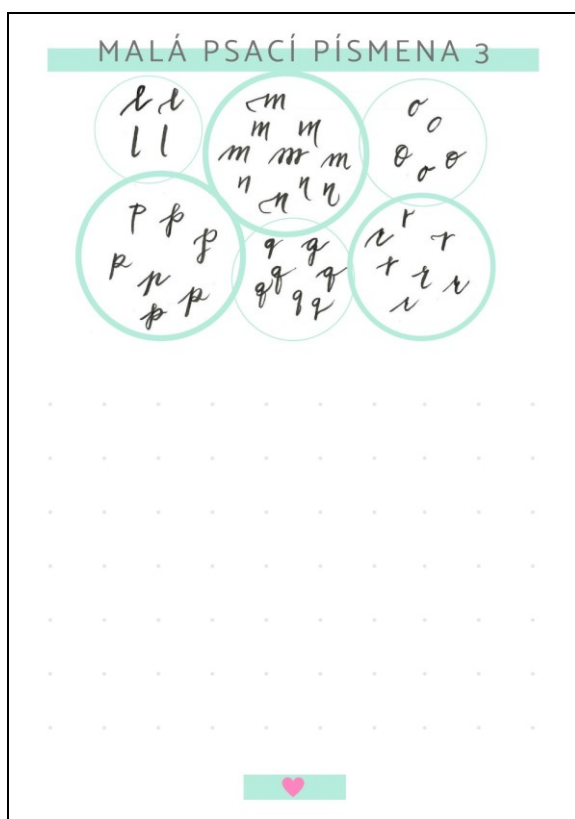
<p>Vymyslíme, jak srovnat produkty vedle sebe na výstavu. Zahrajeme si na kurátora výstavy. (hra v roli)</p>	<p>Můžeme doplnit návštěvou galerie.</p>	
<p>Příprava na psaní (5 min) Procvičení ruky Nakreslíme na lavici pomyslně tvary vlastní mandaly. Nejprve ukazováčky, potom prsteníčky atd. Prostřídáme všechny prsty. Správné sezení Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu. Psací deska Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Psaní abecedy (20 min) <i>Nejprve napiš písmeno tak, jak ho znáš. Dbej na pravidlo kaligrafie. Potom ho napiš v jiné formě. Můžeš se inspirovat na přiloženém listu.</i> Dnes budeme psát dalších sedm písmen v řadě. Která to jsou? (l, m, n, o, p, q, r)</p>	<p>Žáci mají rádi, když ví, co se bude v hodině dělat. Pokaždé po rozcvičení píšeme dále abecedu. Mají radost z pravidelné organizace výuky.</p>	<p>fix Tombow, Ukázka 9: Malá psací písmena 3</p>
<p>Ozdoby z bavlnky (6 min) Vytváříme na lavici různé vlnky a ozdoby z uštířené bavlnky. Můžeme využít různé barvy. Psací písmo můžeme zdobit různými vlnkami, girlandami. Nejprve si je vymodelujeme pomocí bavlnky, která nám zajistí oblé tvary a nevytvoří hranaté předlohy pro budoucí psaní. Obměna Modelujeme písmena z plastelíny.</p>	<p>Manipulační činnost je důležitá. Žáci šikovně na psaní bývají i zruční. Převédeme linie z papíru do prostoru a vytvoříme si předlohu pro zdobné psaní.</p>	<p>bavlnky různých barev</p>

<p>Psaní zdobných linií (9 min) Psaní již naučených písmen doplněných o ozdoby – zdobné písmo.</p>		čistý list papíru
<p>Reflexe (5 min) <i>Co jsme se dnes naučili? Které písmeno se ti psalo nejlépe? Co bys příště napsal jinak? Přišel jsi na nějaké pravidlo, odkud je nejvhodnější vést ozdobu?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnoť následující tvrzení:</i> <i>Malá psací písmena pro mě byla těžká.</i> <i>Psaní mě bavilo.</i> <i>Dařilo se mi v psaní zdobných linií.</i></p> <p>Domácí úkol <i>Procvičuj písmena, která již umíme.</i></p>		Hodnoticí tabulka 5, hodnoticí kartičky

Hodnoticí tabulka 5

Malá psací písmena pro mě byla těžká.						
Psaní mě bavilo.						
Dařilo se mi v psaní zdobných linií.						

Ukázka 9: Malá psací písmena 3 (vlastní tvorba)

Reflexe

Během páté realizace jsem zjistila, že dívky začínají už v průběhu své práce přemýšlet nad hodnocením. Pomocí čtyř hodin jsem je naučila kriticky myslet. Navíc jsem zaslechla, že si žákyně povídají o nadpisech na školních nástěnkách a hodnotí je.

V zájmové činnosti by se měli žáci naučit nejenom tvořit (krásně psát), ale také sami vést svou činnost a zdokonalovat se v ní. To se jim v této době začalo dařit.

K výstavě jsme měly nejenom své písmenkové mandaly, ale i mandaly z hodin výtvarné výchovy celé třídy, do které dívky patří. Ozdobily jsme tak celý výklenek školní chodby. Zajistila jsem, aby se činnosti zúčastnily všechny a vyjádřily svůj názor.

Psaní písmen bylo zase o něco rychlejší. Nově jsme se zabývaly zdobným písmem. To bylo až příliš těžké, většina skupiny nevěděla, jak začít, odkud ozdoby vést. Chodila jsem od jedné k druhé a radila jim. Potřebovaly bychom křídový papír, na kterém se fix nezadržává a přidá ozdobám na lepším provedení. Nakonec jsem ukázala několik již hotových ozdob a žákyně je opisovaly, popř. trochu pozměnily.

Hodnoticí tabulka 5 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Malá psací písmena pro mě byla těžká.	E	E	C	D	C	E
Psaní mě bavilo.	A	B	B	A	A	A
Dařilo se mi v psaní zdobných linií.	C	E	E	C	D	E

Psaní písmena nebylo náročné na rozdíl od psaní ozdob. Jak potvrdilo škálové hodnocení, bylo to pro všechny až příliš obtížné. To se promítlo také na motivaci k činnosti. Psaní žákyně bavilo méně než v přechozích hodinách. Dle mého názoru je ale zkouška ozdob posunula o krok vpřed. Až to zkusí příště, půjde jim to lépe.

Cíl umět napsat malá psací písmena, ozdobit je a pochopit roli kurátora výstavy jsme zvládly.

Výsledky realizace viz Přílohy Q – T.

6.6 Malá psací abeceda (s, t, u, v, w, x, y, z)

Šestá příprava završuje výuku malých psacích písmen. Přidává se výuka psaní číslic různými styly.

V rámci výuky číslic doplňuji program hodiny tajnou šifrou, jež je pro žáky velkou motivací. Pomocí šachovnicové šifry mohou poslat kamarádce jakékoliv slovo v podobě číslic a nikdo jiný to nebude umět přečíst.

Malá psací abeceda (s, t, u, v, w, x, y, z)

Téma hodiny:	Malá psací abeceda
Cíl hodiny:	Žák napíše krasopisem posledních osm písmen abecedy. Žák napíše krasopisem číslice.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	Ukázka 10: Šifra, Ukázka 11: Malá psací písmena 4, Ukázka 12: Psaní číslic, čisté papíry A4, Hodnoticí tabulka 6

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (10 min) Šifrování – Šachovnicová šifra <i>My se tady věnujeme krásnému psaní. S textem a psáním je spojeno také velké dobrodružství. Jakýkoliv text se dá přepsat do tajné šifry. Pokud chce někomu napsat text takovým způsobem, aby ho ostatní nepřečetli, mohu ho přepsat do číslic.</i>	Díky hrátkám s textem se žákům psaná podoba řeči zalíbí. Šifru pak mohou používat při psaní s kamarády. Obnovíme tak třeba psaní dopisů (ručně psané texty) a potlačíme komunikaci přes sociální sítě, která dnes dominuje.	šifra na tabuli, Ukázka 10: Šifra
Kontrola DŮ (3 min)	Vždy pochválíme, protože žáci doma píší, a tak to během týdne nezapomenout. Trénink je velmi důležitý.	

<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky Tleskáme proti sobě ve dvojici.</p> <p>Správné sezení Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Psaní abecedy (20 min) <i>Nejprve napiš písmeno tak, jak ho znáš. Dbej na pravidlo kaligrafie. Potom ho napiš v jiné formě. Můžeš se inspirovat na přiloženém listu.</i></p> <p>Dnes budeme psát dalších sedm písmen v řadě. Která to jsou? (s, t, u, v, w, x, y, z)</p>	<p>Žáci mají rádi, když ví, co se bude v hodině dělat. Pokaždé po rozcvičení píšeme dále abecedu. Mají radost z pravidelné organizace výuky.</p>	<p>fixy Tombow, Ukázka 11: Malá psací písmena 4</p>
<p>Zašifruj text kamarádovi, psaní čísel (9 min) Ukážeme žákům, jak krásně napsat čísla, necháme je vymyslet další podoby. Využijeme to v šifře.</p>	<p>Pomocí šifrování se naučíme krasopisně napsat číslice.</p>	<p>ukázky psaní číslic, Ukázka 12: Psaní číslic</p>
<p>Vzorník číslic (8 min) Psaní číslic na volný list A4</p>		<p>čistý list papíru</p>
<p>Reflexe (5 min) <i>Co jsme se dnes naučili? Které písmeno/čísllice se ti psalo/psala nejlépe? Co bys příště napsal jinak? Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i> <i>Malá psací písmena pro mě byla těžká.</i> <i>Psaní mě bavilo.</i> <i>Dařilo se mi v psaní číslic.</i> <i>Nejvíce mě bavila šifra.</i></p> <p>Domácí úkol <i>Napiš krasopisem pět velkých písmen.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 6, hodnoticí kartičky</p>

Ukázka 10: Šifra (Lunde, 2013)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	T	E	O		A	R		S	I	N
3	B	C	D	F	G	H	J	K	L	M
6	P	Q		U	V	W	X		Y	Z

Písmena ve druhém řádku vyjádřím pomocí čísla nad nimi. Např. písmeno A je 4.

Písmena ve třetím a čtvrtém řádku vyjádřím pomocí souřadnic. Písmeno V je 64. Nejprve tedy napíše číslici na začátku daného řádku a potom číslici nad písmenem ve sloupci.

Př. šifrování slova „krasopis“

K	R	A	S	O	P	I	S
37	5	4	7	2	60	8	7

Hodnoticí tabulka 6

Malá psací písmena pro mě byla těžká.						
Psaní mě bavilo.						
Dařilo se mi v psaní číslic.						
Nejvíce mě bavila šifra.						

Ukázka 11: Malá psací písmena 4 (vlastní tvorba)

MALÁ PSACÍ PÍSMENA 4

s s s s s s s s
t t t t t t t t
u u u u u u u u
v v v v v v v v
w w w w w w w w
x x x x x x x x
y y y y y y y y
z z z z z z z z

Ukázka 12: Psaní číslic (vlastní tvorba)

PSANÍ ČÍSLIC

1 1 1 2 2 2 3 3 3 4 4 5 5 5 6 6 7 7 7 8 8 8 9 9 0
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ! ?

Reflexe

Krasopisnou abecedu dokončily všechny dívky velmi úhledně. Celkové rozložení písmen na stránce bylo na první pohled zdařilejší.

Z mého pohledu bylo hlavní náplní hodiny dokončení abecedy a výuka číslic. Skupinu zúčastněných zaujala nejvíce tajná šifra. Vysvětlení trvalo asi 15 minut. Když šifru všichni pochopily, musely ji ihned aplikovat. Nejprve jsme tedy zašifrovaly slova ve dvojicích, potom jsme teprve psaly abecedu. Následně jsme se opět vrátily k šifře. Ve zbylém čase jsme dopsaly číslice. Některé dívky stihly zašifrovat další věty.

Hodnoticí tabulka 6 – reflexe

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Malá psací písmena pro mě byla těžká.	F	F	F	E	E	F
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A	A
Dařilo se mi v psaní číslic.	A	A	A	A	A	A
Nejvíce mě bavila šifra.	A	A	A	B	A	A

Tereza i Adéla mají oblibu v matematice, šifrování je bavilo. Rozhodly se, že půjdou hledat do knihovny publikace obsahující šifry. Krasopisný úkol už nikdo nepovažoval za náročný. Díky výjimečně lákavé motivaci se celá dívčí skupina pobavila a z Tvořivého krasopisu odcházela plna dojmů. Oba cíle výuky byly s chutí naplněny.

Výsledky realizace viz Přílohy U – Z.

6.7 Velká psací písmena, práce písáře

Další část programu Tvořivého krasopisu se věnuje organizaci a rozvržení textu na stránce a slučování různých fontů písma. Krasopisný rozvoj pokračuje v psaní velkých písmen, které jsou pro písmo dominantní.

Žáci se naučí používat slabší štětcové fixy. Dle vlastní fantazie napíšou velká psací písmena a jejich různé varianty. Své dosavadní zkušenosti využijí v práci na plakátu, kde musí sepsat text z různých druhů písma, zamyslet se nad kontrasty, mezerami, řádky, doplňky.

Velká psací písmena, práce písáře

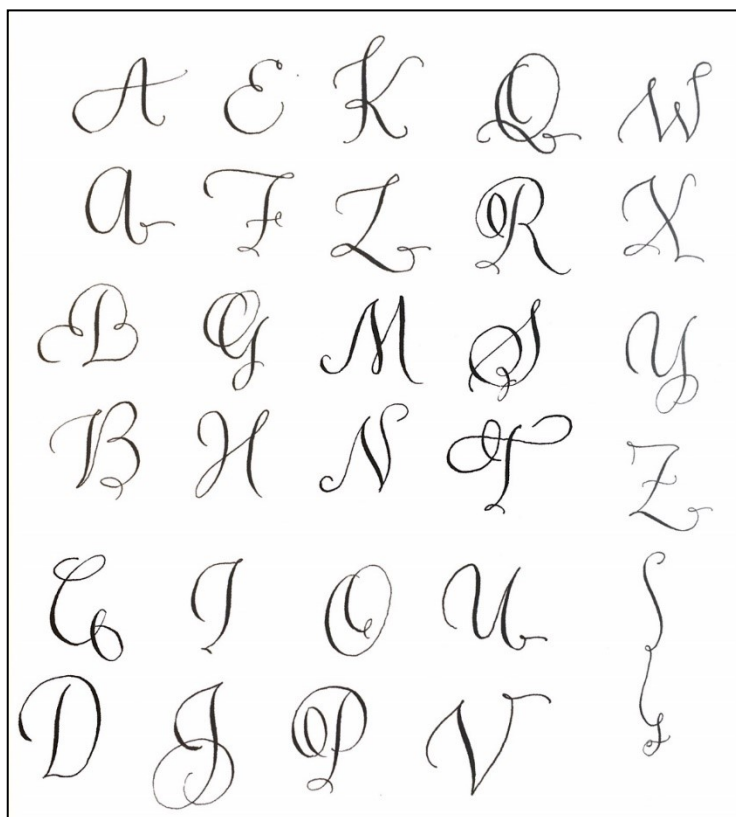
Téma hodiny:	Velká psací písmena, práce písáře
Cíl hodiny:	Žák napíše krasopisem velká písmena. Žák umí správně rozvrhnout text.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	fixy Tombow Fudekosuke, černé centropeny, čisté papíry, skener, počítač, pravítko, Ukázka 13: Inspirace – Velká písmena, Ukázka 14: Inspirace – Abeceda, Ukázka 15: Rozdělení textu, Hodnoticí tabulka 7

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (5 min) Kontrola DÚ. Dnes navážeme na domácí úkol a budeme se věnovat velkým písmenům. Proč jsou pro nás důležitá? Kde je píšeme? Inspirace v ukázkách. <i>Dnes už umíte všechna malá písmena a ta velká nechám na vás. Dokážete vymyslet spoustu variant a budou vás napadat nejen v této hodině, ale i v budoucnu. I já stále objevuji nové tvary.</i>	K velkým písmenům se dostáváme tehdy, kdy už si žáci osvojili malá písmena a jsou si v krasopisu jistější. První písmeno je jako první dojem a je důležité jím zaujmout.	Ukázka 13: Inspirace – Velká písmena, Ukázka 14: Inspirace – Abeceda

<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky</p> <p>Vezmeme si do ruky část svého oblečení (mikinu, svetr, čepici, šátek) a budeme ji v ruce mačkat.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		jeden kus oblečení
<p>Psaní abecedy (10 min)</p> <p>Píšeme velká psací písmena. Necháme výběr na žácích. Základy znají a sami přichází na nové varianty písmen.</p>	<p>Některá písmena můžeme odvodit od malých, která už umíme. Dle vlastní fantazie zkusíme různé varianty. Žáky neomezujeme a necháme pracovat.</p>	fixy Tombow
<p>Seznámení s novým fixem (5 min)</p> <p>Tombow Fudenosuke</p> <p>Každý napíše několik linií, písmen, ozdob, aby zjistil, jak s fixem psát.</p>	<p>Fix Tombow Fudenosuke má menší hrot a slouží ke psaní menších rozměrů, než jsme dosud psali. Je vhodný pro pokročilé.</p>	fixy Tombow Fudenosuke
<p>Práce písaře (25 min)</p> <p>Zákazník vám dal text, který máte krásně napsat. Jak si s tím poradíte?</p> <p>Základy organizace textu</p> <p>Žáci si vylosují text. (V případě skutečné zakázky si text napíšeme na počítači a vytiskneme.)</p>	<p>Žáci v tuto chvíli píší mnohem lépe než jejich spolužáci a rodiče.</p>	pravítko, černý fix, fix Tombow Fudenosuke, texty, Ukázka 15: Rozdělení textu

<p>Nejprve si ho rozdělíme na jednotlivé části a rozstříhneme.</p> <p>Umístíme ho pod sebe tak, jak by se nám líbil.</p> <p>Nakreslíme si rámečky na jednotlivé části textu.</p> <p>Řešíme velikost, vzdálenosti písmen, odstavců apod.</p> <p>Zvolíme dva až tři typy písma, která se nám k sobě hodí. Využijeme písmo, které jsme se naučili, přidáme velká tiskací...</p> <p>Vytvoříme produkt.</p>	<p>Je možné, že dostanou v rodině různé úkoly v podobě napsání narozeninové pozvánky apod.</p> <p>Zkusíme si pracovat jako dospělí a napsat text, který dostaneme.</p>	
<p>Práce pisáře v moderní době (5 min)</p> <p>Vysvětlíme si, že můžeme dostat zakázku mailem, takže si text vytiskneme. Po napsání je třeba ho oskenovat. Přejdeme k počítači a předvedeme si, jak se skenuje. V případě potřeby lze text upravit ještě na počítači.</p>	<p>Žáci se naučí pracovat s textem tak, aby ho mohli šířit dál v elektronické podobě.</p>	<p>skener, počítač</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Co jsme se dnes naučili? Popiš, jak bys pracoval při tvorbě textu na zakázku. Bavilo by tě to?</i></p> <p><i>Texty vystavíme a reflektujeme jednotlivé výsledky tvorby.</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Dokázala jsem vymyslet různé varianty velkých písmen.</i></p> <p><i>Psaní mě bavilo.</i></p> <p><i>Organizaci textu jsem zvládla výborně.</i></p> <p><i>Fix Tombow Fudenosuke mi vyhovuje.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 7, hodnoticí kartičky</p>

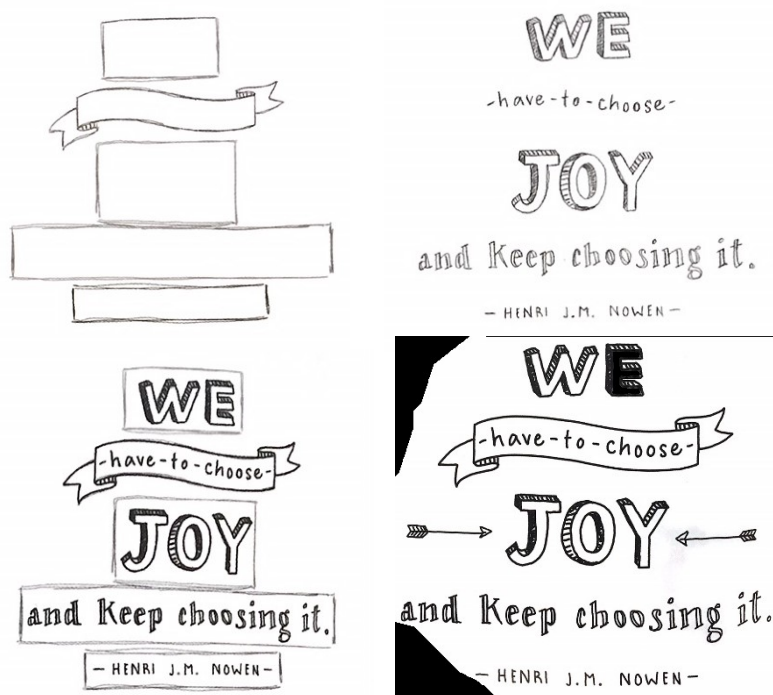
Ukázka 13: Inspirace – Velká písmena (Kirkendall, Lavender a kol., 2018, s. 28)

Ukázka 14: Inspirace – Abeceda (Baštinská, 2017, číslo strany neuvedeno)

Ukázka 15: Rozdělení textu (Kirkendall, 2017, s. 56)

Hodnoticí tabulka 7

Dokázala jsem vymyslet různé varianty velkých písmen.						
Psaní mě bavilo.						
Organizaci textu jsem zvládla výborně.						
Fix Tombow Fudenosuke mi vyhovuje.						

Reflexe

Tvorbu velkých písmen si žákyně užívaly. Přinesly si dokonce různé barevné štětcové fixy, a tak střídaly při psaní barvy.

Organizace a rozvržení textu bylo pro všechny celkem náročné. Musela jsem jim poradit, nalistovat různé styly písma a ukázat jim je. Společně jsme rozkreslily jednotlivé rámečky, do kterých potom dívky dopsaly text.

Moderní práci písáře zahrnující skenování jsme nerealizovaly, protože jsem neměla skener k dispozici.

Hodnoticí tabulka 7 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Dokázala jsem vymyslet různé varianty velkých písmen.	A	A	A	A	A	A
Psaní mě bavilo.	A	A	A	A	A	A
Organizaci textu jsem zvládla výborně.	C	A	B	C	D	C
Fix Tombow Fudenosuke mi vyhovuje.	A	A	A	A	A	B

V závěrečném hodnocení této hodiny se projevila obtížnost v aktivitě, kterou v přípravě nazývám Práce písaře. Ostatní části zpětné vazby zúčastněných se jeví jako pozitivní. Všem vyhovoval nový fix, který od teď mohou používat. Vytyčené cíle sedmé výuky krasopisu jsem splnila.

Výsledky realizace viz Přílohy AA – FF.

6.8 Píšeme přání

V průběhu celého zájmového kroužku mířím k tomu, aby se žáci naučili hezky psát, ale hlavně, aby to později mohli využít v praktickém životě. Písmo se může všem hodit při psaní v budoucím zaměstnání. V osobním životě zejména pro výrobu a úpravu přání k zvláštním příležitostem, jako jsou narozeniny, jmeniny, výročí, svatba apod.

Jakmile všichni umí psát velká i malá písmena, jsou schopni sestavovat krasopisně libovolné texty. Z předchozí lekce již znají také určitá pravidla rozdělení psaného obsahu.

Činnosti připravené pro tuto vyučovací jednotku jsou již méně organizované. Každý tvoří dle své fantazie. Učitel je zde spíše v roli poradce.

Do výuky přidávám s písmem související pracovní činnosti v podobě skládání obálky nebo zdobení přání různými páskami, nálepkami, obrázky.

Píšeme přání

Téma hodiny:	Ručně psané přání
Cíl hodiny:	Žák vyrobí přání. Žák napíše přání pro vybraného člověka krasopisem.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	fixy Tombow Fudekosuke, černé centropeny, čisté papíry, skener, počítač, pravítko, barevné papíry, washi pásy, Hodnoticí tabulka 8

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (1 min) <i>Dnes na sebe bereme zodpovědnost a budeme se věnovat opravdové zakázce. Vyrobíme a napíšeme to, co se vám bude hodit při různých příležitostech.</i>	Žáci mají radost, že je čeká skutečná práce, kterou zvládnou a ostatní ji ocení.	
Příprava na psaní (5 min) Procvičení ruky Zvedáme prsty po jednom a počítáme do deseti. Ubíráme prsty a počítáme pozpátku.		

<p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici.</p> <p>Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Falešná kaligrafie (12 min)</p> <p>Jak si poradit, když nemám u sebe brush pen?</p> <p>Vysvětlíme si základní pravidla tzv. falešné kaligrafie.</p>		černý fix
<p>Výroba přání (30 min)</p> <p>Pár zásad</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Použijeme jednoduchý papír a barevnou obálku. 2. Na malý formát píšeme slabším fixem. 3. Zaplníme pouze část stránky. 4. Nakreslíme pouze malé obrázky. 5. Jsme originální. 6. Přání je osobní. 7. Napíšeme datum a podpis. <p>Každý žák napíše přání svému blízkému. Učitel vede žáky tak, aby netíhli ke kýčovitému provedení. Záleží na vkusu učitele a žáka.</p>	<p>V tomto věku žáky láká kýč. Je třeba upozornit na několik zásad při tvorbě přání. Žáci často mají potřebu zaplnit všechna volná místa a přání překombinují.</p>	barevné papíry, washy pásky
<p>Skládáme obálky (7 min)</p> <p>Žáci se naučí složit vlastní obálku.</p> <p>Na obálku napsat jméno, pro koho je.</p>	<p>Po psaní si žáci procvičí prsty.</p>	
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Co jsme se dnes naučili? Na co dbáš při výrobě přání? Hodnotíme vyrobená přání všech žáků. Každý okomentuje své nápady, které do tvorby promítl a zároveň posoudí práci ostatních.</i></p>		

<i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnoť následující tvrzení: Věděla jsem, jak vyrobit přání. Uměla jsem složit obálku. Přání se mi velmi povedlo. V budoucnu vyrobím další taková přání.</i>		Hodnoticí tabulka 8, hodnoticí kartičky
--	--	---

Hodnoticí tabulka 8

Věděla jsem, jak vyrobit přání.						
Uměla jsem složit obálku.						
Přání se mi velmi povedlo.						
V budoucnu vyrobím další taková přání.						

Reflexe

V osmé vyučovací hodině Tvořivého krasopisu vznikl rozpor mezi mými představami o přání a představami jedenáctiletých dívek. Doporučila jsem jim nezdobit první stránku nad míru. Mohlo by dojít k zaplnění stránky ornamenty, které by spolu tvarově nekorespondovaly. Na jedné straně jsem se snažila neomezovat skupinu žákyň v tvorbě, na druhou stranu jsem jim chtěla vysvětlit, že méně textu a ozdob s většími mezerami působí estetičtěji. Uvědomuji si, že tento pohled je velmi subjektivní a sepsat ho do pravidel nelze. Dívky si nechaly poradit, přání upravovaly dle svých představ a mých doporučení. Psaly na bílý list, obálky jsme složily z pastelově barevných papírů.

Během výuky jsme si také řekly, jak pracovat, když nemáme štetcový fix (brush pen). Lze tahy, které potřebujeme mít širší, zdvojit a potom vybarvit. To některé z přítomných využily.

Výroba přání trvala celou hodinu, dvě dívky nestihly výrobek dokončit a nehotovou práci si odnesly domů.

Hodnotící tabulka 8 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Věděla jsem, jak vyrobit přání.	A	A	A	A	A	A
Uměla jsem složit obálku.	A	B	C	C	F	F
Přání se mi velmi povedlo.	A	B	A	A	A	A
V budoucnu vyrobím další taková přání.	A	A	A	A	A	A

Přestože se mi nezdálo, že by celá skupina věděla, jak přání vyrobit, všechny členky samy vyhodnotily, že to umí. Stejně tak pozitivně reflektovaly svou hotovou práci. Pro mě je důležité, že všechny dívky splnily cíl hodiny, přání vyrobily a nadepsaly, a navíc to využijí i v budoucnu.

Výsledky realizace viz Přílohy GG – LL.

6.9 Braillovo písmo

Předposlední hodinu realizace jsem věnovala důležitému tématu – Braillově písmu. Písmo jako takové působí na zrak. Ne každý však je tímto smyslem obdarován. Pro ty, kteří nevidí, máme šestibodový zápis jednotlivých písmen české abecedy. Vmyslel ho Louis Braille roku 1825.

Mým cílem je seznámit žáky s tím, že takové alternativní písmo existuje. Dle mého názoru během svého života vykonáváme velmi málo činností cílených primárně na hmat. Žáky takové činnosti baví.

Během vyučování vytvoříme tabulku písmen s jejich podobou v Braillově písmu. Pro plastičnost vyrazíme kolečka papíru pomocí děrovačky, která nalepíme na plakát.

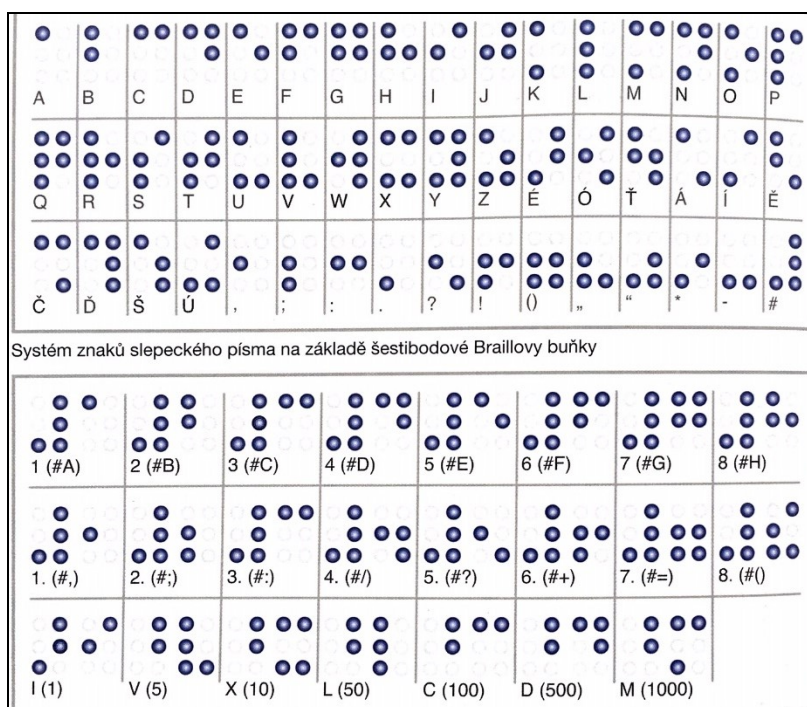
Braillovo písmo

Téma hodiny:	Braillovo písmo
Cíl hodiny:	Žák vysvětlí pojem Braillovo písmo, dokáže v něm přečíst alespoň nějaké písmeno.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	děrovačky, barevné papíry, čisté papíry A4, fixy, Ukázka 16: Braillovo písmo, Hodnoticí tabulka 9

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (7 min) <i>Dneska si budeme povídat o jiném písmu. O písmu, které není tolik důležité pro zrak, ale pro hmat. Zavřete oči.</i> Každý žák dostane papírek s nápísem v Braillově písmu. <i>Kde jste se s takovým písmem setkali?</i> Diskuze v kruhu	Žáci se seznámí s Braillovým písmem jako součástí života nevidomých. Můžeme napsat písmo určené pro hmat krasopisně?	úryvky napsané Braillovým písmem
Orientace v Braillově písmu (7 min) Přečteme tabulku a ukážeme si šestibodový zápis.		Ukázka 16: Braillovo písmo

<p>Výroba tabulky Braillova písma (28 min) Společně vypracujeme přehled Braillova písma, podle kterého se lze naučit Braillovo písmo.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Dle počtu žáků si rozdělíme jednotlivá písmena. 2) Z barevného papíru vytvoříme kolečka pomocí děrovačky. 3) Nadepíšeme abecedu a ke každému písmenu nalepíme daný počet koleček 4) Vystavíme ve škole na viditelné místo pro všechny žáky školy. 		
<p>Zkoušíme číst poslepu (12 min) Každý sestaví větu Braillovým písmem. Žáci si věty vymění a se zavřenýma očima se snaží větu přečíst.</p>	<p>Zábavnou formou se žáci seznámí s písmem pro nevidomé.</p>	<p>kolečka z papíru, čisté papíry</p>
<p>Reflexe (6 min) Zhodnotíme práci Povídáme si o Braillově písmu a shrneme poznatky. Vyvěsíme plakát. <i>Dokážeš už číst Braillovo písmo? Co ses dnes naučil/a?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i> <i>Dokážu přečíst alespoň jedno písmeno v Braillově písmu.</i> <i>Výroba tabulky mě bavila.</i> <i>Věřím, že si naši tabulku budou spolužáci číst.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 9, hodnoticí kartičky</p>

Ukázka 16: Braillovo písmo (Frotscher, 2008, s. 160)

Hodnoticí tabulka 9

Dokážu přečíst alespoň jedno písmeno v Braillově písmu.						
Výroba tabulky mě bavila.						
Věřím, že si naši tabulku budou spolužáci číst.						

Reflexe

V hodině týkající se Braillova písma jsme si vysvětlily šestibodový systém. Dívky to velmi zajímalo, bavilo je zkoušet ho číst z krabiček od léků, které jsem přinesla. Ani já neumím takové písmo číst, a tak jsem v této hodině byla z pohledu dovedností na stejné úrovni jako žákyně.

V kontrastu s bílým podkladem jsme využily žluté tvrdé papíry a vyrazily z nich kolečka. Celkem dlouho trvalo je nalepit na podklad. Kolečka byla příliš malá, proto jsem se rozhodla, že je budeme lepit na formát A4.

Hotový přehled písma jsme vylepily na školní chodbě. Teprve tehdy jsme si uvědomila, že k němu chybí vysvětlení. Napsaly jsme pro na papír několik vět o Braillově systému a pověsily to k tabulce.

Celý postup zabral méně času, než jsem čekala. Měly jsme tak prostor ještě vyrazit další kolečka a sestavit si z nich slova.

Hodnoticí tabulka 9 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Dokážu přečíst alespoň jedno písmeno v Braillově písmu.	A	A	A	A	A	A
Výroba tabulky mě bavila.	A	B	A	A	C	A
Věřím, že si naši tabulku budou spolužáci číst.	C	C	D	A	A	A

Všechny přítomné se naučily pomocí hmatu poznat nějaké písmeno. Pochopily systém Braillova písma, seznámily se s ním. Samy společně vyrobily tabulku písma pro ostatní spolužáky. Práce je bavila. Většina z nich věří, že výsledek dnešní lekce obohatí jejich spolužáky.

Výsledky realizace viz Příloha MM.

6.10 Hieroglyfy

V souvislosti s historií písma orientují desátou výuku krasopisu na egyptské hieroglyfy. Žáci se s nimi seznámí, zkusí je napsat, představí si, jak se s nimi kdysi psalo. Vymyslí vlastní podobné znaky. Při výrobě pexesa využije jak hieroglyfy, tak krasopis.

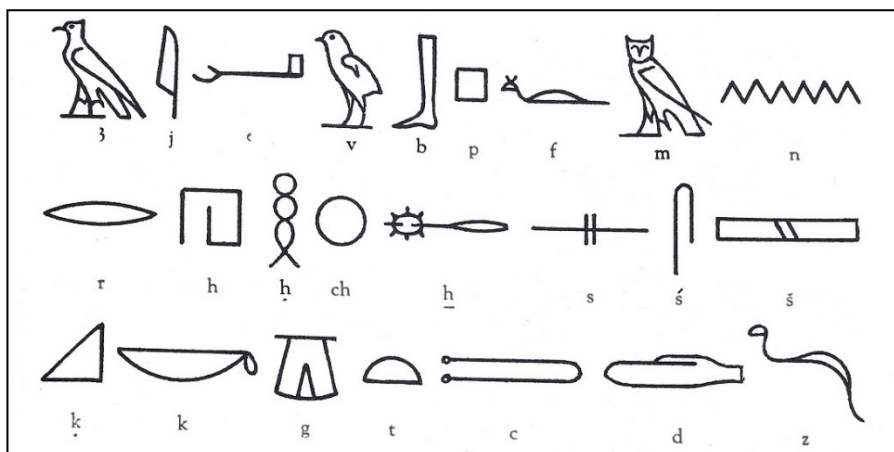
Hieroglyfy

Téma hodiny:	Hieroglyfy
Cíl hodiny:	Žák vyrobí pexeso z hieroglyfů. Žák vymyslí vlastní znaky.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	ukázka hieroglyfů, tužky, černé fixy, čtvrtky, nůžky, Ukázka 17: Hieroglyfy, Ukázka 18: Hieroglyfy 2, Hodnoticí tabulka 10

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p><i>S dnešní podobou písma tak, jak ho známe, souvisí jeho vývoj. Podívejme se třeba na písmo egyptské, které je velmi zajímavé. Zkusíme dnes psát hieroglyfy.</i></p> <p>Kde leží Egypt? Ukážeme si na mapě.</p> <p>Hieroglyfy pochází ze 4. tisíciletí před Kristem.</p> <p><i>Co znamená před Kristem?</i></p>	<p>Ne každý je znalý vývoje písma. Hieroglyfy jsou ale známé. Žáky je třeba seznamovat i s jinými podobami písma, než je to dnešní.</p>	<p>Ukázka 17: Hieroglyfy</p>
<p>Procvičení ruky (5 min)</p> <p>Propleteme a rozhýbeme prsty.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Hieroglyfy (20 min)</p> <p>Každý si vyzkouší napsat několik znaků.</p> <p>Potom sestavíme motto pro dnešní den.</p>	<p>Žák by se měl s hieroglyfy seznámit a zkusit si je napsat. Klademe důraz na prožitek poznání.</p>	<p>tužky, černé fixy</p>
<p>Vlastní nové znaky (10 min)</p> <p>Každý vytvoří znaky podobné těm egyptským.</p>	<p>Žáci velmi rádi vymýšlí něco nového.</p>	

Vymyslí vlastní nové písmo.	Rozvíjíme jejich tvořivost.	
Pexeso ve dvojici (15 min) Napišeme hieroglyfy na jednotlivé kartičky. Jeden pár pexesa tvoří tiskací písmeno dnešní podoby a jeden egyptský znak.		čtvrtky, nůžky, černé fixy, tužky
Reflexe (5 min) Hotová pexesa předložíme ostatním, zhodnotíme jejich podobu. Povídáme si o egyptské kultuře. Pexeso si zahrajeme. Vyzkoušíme, jestli s ním lze hrát. <i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i> <i>Vím, co jsou to hieroglyfy.</i> <i>Chtěla bych psát hieroglyfy místo dnešního písma.</i> <i>Vyrobila jsem skvělé pexeso.</i>		Hodnoticí tabulka 10, hodnoticí kartičky

Ukázka 17: Hieroglyfy (Pokorná, 2005, s. 10)

Ukázka 18: Hieroglyfy 2 (Frotscher, 2008, s. 35)

Hodnoticí tabulka 10

Vím, co jsou to hieroglyfy.						
Chtěla bych psát hieroglyfy místo dnešního písma.						
Vyrobila jsem skvělé pexeso.						

Reflexe

Poslední realizace byla velmi příjemná. Nesoustředily jsme se tolik na výuku psaní jako na znalost písma. Motivační část hodiny doplnila Nicol vyprávěním o Egyptě, kde byla minulý léto na dovolené.

Hodina postupovala dle mých plánů. Stejně tak jako šifra v šesté hodině bavilo žáky vymyslet vlastní písmo, které bez vysvětlení nikdo jiný nepřečte.

V poslední části hodiny jsem si sedla do lavice k dívkám, vybraly jsme znaky, které se neopakují, a hrály pexeso.

Hodnoticí tabulka 10 – realizace

	Tereza	Adéla	Adélka	Viky	Adél	Nicol
Vím, co jsou hieroglyfy.	A	A	A	A	A	A
Chtěla bych psát hieroglyfy místo dnešního písma.	C	D	F	F	F	F
Vyrobila jsem skvělé pexeso.	A	A	A	A	A	A

Výsledky hodnocení poslední realizované hodiny jsou u dívek podobné. Byly spokojené s vyrobenými pexesy. Hieroglyfy se jim líbily, nevěří však, že by je mohly využívat k běžnému psaní. Vysvětlily mi, že by to trvalo déle a znaky nemáme zdaleka pro všechna písmena ani slova.

Výsledky realizace viz Přílohy NN – RR.

6.11 Shrnutí realizovaných hodin

Při realizaci prvních deseti hodin zájmové činnosti Tvořivého krasopisu pro žáky 4. a 5. ročníku jsem se přesvědčila, že mé přípravy jsou aplikovatelné.

Ve všech případech jsem dokázala splnit předem vytyčené cíle. Zkoumaný soubor dívek výuka velmi oslovila. Dokázaly psát a plnit mé úkoly ještě lépe, než jsem očekávala. Během deseti setkání se naučily využívat dva druhy štětcových fixů, psát krasopisně celou abecedu, to využít v praxi.

Práce mě velmi bavila, za výhodné považuji, že na kroužek dochází pouze několik dětí se společným zájmem. Ve třídě byl vždy při tomto počtu žákyň klid a mohly se tak soustředit na vytváření krasopisných výstupů.

Po dokončení dílčích činností jsem získala vždy zpětnou vazbu. Díky škálovému hodnocení jsem se dozvěděla, jak skupina hodnotí svou práci a zda byl můj program hodin pro ni přínosný. Celkově považuji své přípravy i realizace za zdařilé. Stejně tak to ohodnotily všechny zúčastněné, kterých jsem se ptala v závěru desátého setkání.

7 Přípravy na výuku krasopisu

Níže popisují přípravy na dalších deset hodin Tvořivého krasopisu. V případě, že by se využily v praxi, žáci by se měli naučit vnímat písmo kolem nás, psát technikou tečkování, používat pero s ostrým hrotem, složit a nadepsat leporelo, poznat Comenia Script a napsat jím několik písmen, zdobit písmo kresbou květinových vzorů, přetvořit písmena do podoby opic, volně se realizovat v krasopsaní a využít to v životě.

7.1 Písmo kolem nás

Téma hodiny:	Písmo kolem nás
Cíl hodiny:	Žák si všímá písma a grafiky kolem nás.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	fotoaparáty nebo mobily, čtvrtky A3, různé psací potřeby, Hodnoticí tabulka 11

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
Motivace (5 min) <i>Dnes se budeme pohybovat po našem městě, vydáme se za hledáním písma kolem nás. Jak byste nazvali nápisy na obchodech? Jak se asi tvoří? Hledáme nápisy, které vás zaujmou.</i>	Grafika jako součást dnešní společnosti.	
Na vycházce za poznáním (15 min) Zkoumáme nadpisy na obchodech, na ulici, na plakátech, letácích. Pořídíme si fotografie daných nápisů.	Žáci se naučí pozorovat své okolí. Teprve když sledujeme nápisy kolem nás, zjistíme, jaké jsou a jakou mají barvu, velikost, styl.	fotoaparáty nebo mobily
Ve třídě (6 min) Sedneme si do kruhu a ukážeme si fotografie pořízené během procházky. Každá si vybere jeden nápis, který vypracuje na čtvrtku formátu A3.	Rozebereme pořízené fotografie.	
Procvičení ruky (5 min) Propleteme a rozhýbeme prsty. (Žáci už se umí připravit na psaní sami.)		

<p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Obchodní značky (23 min)</p> <p>Každý vytvoří značku podobnou té, kterou vyfotil v ulicích.</p> <p><i>Proč sis ji vybral/a?</i></p>	<p>Zejména dívky v tomto věku se zajímají o módu a módní značky. Loga firem a obchodních značek si všímají a někdy se je i samy snaží napodobit.</p>	<p>čtvrtky A3</p>
<p>Reflexe (6 min)</p> <p><i>Čeho jsme si u nápisů všímali? Jaké písmo se pro takové účely využívá? Jak ho autoři napsali? Jaké barvy využívali? Dokázali jste takové písmo napodobit?</i></p> <p>Přibližně shrneme zásady pro tvorbu velkoobchodních značek a nápisů.</p> <p>Vystavíme hotové obchodní značky za sebou, jako bychom vytvořili ulici.</p> <p>Procházíme se naší ulicí a hodnotíme jednotlivé výsledky tvorby.</p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Chtěl bych se věnovat psaní obchodních značek.</i></p> <p><i>Podářilo se mi věrně nadepsat obchodní značku.</i></p> <p><i>Do dnešní hodiny jsem si nevšímala nápisů v na ulici.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 11, hodnoticí kartičky</p>

Hodnoticí tabulka 11

Chtěl bych se věnovat psaní obchodních značek.						
Podářilo se mi věrně nadepsat obchodní značku.						
Do dnešní hodiny jsem si nevšímala nápisů v na ulici.						

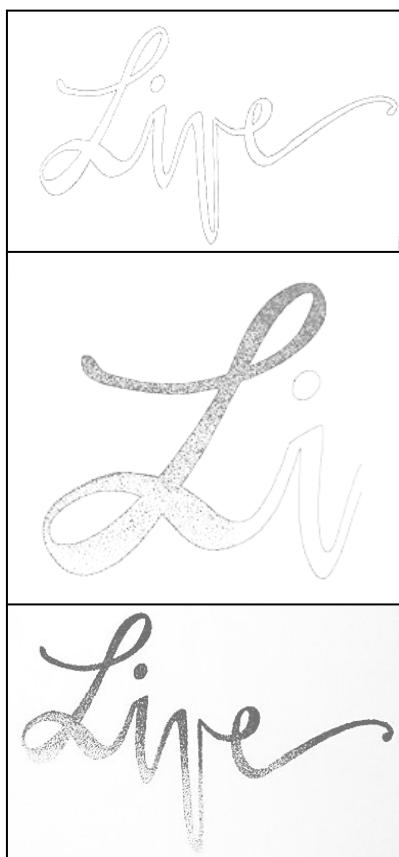
7.2 Tečkování

Téma hodiny:	Písmo s tečkováním
Cíl hodiny:	Žák napíše heslo krasopisem, vyplní technikou tečkování.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	černé fixy, tužky, čisté papíry, tabule, křída, prostor, Ukázka 19: Tečkování, Hodnoticí tabulka 12

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (3 min)</p> <p><i>Dnes již víme, jak krásně psát. Písmo lze různými způsoby obohatit.</i></p> <p><i>Zkusíme si dnes tečkování.</i></p>	Tečkování jako součást moderní kaligrafie.	Ukázka 19: Tečkování
<p>Příprava na psaní (5 min)</p> <p>Procvičení ruky</p> <p>Je důležité zaměřit se na zápěstí, pro které dnes metoda tečkování bude náročná. Natáhneme paži před sebe, dlaň vpřed. Druhou paží táhneme prsty k tělu. Vyměníme ruce.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Tečkování (30 min)</p> <p>1) Na téma roční období vymyslíme různá hesla a napíšeme je.</p> <p>2) Tužkou předepíšeme slovo/větu psacím písmem dvojitě. (obrys)</p> <p>3) Černým fixem vyplníme prostor písmen. Tečkujeme.</p> <p>4) Dle toho, jak máme u sebe tečky blízko, bude</p>		černé fixy, tužky

<p>se písmeno proměňovat. Nejlepší je zvolit si, zda budeme tečkovat písmeno shora dolů, nebo zdola nahoru.</p> <p>5) Zkontrolujeme, zda jsme zachovali obrys písmen a nápis je čitelný. Popř. doděláme tečky na některých místech.</p> <p>V průběhu tvorby se občas zvedneme, zazpíváme si, zvedneme ruce, zahýbeme hlavou. Je třeba pohybové chvilky.</p>		
<p>Hra (6 min)</p> <p>Stoupneme si do dvou zástupů. První ze zástupů běží k tabuli a napíše na ni písmeno malé psací a (pěkně a rychle), další písmeno b, další c atd. Pokračujeme dle počtu žáků v zástupu. Ohodnotíme výherce, ale pochválíme všechny žáky.</p>	<p>Hru už žáci znají. Po psaní je třeba rozhybat.</p>	<p>tabule, křída, prostor</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Před sebe položíme jednotlivé nápisy, zhodnotíme, jak se vydařily.</i></p> <p><i>Zachoval/a jsi obrys písmen? Je tvůj nápis čitelný? Co bylo obtížné v dnešní hodině? Jak jsi spokojen/a s výsledkem?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Tečkování mě uklidňovalo.</i></p> <p><i>Tečkování jsem si užívala.</i></p> <p><i>Jsem spokojena s výsledkem.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p>Koupit si pero s hrotem.</p>		<p>Hodnoticí tabulka 12, hodnoticí kartičky</p>

Ukázka 19: Tečkování (Kirkendall, 2017, s. 92)

Hodnoticí tabulka 12

Tečkování mě uklidňovalo.						
Tečkování jsem si užívala.						
Jsem spokojena s výsledkem.						

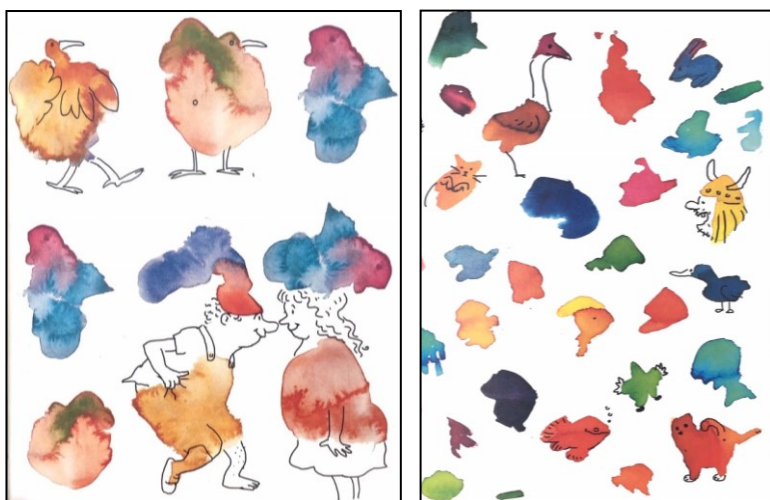
7.3 Psaní ostrým hrotem a inkoustem

Téma hodiny:	Psaní ostrým hrotem a inkoustem
Cíl hodiny:	Žák píše krasopisně ostrým hrotem a inkoustem.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	násadky s ostrým hrotem, černý inkoust, noviny, Ukázka 20: Hirameki – skrvny, barevné fixy, tabule, křída, Hodnoticí tabulka 13

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (6 min)</p> <p><i>Dnes se seznámíme s psaním inkoustem a ostrým hrotem.</i></p> <p><i>Rozlijte na novinový papír několik kapek inkoustu.</i></p> <p><i>Nyní zkuste z kapek něco vytvořit, protáhněte je v linii. Zkuste, co vaše pero umí.</i></p>	<p>Žáci se bojí kaněk od inkoustu a nečistého výsledku práce. Tímto cvičením tomu předejdeme.</p>	<p>novinové papíry, násadky s hrotem, černý inkoust</p>
<p>Procvičení ruky (7 min)</p> <p>Stoupneme si do malého kroužku těsně vedle sebe. Zavřeme oči. Všichni natáhnou paže do středu. Snaží se najít každou svou rukou ruku někoho jiného.</p> <p>Procvičení zápěstí.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p> <p>Psací deska</p> <p>Píšeme ideálně na sklopené lavici. Pokud ji nemáme k dispozici, poskytneme žákům desku podloženou knihami. Deska svírá s rovinou stolu cca 60 °.</p>		
<p>Psaní inkoustem (10 min)</p> <p>První tahy inkoustem</p> <p>Začneme podobně jako u tahů fixem, který jsme dříve používali. Zkusíme několik linií, obloučků, vlnovek. Základní tahy písmen.</p> <p><i>Nyní napiš jakýkoliv symbol, který tě bude charakterizovat.</i></p>	<p>Žáci si nejprve zkusí základní manipulaci s psacím náčiním. Zjistí, jaký je třeba skol, držení, tlak apod.</p>	<p>černý inkoust, pera s násadkou a hrotem, čisté papíry</p>

<p><i>Musí ale představovat proud myšlenek. Musí být dynamický.</i></p> <p>Představení symbolu ostatním a odůvodnění.</p>		
<p>Hra – dokreslování skvrn ve dvojicích (10 min) Spontánní kresba udělá z kaněk cílené doplnění textu. Nejprve si to vyzkoušíme obdobně jako v knize Hrameki. Černé kaňky dokreslujeme barevným fixem.</p>	<p>Hra naučí žáky zacházet s kaňkami tak, aby ve výsledku nepřekážely, ale naopak pobavily.</p>	<p>Ukázka 20: Hrameki – skrvny, barevné fixy</p>
<p>Psaní písmen a slov (22 min) Napíšeme si na tabuli anglicky LOVE. Okolo napíšeme taktéž anglicky slova, která nás v souvislosti s láskou napadnou. Každý si vybere několik slov a zkusí je napsat. Potom utvoří v angličtině větu o lásce a napíše ji. Popř. zkusíme napsat různé citáty.</p>	<p>V rámci mezipředmětových vztahů spojíme zájmovou činnost s angličtinou. Píšeme v angličtině slovíčka a citáty.</p> <p>Láska je pro nás všechny důležitá. Žáci budou psát krasopisně právě těm lidem, které mají rádi.</p>	<p>tabule, křída, černý inkoust, násadky s hrotem, čisté papíry</p>
<p>Reflexe (5 min) <i>Jak se liší psaní inkoustem od ostatních metod, které jsme se již naučili? Je psaní inkoustem těžší, proč? Jak se ti při psaní dařilo? Jak se liší písmo napsané inkoustem a fixem?</i> <i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i> <i>Psaní ostrým hrotem je těžké.</i> <i>Pero se mi zadržovalo. Nedařilo se mi psát.</i> <i>Novou metodu psaní jsem si oblíbil.</i></p> <p>Domácí úkol <i>Vymysli text na leporelo na téma krasopis/písmo/psaní/kaligrafie.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 13, hodnoticí kartičky</p>

Ukázka 20: Hirameki – skrvny (Peng & HU, 2016)

Hodnoticí tabulka 13

Psaní ostrým hrotem je těžké.						
Pero se mi zadržovalo. Nedařilo se mi psát.						
Novou metodu psaní jsem si oblíbil.						

7.4 Leporelo

Téma hodiny:	Výroba krasopisného leporela
Cíl hodiny:	Žák složí a popíše leporelo z papíru.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	barevné papíry A4, čisté papíry, různé psací náčiní, izolepa, Hodnoticí tabulka 14

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (10 min)</p> <p>Dnes si vyrobíme leporelo. Připravíme si nejprve texty. Každý svůj text přečte.</p> <p>Díky leporelům můžeme seznámit společnost s pojmem kaligrafie nebo krasopis.</p> <p>Úprava textů.</p>	<p>Žák by měl umět pojem vysvětlit a pomocí výčtu činností, které jsme již dělali, jednoduše popsat.</p>	
<p>Výroba leporela (35 min)</p> <ol style="list-style-type: none"> Rozstříhneme papír formátu A4 na čtyři části. Seřadíme si čtyři části vedle sebe nebo pod sebe. Svůj text si rozdělíme na osm částí. Rozstříhneme ho. Procvičíme ruce, připravíme se na psaní tak, jak to umíme z předchozích hodin. Napišeme jednotlivé části textu na papír z obou stran. Přidáme malé ilustrace. Leporelo slepíme. (popř. zalaminujeme) 	<p>Žáci si mohou vybrat, jakým psacím náčiním budou psát.</p> <p>V průběhu výroby se mohou žáci volně pohybovat po třídě, navzájem si radit.</p> <p>Každých 10-15 minut by se měli rozhýbat.</p>	<p>barevný papír A4, různé psací náčiní, izolepa</p>
<p>Výstava leporel (10 min)</p> <p>Stejně jako při výstavě mandal seřadíme leporela za sebou, vybereme místo výstavy.</p> <p><i>Díky naší výstavě se ostatní dozví, co je to kaligrafie/krasopis.</i></p> <p><i>Obohatíme ostatní žáky i učitele ze školy.</i></p>	<p>Žáci vyrobí didaktickou pomůcku, která slouží k šíření pojmu kaligrafie a krasopis mezi ostatní žáky a zaměstnance školy.</p>	

<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Jak se nám leporela povedla?</i></p> <p><i>K čemu slouží? Které psací náčiní jsi používal?</i></p> <p><i>Proč? Jaké jsou mezi leporely rozdíly? Co ti při výrobě činilo potíže?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot následující tvrzení:</i></p> <p><i>Skládání leporela bylo náročné.</i></p> <p><i>Text na leporelo jsem vymyslel sám.</i></p> <p><i>Nejvíce mě bavilo vystavovat výsledky práce.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 14, hodnoticí kartičky</p>
--	--	---

Hodnoticí tabulka 14

Skládání leporela bylo náročné.						
Text na leporelo jsem vymyslel sám.						
Nejvíce mě bavilo vystavovat výsledky práce.						

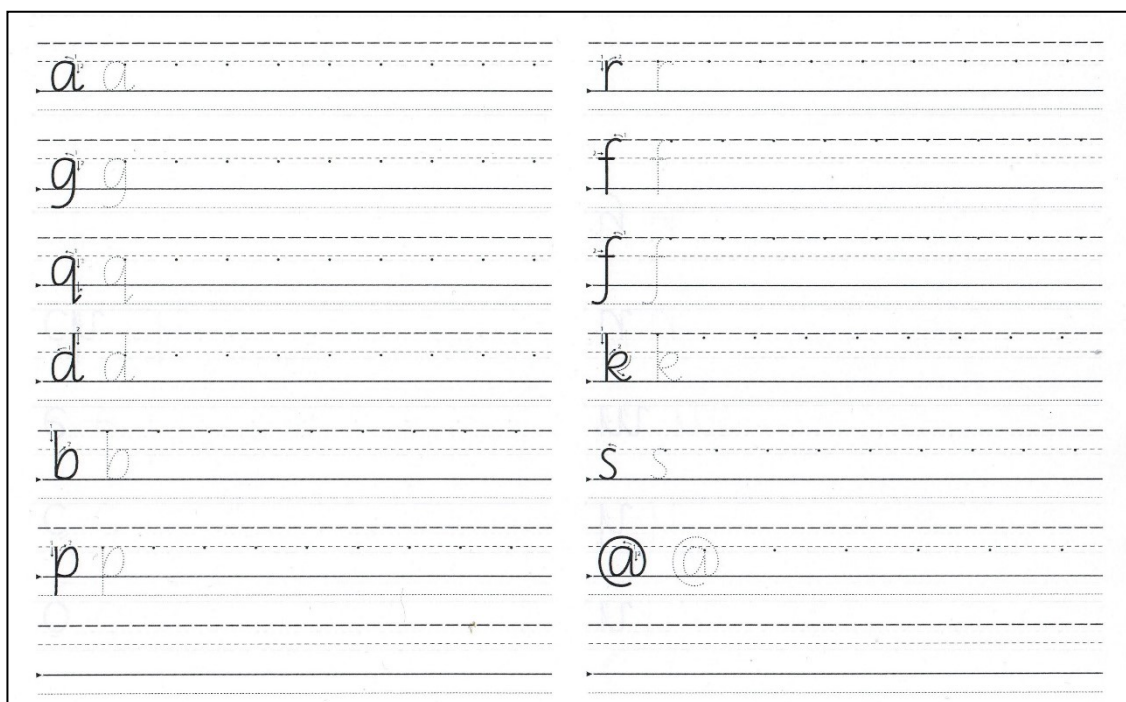
7.5 Comenia Script

Téma hodiny:	Písmo Comenia Script
Cíl hodiny:	Žák umí napsat několik písmen Comenia Scriptem. Žák pozná písmo Comenia Script.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	Ukázka 21: Comenia Script, Ukázka 22: Comenia Script 2, Hodnoticí tabulka 15

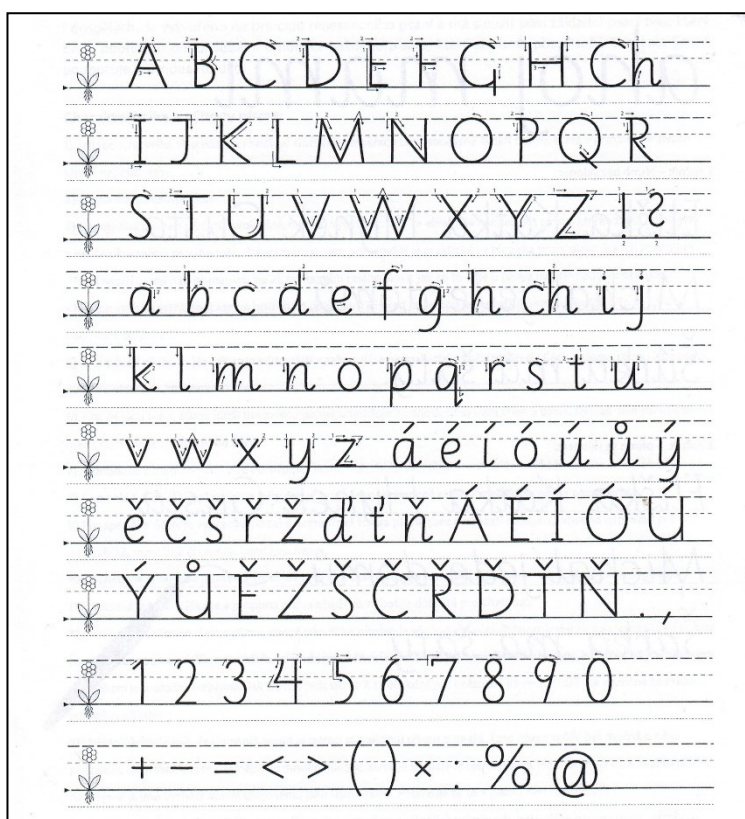
Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p><i>Vyzkoušíme si písmo Comenia Script vyučované na některých českých školách.</i></p>	Žáci by se měli s tímto písmem seznámit. Není nutné naučit se všechna písmena.	Příloha18: Ukázka Comenia Script
<p>Procvičení ruky a správné sezení (5 min)</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Psaní Comenia Scriptem. (30 min)</p> <p><i>Dostanete ode mě úkol, během psaní přemýšlejte, jak se písmo liší od vázaného písma.</i></p>	Každý žák si zkusí několik písmen. Dbáme na správnou velikost písma.	
<p>Hra (12 min)</p> <p>Na zem před tabulí položíme lístečky s písmeny. Žáci vždy běží k tabuli, vezmou si jeden lísteček s písmenem. Ve své lavici ho napíšou na papír v podobě písma Comenia Script. Běží ho vrátit. Stejně postupují u dalších kartiček. Před sebou mohou mít tabulku s Comenia Scriptem.</p>		
<p>Reflexe (8 min)</p> <p><i>Jak se píše Comenia Scriptem?</i></p> <p><i>Chtěl by ses takové písmo učit v první třídě?</i></p> <p><i>V čem se liší od vázaného písma?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p>		Hodnoticí tabulka 15,

<p><i>Rád bych psal Comenia Scriptem.</i></p> <p><i>Chci se naučit psát další písmena Comenia Scriptem.</i></p> <p><i>Upřednostňuji vázané písmo, které umím.</i></p> <p><i>Líbí se mi vázané i nevázané písmo.</i></p>		<p>hodnotící kartičky</p>
---	--	-------------------------------

Ukázka 21: Comenia Script (Košek Bartošová)

Ukázka 22: Comenia Script 2 (Košek Bartošová)

Hodnoticí tabulka 15

Rád bych psal Comenia Scriptem.						
Chci se naučit psát další písmena Comenia Scriptem.						
Upřednostňuji vázané písmo, které umím.						
Líbí se mi vázané i nevázané písmo.						

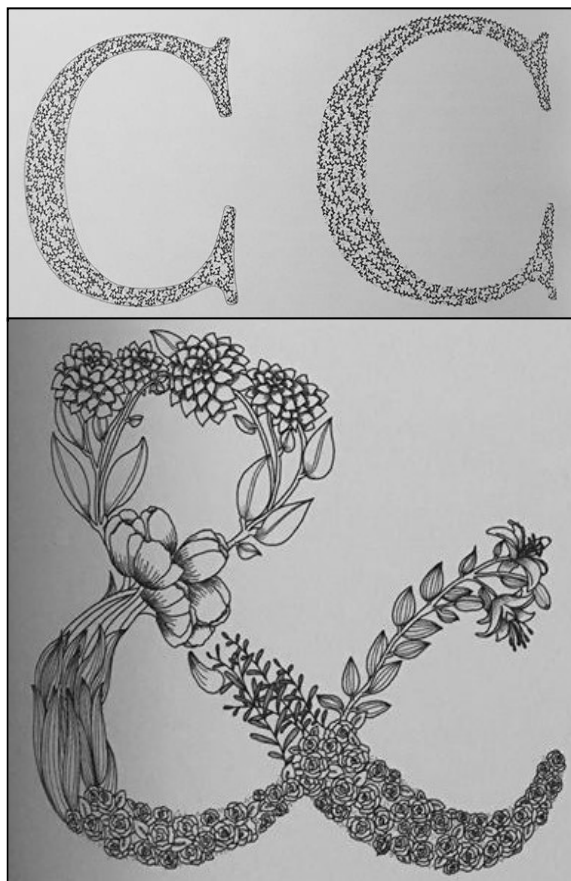
7.6 Květinové zdobné písmo

Téma hodiny:	Květinové zdobné písmo
Cíl hodiny:	Žák dokáže ozdobit písmo kresbou květinových vzorů.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	Ukázka 23: Květinové vzory, atlas rostlin, čisté papíry, tužka, černé fixy, Hodnoticí tabulka 16

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p>Dnes budeme zdobit písmo květinami. Je to v podstatě kresba květin do obrysu písmene.</p> <p>Krása tkví v opakování vzoru.</p>	<p>Připomeneme žákům, že obrysy písmen už velmi dobře zvládají, květiny se naučíme kreslit a na ní na tom nic složitého. Můžeme klidně opakovat stále stejné vzory.</p>	<p>Ukázka 23: Květinové vzory</p>
<p>Procvičení ruky libovolně (5 min)</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Květinové písmo (40 min)</p> <p>Nakreslíme si obrys jakéhokoliv písmene.</p> <p>Písmeno vyplníme libovolným květinovým vzorem. Opakujeme vzor v celém vnitřním prostoru písmene. Dbáme, aby byl obrys písmene stále poznat.</p> <p>Během psaní a kreslení si dáme přestávku.</p> <p>Podíváme se do atlasu rostlin a sledujeme jejich podobu. (10 min)</p>	<p>Při tvorbě květinového písma hraničíme s kresbou. Žáci, kteří umí pěkně psát mají většinou i výtvarné nadání. Vzory by se jim měly dařit.</p>	<p>atlas rostlin, čisté papíry, tužky, černé fixy</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p>Porovnáme hotová květinová písmena. Seřadíme písmena od nejdrobnějšího vzoru po největší.</p> <p><i>Co bychom příště udělali jinak? Za co bychom se pochválili?</i></p>		

<p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Květinové vzory se mi dařily.</i></p> <p><i>Kresba vzoru trvá příliš dlouho.</i></p> <p><i>Jsem spokojen s výsledkem své práce.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 16, hodnoticí kartičky</p>
--	--	---

Ukázka 23: Květinové vzory (Kirkendall, 2017, s. 84-85)

Hodnoticí tabulka 16

Květinové vzory se mi dařily.						
Kresba vzoru trvá příliš dlouho.						
Jsem spokojen s výsledkem své práce.						

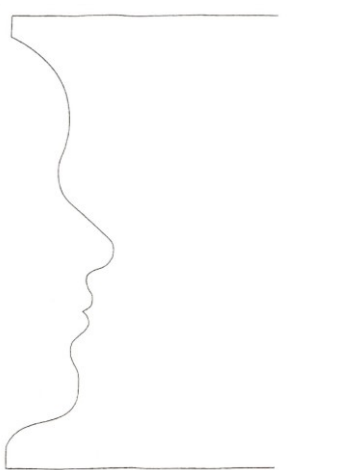
7.7 Negativ

Téma hodiny:	Negativ
Cíl hodiny:	Žák napíše text s obráceným efektem: negativem.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	Ukázka 24: Pohár a tváře, Ukázka 25: Tečkovaný negativ, tužky, černé fixy, kružítko, Hodnoticí tabulka 17

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p>Optické klamy – negativ</p> <p>Ukážeme si optický klam založený na negativu.</p>	<p>Zkusíme si rozlišit v jednom obrázku pozadí a popředí.</p>	<p>Ukázka 24: Pohár a tváře</p>
<p>Procvičení ruky libovolně (5 min)</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Tečkovaný negativ (40 min)</p> <p><i>Vrátíme se k tečkování. Pozadí bude ale tmavé a písmo naopak bílé. Tečkovat budeme tentokrát pozadí.</i></p> <p>Každá si sám vybere krátký text, který sepíše. Vracíme se k organizaci textu a tečkování, Oboje propojíme.</p> <p>Během psaní a kreslení si děláme přestávky na pohyb.</p>	<p>Tečkování jsme se již naučili. Přidáme k tomu výuku o negativu.</p> <p>Kruh lze vytvořit pomocí kružítko.</p>	<p>Ukázka 25: Tečkovaný negativ, čisté papíry, tužky, černé fixy, kružítko</p>
<p>Reflexe (5 min)</p> <p><i>Zlepšil ses v tečkování?</i></p> <p><i>Jak jsi pochopil pojem negativ?</i></p> <p><i>V čem je náš dnešní výsledek práce jiný než v předchozích hodinách?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 17,</p>

<p><i>Tečkovaný negativ se mi povedl.</i></p> <p><i>Líbí se mi bílé písmo na tmavém pozadí.</i></p> <p><i>Zachoval jsem velikost písma a nezmenšil ho tečkovaným pozadím.</i></p>		<p>hodnotící kartičky</p>
---	--	-------------------------------

Ukázka 24: Pohár a tváře (vlastní tvorba)

Ukázka 25: Tečkovaný negativ (Kirkendall, 2017, s. 93)

Hodnotící tabulka 17

Tečkovaný negativ se mi povedl.						
Líbí se mi bílé písmo na tmavém pozadí.						
Zachoval jsem velikost písma a nezmenšil ho tečkovaným pozadím.						

7.8 Opičí abeceda

Téma hodiny:	Opičí abeceda
Cíl hodiny:	Žák nakreslí písmeno v podobě opice.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	Petr Nikl.pptx, Ukázka 26: Jinotaje opic, tužka, kniha Petra Nikla Jinotaje opic, čisté čtvrtky A4, Hodnoticí tabulka 18

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (7 min)</p> <p>Opičí abeceda dle Petra Nikla</p> <p><i>Zkusíme si dnes také kresbu v kombinaci s písmem.</i></p> <p><i>Petr Nikl vytvořil abecedu z opic a napsal o nich knihu.</i></p> <p>Představení Petra Nikla.</p>	<p>Představíme žákům ilustrátora a autora knih Petra Nikla.</p> <p>Tvoří pro děti a dělá také programy určené dětem.</p>	<p>Petr Nikl.pptx, Ukázka 26: Jinotaje opic</p>
<p>Procvičení ruky (10 min)</p> <p>Z prstů vytvoř podobu písmene – prstová abeceda. Jeden žák je před tabulí a ostatní hádají.</p> <p>Všichni se vystřídají.</p> <p>Správné sezení</p> <p>Posadíme se rovně, obě chodidla jsou na zemi, nohy svírají pravý úhel, hlava v prodloužení páteře, lokty opřeme o desku stolu.</p>		
<p>Kresba opic dle knihy Petra Nikla (35 min)</p> <p><i>Vyberte si písmeno z knihy a inspirujte se Petrem Niklem. Po vyzkoušení kresby dle známého ilustrátora budete umět i vy nakreslit zvíře ve tvaru některého z písmen.</i></p> <p>Rozdáme kartičky s opičí abecedou přiložené ke knize.</p> <p>V průběhu tvorby se žáci jednou za čas zvednou a pohybují po třídě. Zkusí se nastavit do pozice opice, kterou na kartičce zaujímá.</p>	<p>Pro zpestření krasopisné zájmové činnosti volíme aktivitu orientovanou na ilustrátora. Hra s písmem je pro žáky zábavná.</p>	<p>knihy Petra Nikla Jinotaje opic, tužka, čisté čtvrtky A4</p>
<p>Hra Evoluce</p> <p>Pohybová hra na vývoj života na Zemi.</p>		

<p>Reflexe (8 min)</p> <p><i>Rozložíme výkresy na plochu. Prohlédneme si je, okomentujeme. Kde bychom poznali písmeno na první pohled? Bylo pro nás těžké ho vystihnout? Kde a proč jste pozici zvířete přizpůsobili?</i></p> <p>Vytvoříme texty nebo slova z daných výkresů. Vystavíme.</p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot' následující tvrzení:</i></p> <p><i>Kresba písmene se mi dařila.</i></p> <p><i>Příště bych zvolil jiné písmeno.</i></p> <p><i>Libí se mi ilustrace Petra Nikla.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p><i>Příští výuka je naše předposlední.</i></p> <p><i>Za domácí úkol se zamyslete, co vám během našich hodin šlo nejlépe. Příště nedostanete jasné pokyny k práci, ale vše si zvolíte sami.</i></p> <p><i>Připrav si vlastní zadání.</i></p>		<p>Hodnoticí tabulka 18, hodnoticí kartičky</p>
--	--	---

Ukázka 26: Jinotaje opic (Nikl, 2017)

Hodnoticí tabulka 18

Kresba písmene se mi dařila.						
Příště bych zvolil jiné písmeno.						
Líbí se mi ilustrace Petra Nikla.						

7.9 Vlastní tvorba

Téma hodiny:	Vlastní tvorba
Cíl hodiny:	Žák dokáže sám vymyslet koncept krasopisného díla a realizovat ho.
Časová náročnost:	60 minut
Pomůcky:	individuální

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p><i>Dnešní výuka je naše předposlední. Za domácí úkol jste měli vymyslet, co vám během našich hodin šlo nejlépe, a pomocí toho vymyslet, co budete dnes vytvářet.</i></p> <p>Kontrola DÚ a rada učitele</p>	<p>Žáci prokáží na závěr zájmové činnosti tvořivého krasopisu své dovednosti, které se během půlročního působení naučili.</p>	
<p>Příprava na práci (10 min)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) téma, nápad 2) výběr formátu 3) výběr psacího náčiní 4) realizace 5) kontrola výsledku 6) prezentace výsledku 	<p>Poradíme žákům s jednotlivými kroky.</p>	
<p>Procvičení ruky a správné sezení (5 min)</p>	<p>Všechny zkontrolujeme a pochválíme, že to zvládají samostatně. Připomeneme důležitost přípravy na psaní i v budoucnu, kdy budou žáci psát sami doma.</p>	
<p>Vlastní tvorba (30 min)</p>		
<p>Reflexe (10 min)</p> <p><i>Jak sis vybíral téma práce? Proč sis ho vybral? Jaký druh písma a jaké psací náčiní jsi vybral a proč? Jsi spokojen s výsledkem, s průběhem své tvorby?</i></p> <p><i>Pomocí škály od A do F, kdy A znamená</i></p>	<p>Shrneme poznatky, zopakujeme důležitost přípravy.</p> <p>Připomeneme žákům, že stále je důležitý průběh, který si musí užívat. Krásný výsledek bez prožitku není ten</p>	

<p><i>souhlasím a F nesouhlasím, ohodnot'</i></p> <p><i>následující tvrzení:</i></p> <p><i>Vše jsem dobře promyslel.</i></p> <p><i>Můj výsledek je výborný.</i></p> <p><i>Tvorba probíhala bez obtíží.</i></p> <p>Domácí úkol</p> <p>Přinést si všechny hotové práce.</p>	<p>pravý.</p> <p><i>Z krasopsaní byste měli mít radost.</i></p>	<p>Hodnoticí tabulka 19, hodnoticí kartičky</p>
--	---	---

Hodnoticí tabulka 19

Vše jsem dobře promyslel.						
Můj výsledek je výborný.						
Tvorba probíhala bez obtíží.						

7.10 Už umíme krasopsát

Téma hodiny: Reflexe

Cíl hodiny: Žák zhodnotí zájmovou činnost Tvořivého krasopisu.

Časová náročnost: 60 minut

Pomůcky: Hodnoticí list, Ukázka 27: Diplom

Průběh výuky	Didaktické poznámky	Pomůcky
<p>Motivace (5 min)</p> <p><i>Co všechno jsme se za půl roku dokázali naučit, co jsme sepsali, vytvořili?</i></p> <p><i>Pojďme se na to všechno podívat od začátku až do konce.</i></p>	Vrátíme se k zápisu z první hodiny, kde jsme si sepsali očekávání žáků.	
<p>Sentiment (15 min)</p> <p>Položíme svá díla chronologicky na zem. Každý žák vytvoří řadu. Pokryjeme celou podlahu učebny.</p> <p>Opatrně chodíme mezi výsledky práce žáků. Společně vzpomínáme, co všechno jsme se učili, co jsme napsali. Jaké hry jsme k tomu hráli, co nás bavilo. Uvědomíme si, co všechno jsme zvládli, co se nám povedlo.</p>		
<p>Dovedností posun (6 min)</p> <p>Každý nyní vezme svůj list s prvními tahy a svůj nejlepší výtvar a položí vedle sebe na lavici.</p> <p>Mysleli jste si, že dokážete někdy tak krásně psát a tvořit?</p> <p>Projďme a podíváme se na všechny žáky.</p>	Žáci si uvědomí, jak moc za půl roku posunuli dopředu.	
<p>Hodnoticí list (10 min)</p> <p>Každý vyplní hodnocení Tvořivého krasopisu.</p>		Hodnoticí list
<p>Krasopisný diplom (24 min)</p>	Každý si zaslouží odměnu za půlroční snažení.	Ukázka 27: Diplom

Hodnoticí list

Vybarvi tolik puntíčků, na kolik s tvrzením souhlasíš.

Při práci v průběhu celého pololetí jsem byl/a aktivní.	○ ○ ○ ○ ○
Celkově hodnotím svou práci jako úspěšnou.	○ ○ ○ ○ ○
Tvořivý krasopis mě bavil.	○ ○ ○ ○ ○
Kroužek pro mě byl přínosný.	○ ○ ○ ○ ○
Spoustu jsem se toho naučil/a.	○ ○ ○ ○ ○
Přihlásila bych se na pokračování kroužku.	○ ○ ○ ○ ○

Mám radost, že se mi podařilo

.....
.....

Mohl/a bych se zlepšit v

.....
.....

Další poznámky

.....
.....
.....

Celkově bych Tvořivý krasopis ohodnotil/a:

Ukázka 27: Diplom (vlastní tvorba)

Závěr

Obsahem mé práce je popis vývoje písma od předhistorického období až po současnost. Dále také charakteristika a rozbor písma, psací nástroje a pojmy týkající se moderní kaligrafie. Teoretické poznatky jsem převedla do praxe pomocí příprav na výuku krasopisu.

Cílem práce bylo vytvořit program zájmové činnosti krasopisu na jedno pololetí školního roku, to jsem také splnila. Detailně jsem popsala jednotlivé aktivity, které se v souvislosti s krasopisem nabízí. V každé z dvaceti příprav jsem uvedla vhodnou motivační činnost, na ni navazující aktivity zaměřené na rozvoj krásného psaní a také hodnotící tabulku sloužící k reflektování jednotlivých hodin z pohledu žáků.

Deset příprav Tvořivého krasopisu pro žáky 4. a 5. ročníku jsem realizovala se souborem šesti dívek. Každou z dílčích hodin jsem popsala a shrnula postřehy z jejího průběhu. Pečlivě jsem si zapisovala reflexi výuky každé ze zúčastněných žaček.

Během realizace jsem zjistila, že moje přípravy jsou správně sestavené a s minimálními úpravami bych je mohla znovu použít. Navázala bych na ně dalšími deseti nápaditými přípravami určenými k rozšíření výuky tvořivého krasopisu.

Celý mnou vytvořený program považuji za zdařilý a jsem ráda, že ho mohu formou diplomové práce publikovat.

Seznam použité literatury

ALESSIO, Joseph (2013). *Understanding The Difference Between Type And Lettering*. In: Smashing Magazine [online]. 2013-01-13 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.smashingmagazine.com/2013/01/understanding-difference-between-type-and-lettering/>.

BAŠTINSKÁ, Hana (2017). *Krasopísanka pro začátečníky*. Praha: Krasopiska.

DODSON, Aidan (2008). *Staroegyptské hieroglyfy*. Praha: Mladá front a. s. ISBN 978-80-204-1821-0.

DOLEŽALOVÁ, Alena, Bára (2013). *Písanka pro 2. ročník základní školy*. Brno: Nová škola.

ELIŠKA, Jiří (2005). *Vizuální komunikace. Písmo*. Brno: CERM, s. r. o. ISBN 80-7204-418-4.

FROTSCHER, Sven (2008). *5000 znaků a symbolů světa*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2230-6.

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina (2011). *Pedagogické ovlivňování volného času. Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

HEŘMANOVÁ, Jana a MACEK, Milan (2009). *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: NIDM, MŠMT. ISBN 978-80-86784-77-9.

HLAVÁČEK, Ludvík (2007). *Petr Nikl*. In: artlist.cz[online]. 2007 [2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/petr-nikl-881/>.

KIRKENDALL, Gabri Joy a LAVENDER, Laura a kol. (2017). *Kreativní písmo*. Praha: Slovart. ISBN 978-7529-300-8.

KOŠEK BARTOŠOVÁ, Iva (2014). *Elementární gramotnost a písmo Comenia script*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-494-6.

KOŠEK BARTOŠOVÁ, Iva, PLOVAJKOVÁ, Anna a PODNECKÁ, Tereza (2015). *Development of Reading Literacy Based on the Work of Textbooks (Workbooks)*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 171, pp. 668-679. ISSN 1877-0428.

LUNDE, Paul (2013). *Tajemství kódů*. Praha: Svojtka & Co., s. r. o. ISBN 978-80-256-0978-1.

MEHIGANOVÁ, Janet a NOBLEOVÁ, Mary (2010). *Kaligrafie a iluminace*. Praha: Metafora. ISBN 978-80-7359-231-8.

MICHÁLKOVÁ, Ivana (2013). *Typografie*. *Střední škola grafická*, s. 5 [online], [cit. 2019-02-18].

Dostupné z: https://www.ssgbrno.cz/soubory/naseaktivity/projekty/IMZEnaISSP/DUMY/VY_32_INOVACE_SADA19_OV/VY_32_INOVACE_14_OV_MI.pdf.

MŠMT (2015). *Informace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro školy k používání vázaného a nevázaného písma ve výuce*. Č.j.: MSMT-18492/2015 [online], 2015-10-04 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/36232/>.

NAVRÁTILOVÁ, Mária (2015). *Písanka pro 1. ročník ZŠ*. Praha: ABC Music v. o. s. Sfumato.

NIKL, Petr (2017). *Jinotaje opic*. Praha: Meander. ISBN 978-80-7558-012-12.

NIKL, Petr (2015). *Záhádky*. Praha: Meander. ISBN 978-80-87596-83-8.

PÁTKOVÁ, Hana (2008). *Česká středověká paleografie*. České Budějovice: Bohumír NĚMEC-VEDUTA. ISBN 978-80-86829-38-8.

PAUTNER, Norbert (2018). *Ruční písmo. 33 nejkrásnějších abeced.* Brno: Jota. ISBN 978-80-7565-369-7.

PENG & HU (2016). *HIRAMEKI.* London: Thames & Hudson. ISBN 978-0-500-29248-8.

POKORNÁ, Miluše (2005). *Kaligrafie krása písma.* Brno: CP Books, a. s. ISBN 80-251-0293-9.

PRŮŠOVÁ, Jana (2017). *Vznik a vývoj písma.* Praha: Jana Průšová. ISBN 978-80-7521-046-3.

RYTÍŘ, Václav (2008). *Malířské signatury.* Praha: Toužimský & Moravec. ISBN 978-80-7264-097-3.

SOLDI, Betty (2018). *Kouzlo kaligrafie.* Praha: Metafora. ISBN 978-80-7359-562-3.

Seznam obrázků

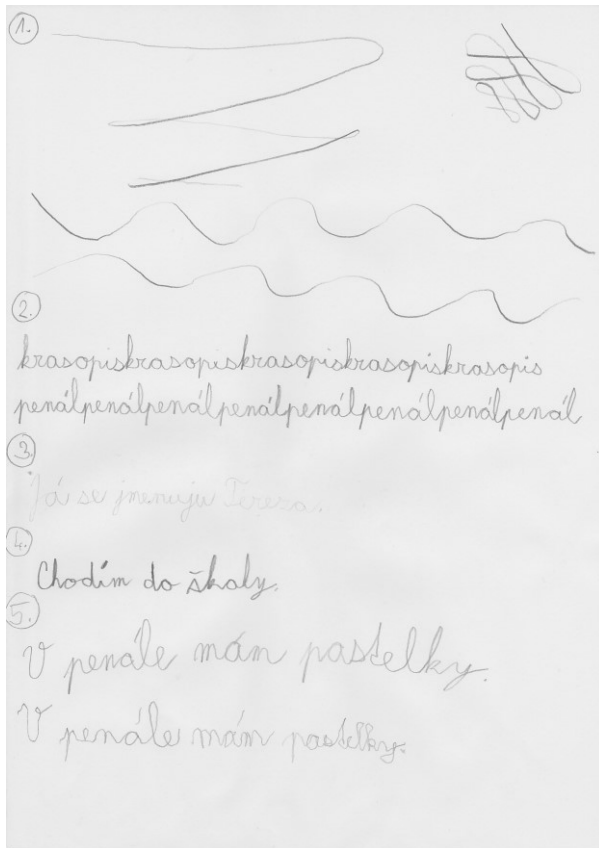
Obr. 1 – Nápis na nádobě nalezené v jižním Maďarsku z doby 5300-5000 př. n. l.	13
(Průšová, 2017, s. 23)	
Obr. 2 – Sumerské piktoqramy, asi 3400–3100 př. Kr.	13
(Pokorná, 2005, s. 10)	
Obr. 3 – Proměna obrázkových znaků do podoby klínového písma	14
(Průšová, 2017, s. 32)	
Obr. 4 – Egyptské hieroglyfy fonetické, asi konec 4. tisíciletí př. Kr.	15
(Pokorná, 2005, s. 10)	
Obr. 5 – Způsob tvoření složených znaků	16
(Eliška, 2005, s. 18)	
Obr. 6 – Vlastní tvorba – Japonská kaligrafie, překlad: „Dnes je krásný květnový den.“	17
Obr. 7 – Karolínská minuskula, 9. – 11. století	19
(Průšová, 2017, s. 119)	
Obr. 8 – Česká gotická kurzíva – rukopis Jana Husa	20
(Průšová, 2017, s. 138)	
Obr. 9 – Humanistická minuskula, 15. století.....	21
(Průšová, s. 2017, s. 146)	
Obr. 10 – Renesanční kurzíva v soudobém pojetí	21
(Průšová. 2017, s. 148)	
Obr. 11 – Jan Van den Velde, 1607	22
(Průšová, 2017, s. 151)	
Obr. 12 – Round hand, 1743	22
(Eliška, 2005, s. 23)	
Obr. 13 – Písanky Nová škola	29
(Doležalová, 2013 - vlastní foto)	
Obr. 14 – Písanky Nová škola 2	30
(Doležalová, 2013 - vlastní foto)	
Obr. 15 – Písanky Alter	31
(vlastní foto)	
Obr. 16 – Písanky Sfumato	31
(vlastní foto)	

Seznam příloh

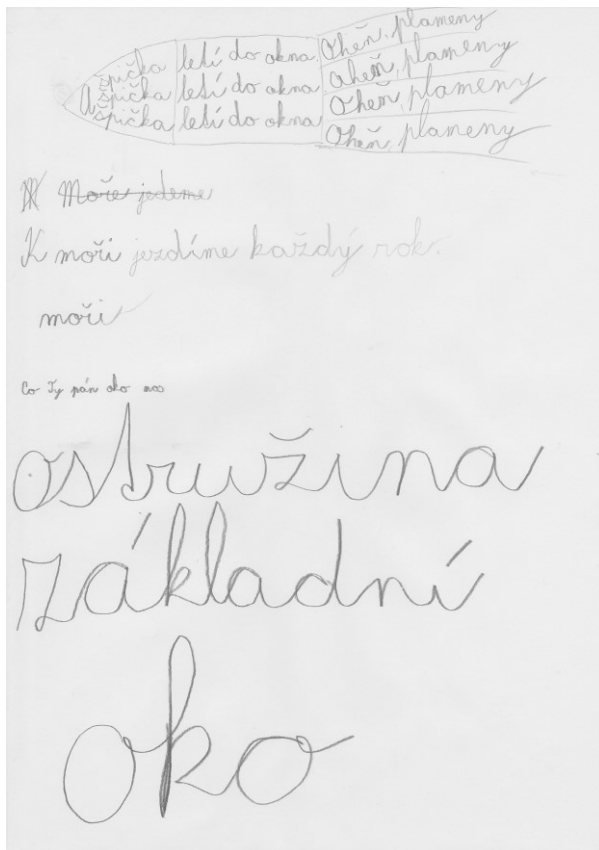
Příloha A: První psaní.....	117
Příloha B: První psaní 2	117
Příloha C: První psaní 3	118
Příloha D: První psaní 4.....	118
Příloha E: První tahy 1	119
Příloha F: První tahy 2	119
Příloha G: První tahy 3	120
Příloha H: První tahy 4	120
Příloha I: Krásné jméno	121
Příloha J: Krásné jméno 2	121
Příloha K: Malá psací písmena a-f.....	122
Příloha L: Malá psací písmena a-f	122
Příloha M: Malá psací písmena g-k	123
Příloha N: Malá psací písmena g-k.....	123
Příloha O: Mandala	124
Příloha P: Mandala.....	124
Příloha Q: Malá psací písmena l-r	125
Příloha R: Malá psací písmena l-r.....	125
Příloha S: Ozdoby	126
Příloha T: Ozdoby.....	126
Příloha U: Malá psací písmena s-z	127
Příloha V: Malá psací písmena s-z	127
Příloha W: Malá psací písmena s-z.....	128
Příloha X: Malá psací písmena s-z	128
Příloha Y: Psaní číslic.....	129
Příloha Z: Psaní číslic	129
Příloha AA: Velká písmena	130
Příloha BB: Velká písmena.....	130
Příloha CC: Velká písmena.....	131
Příloha DD: Velká písmena	131
Příloha EE: Organizace textu.....	132
Příloha FF: Organizace textu	132

Příloha GG: Přání.....	133
Příloha HH: Přání.....	133
Příloha II: Přání.....	134
Příloha JJ: Přání	134
Příloha KK: Obálky	135
Příloha LL: Obálky	135
Příloha MM: Braillovo písmo.....	136
Příloha NN: Hieroglyfy	136
Příloha OO: Hieroglyfy	137
Příloha PP: Vlastní hieroglyfy	137
Příloha QQ: Pexeso z hieroglyfů	138
Příloha RR: Pexeso z hieroglyfů.....	138
Příloha SS: Realizace s psaním písmen	139
Příloha TT: Realizace – psaní malých písmen.....	139
Příloha UU: Realizace – Velká abeceda	140
Příloha VV: Realizace – Velká abeceda	140
Příloha WW: Realizace – Ozdoby	141
Příloha XX: Realizace: Vlastní hieroglyfy	141

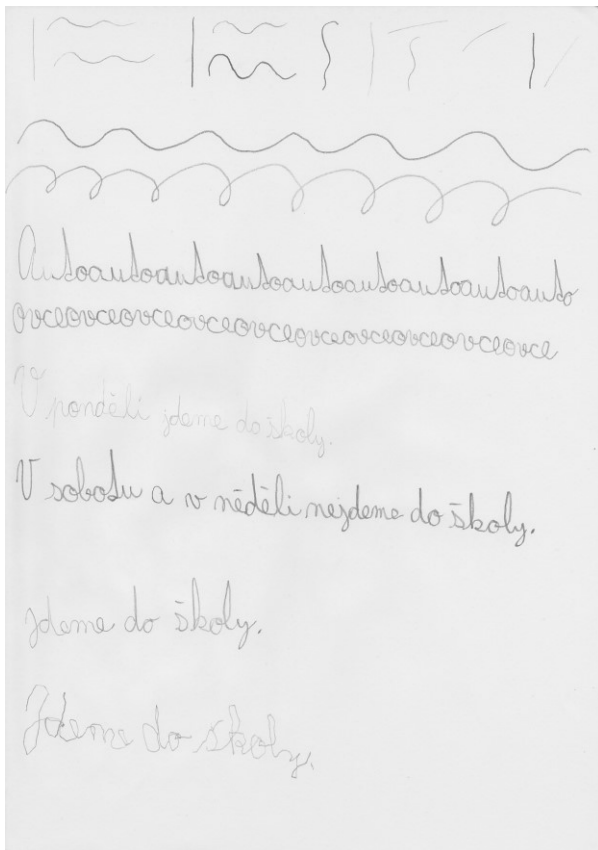
Příloha A: První psaní

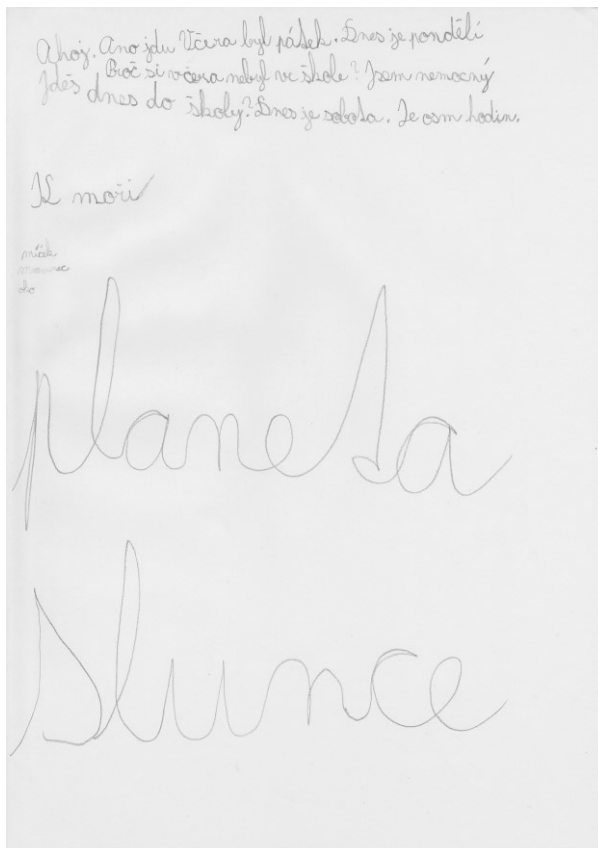
Příloha B: První psaní 2

Příloha C: První psaní 3

Příloha D: První psaní 4

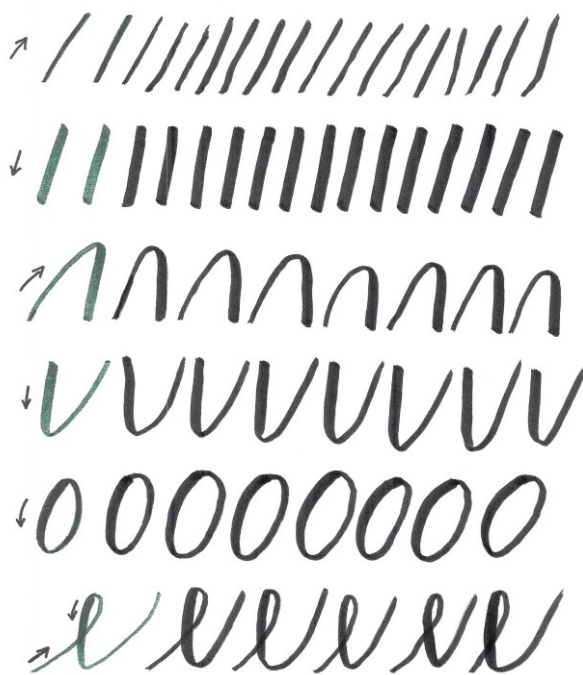
Příloha E: První tahy 1

PRVNÍ TAHY

Příloha F: První tahy 2

PRVNÍ TAHY

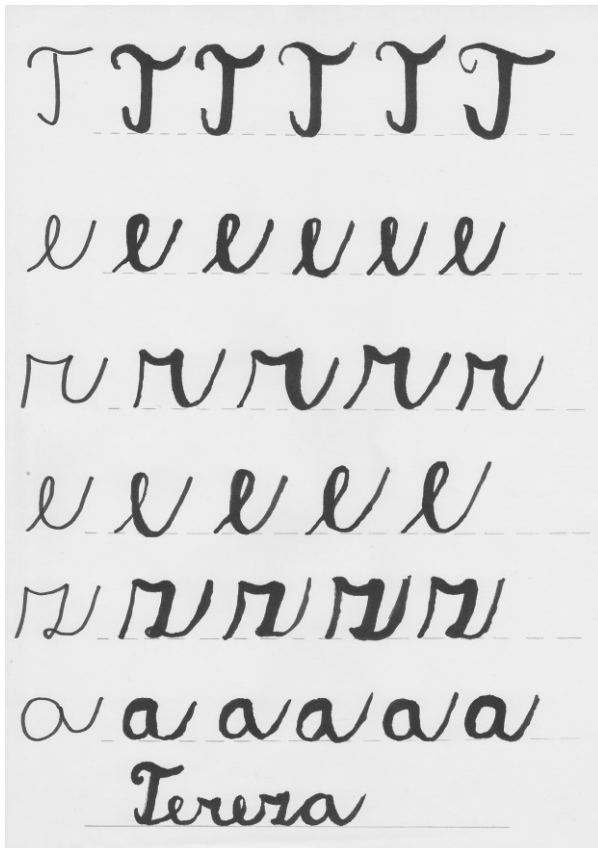
Příloha G: První tahy 3

Příloha H: První tahy 4

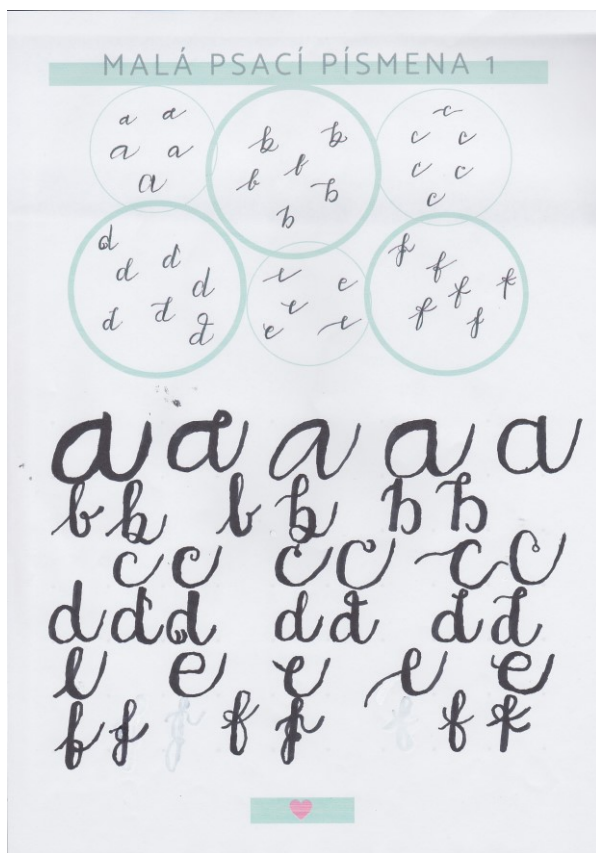
Příloha I: Krásné jméno

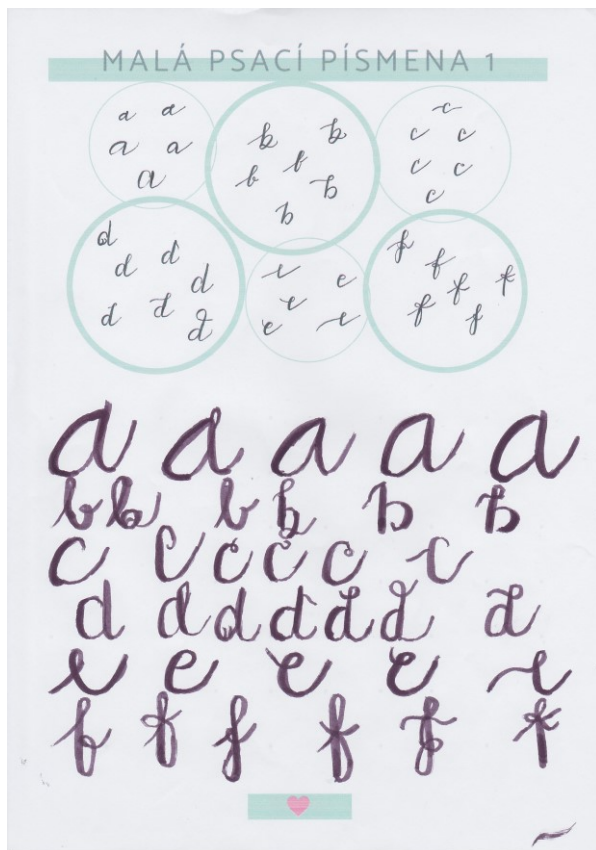
Příloha J: Krásné jméno 2

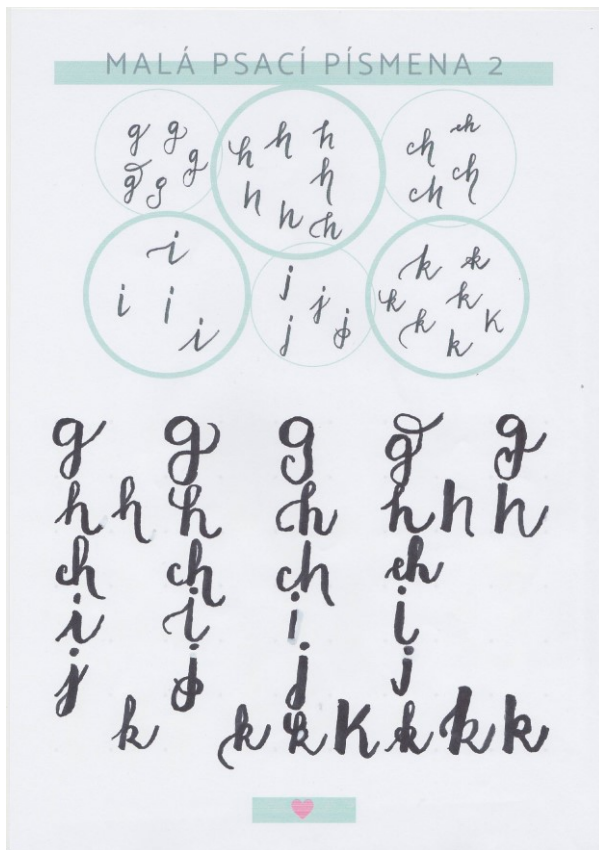
Příloha K: Malá psací písmena a-f

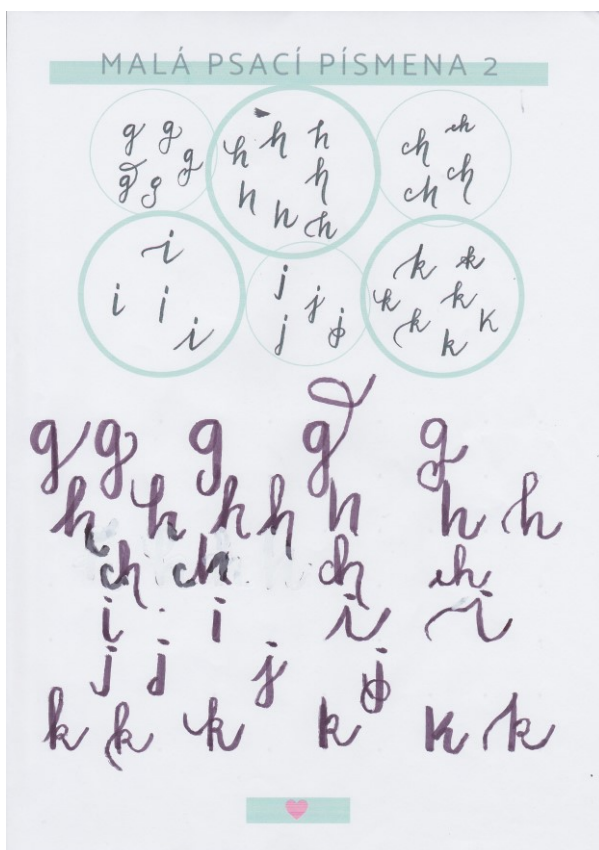
Příloha L: Malá psací písmena a-f

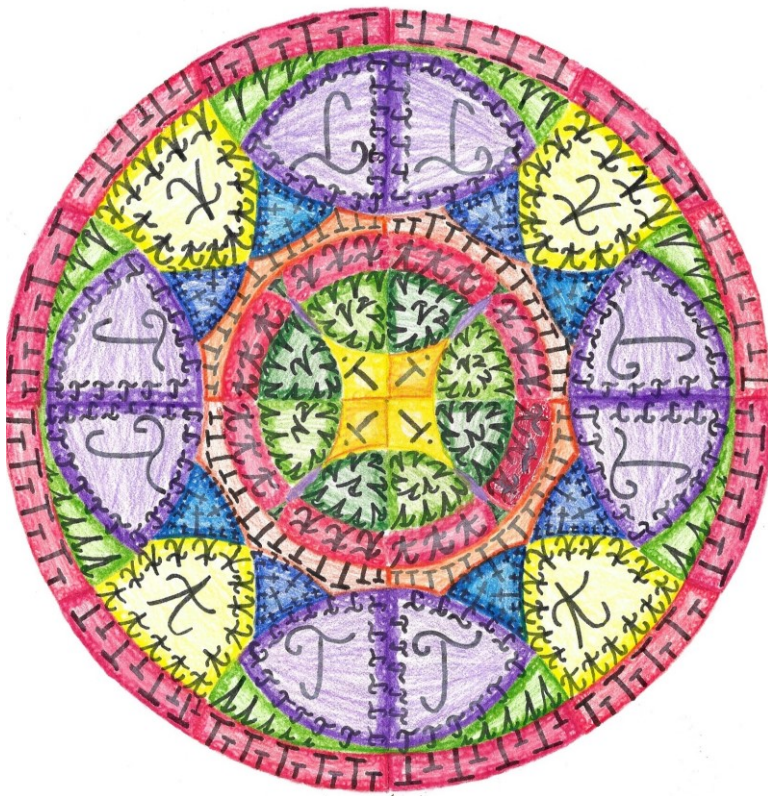
Příloha M: Malá psací písmena g-k

Příloha N: Malá psací písmena g-k

Příloha O: Mandala

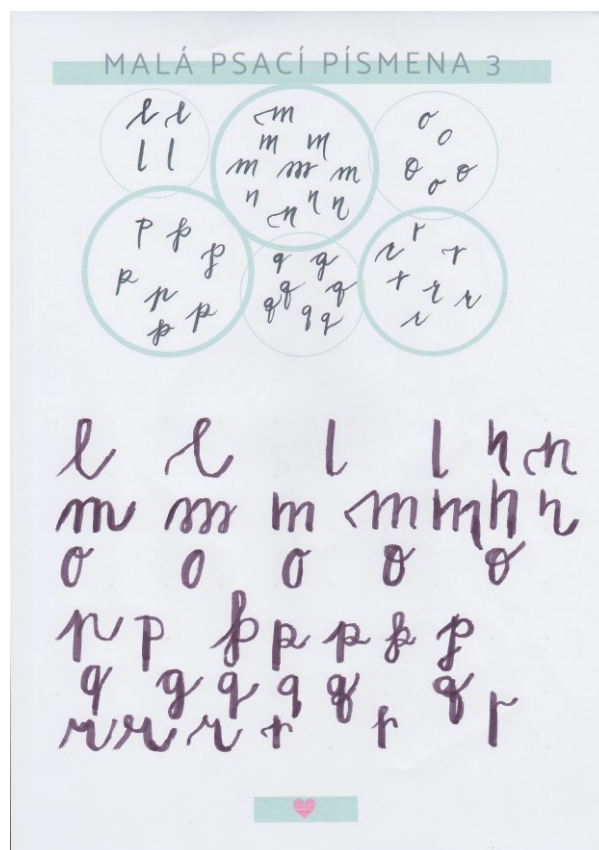
Příloha P: Mandala

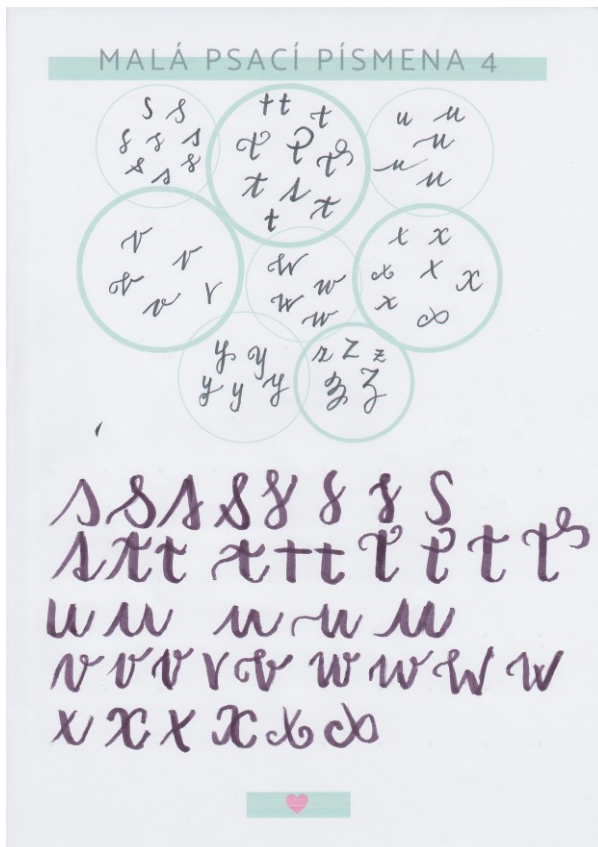
Příloha Q: Malá psací písmena l-r

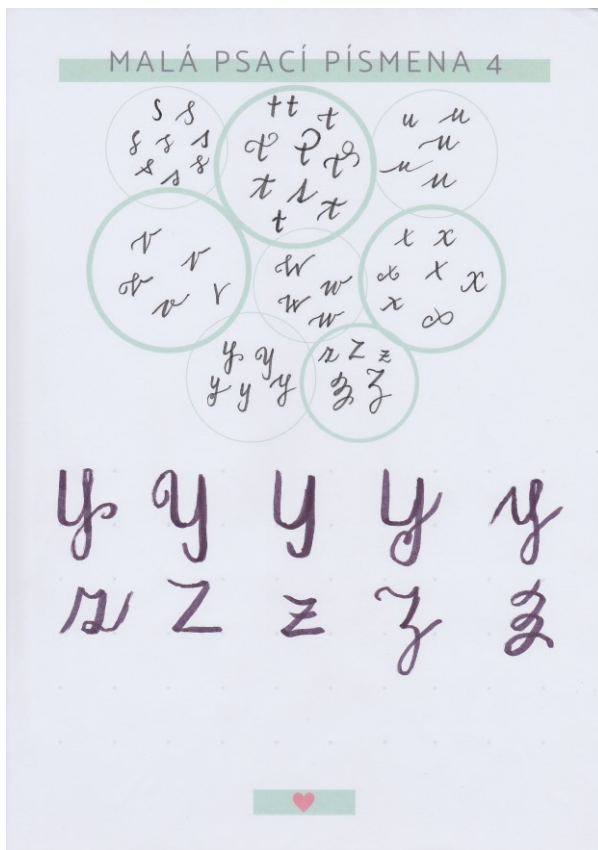
Příloha R: Malá psací písmena l-r

Příloha U: Malá psací písmena s-z

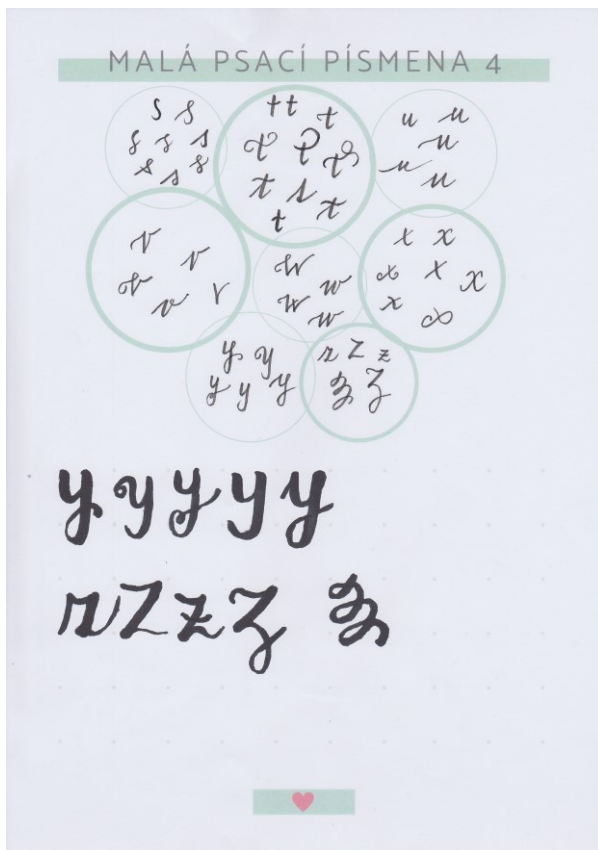
Příloha V: Malá psací písmena s-z

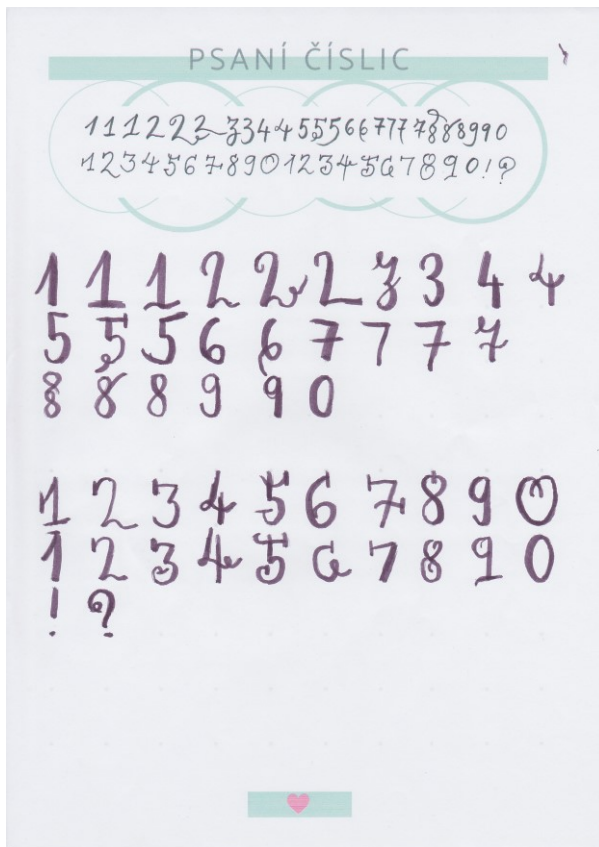
Příloha W: Malá psací písmena s-z

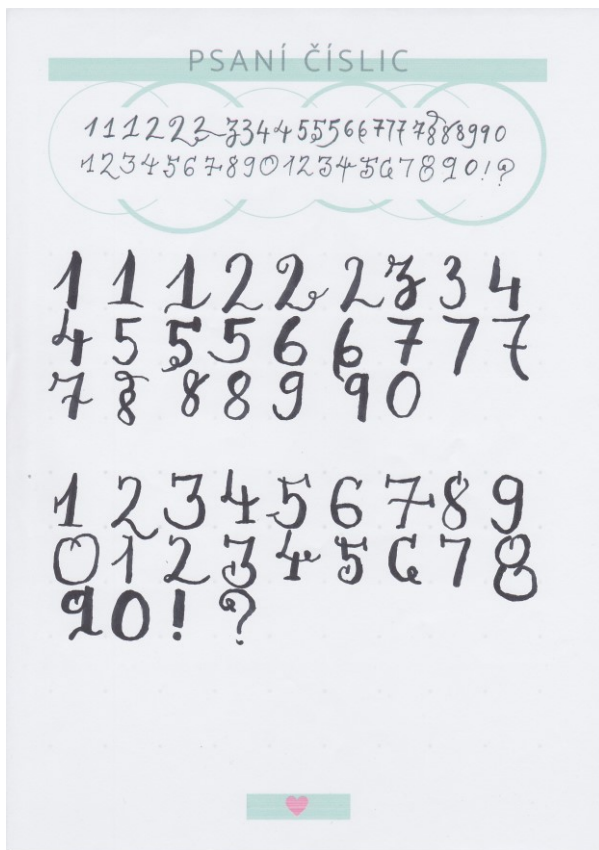
Příloha X: Malá psací písmena s-z

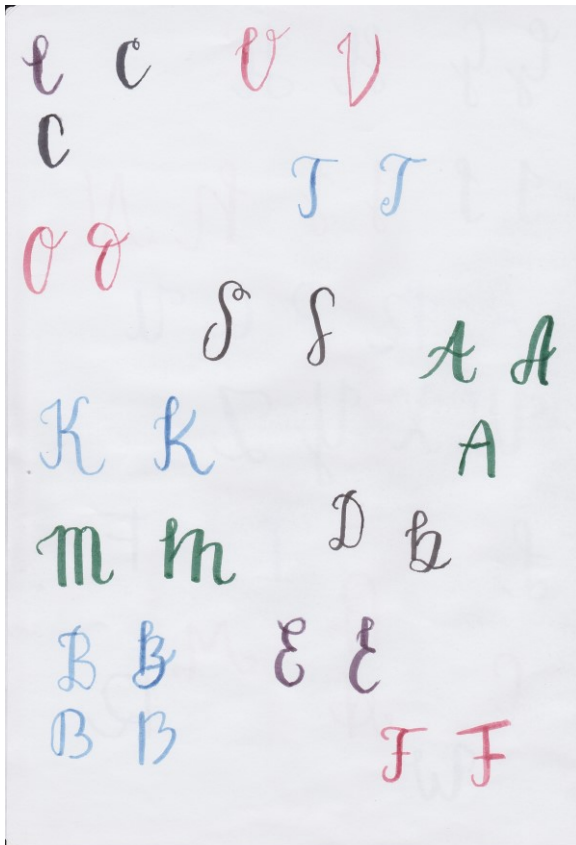
Příloha Y: Psaní číslic

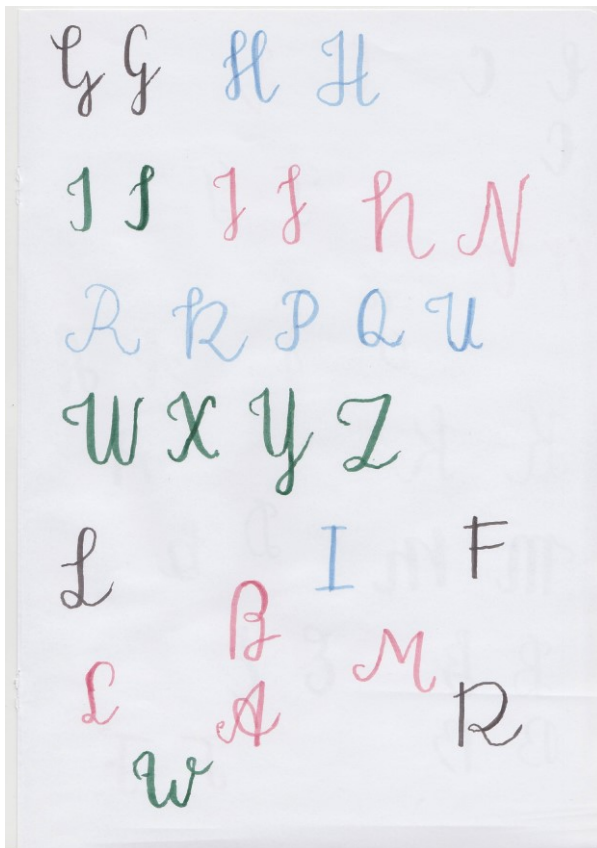
Příloha Z: Psaní číslic

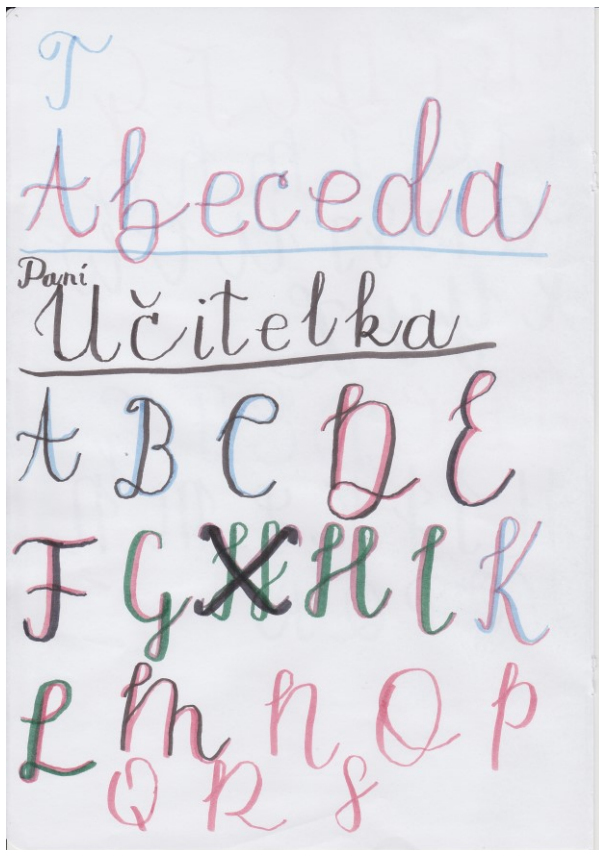
Příloha AA: Velká písmena

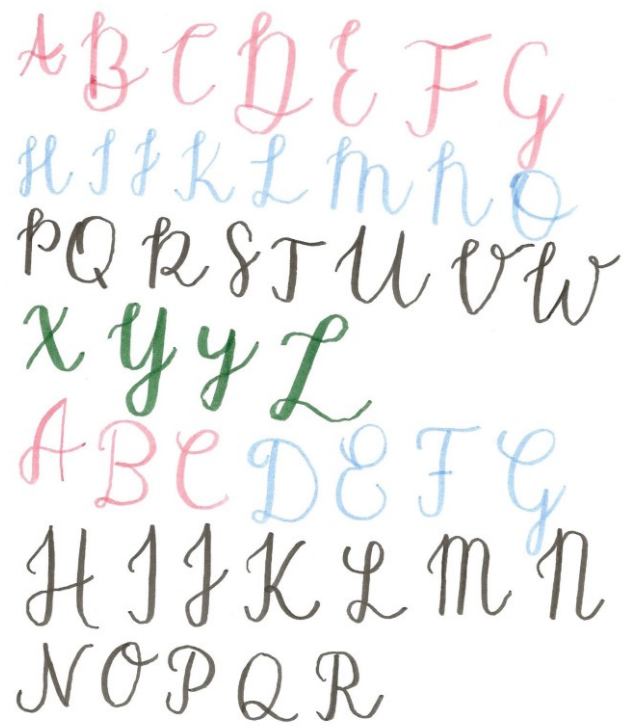
Příloha BB: Velká písmena

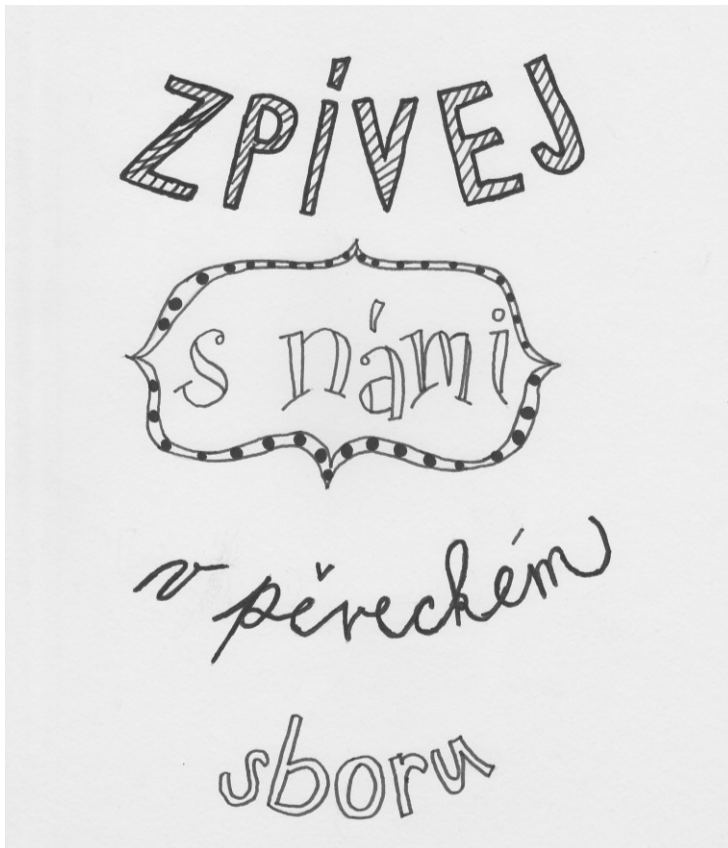
Příloha CC: Velká písmena

Příloha DD: Velká písmena

Příloha EE: Organizace textu

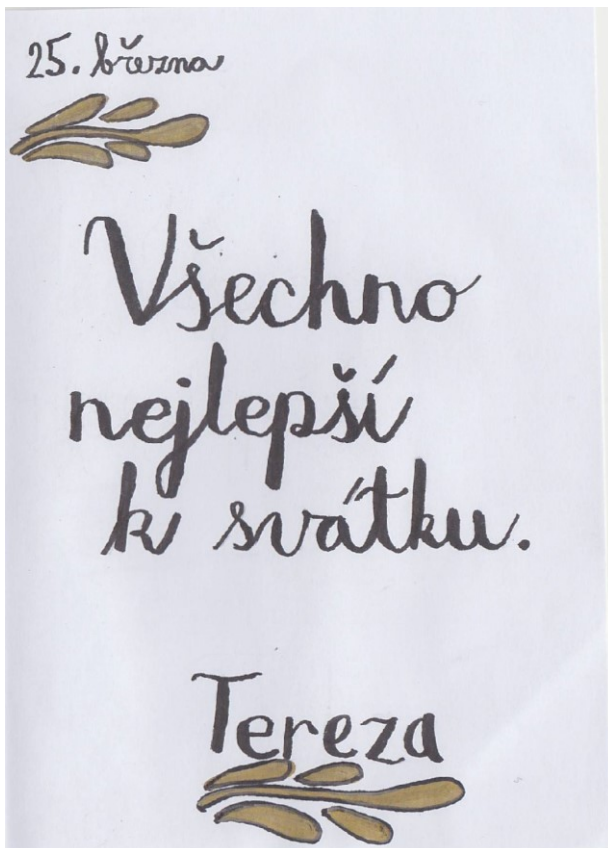
Příloha FF: Organizace textu

Příloha GG: Přání

Příloha HH: Přání

Příloha II: Přání

Příloha JJ: Přání

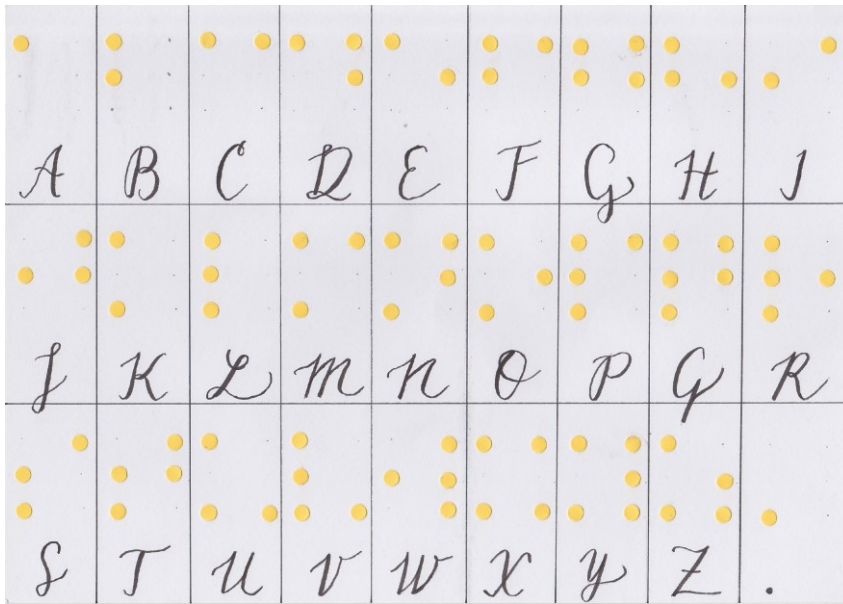
Příloha KK: Obálky

Příloha LL: Obálky

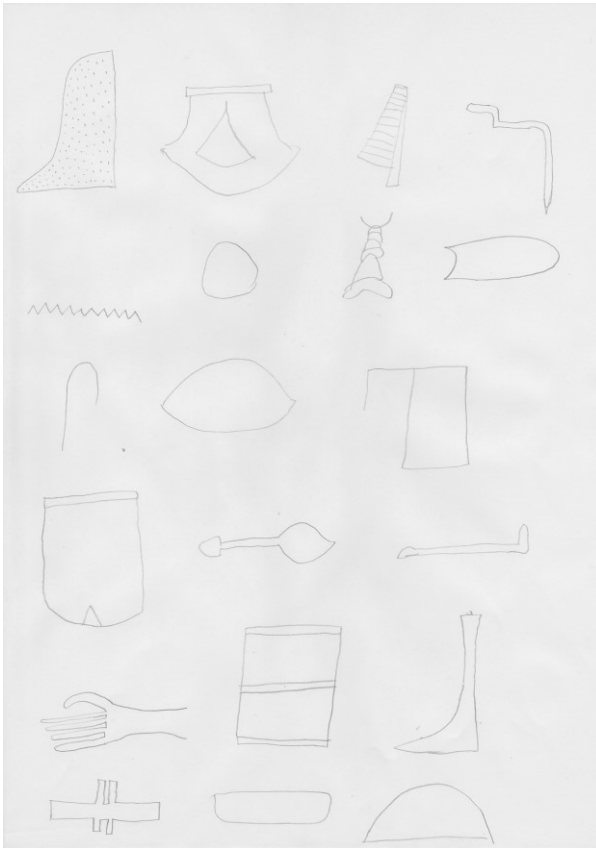
Příloha MM: Braillovo písmo

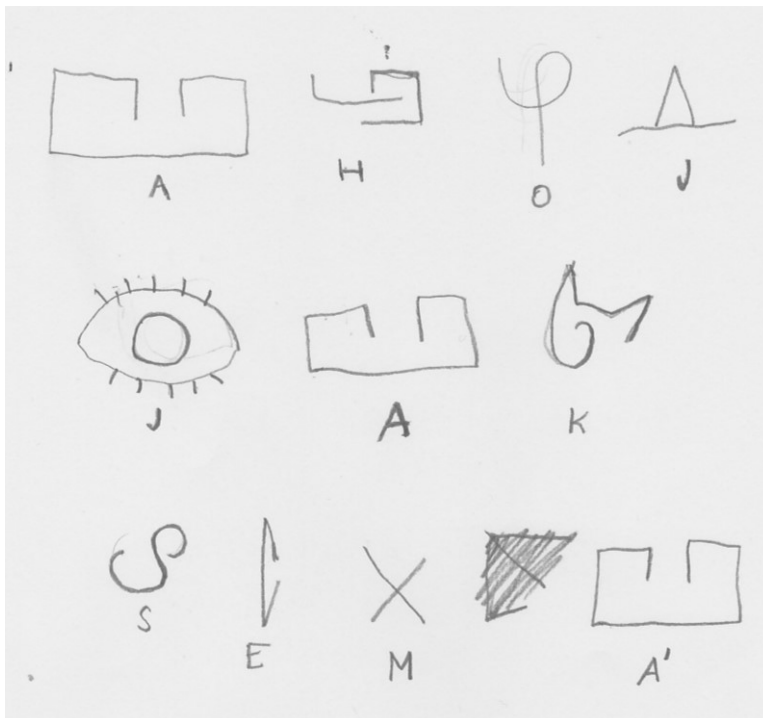
Příloha NN: Hieroglyfy

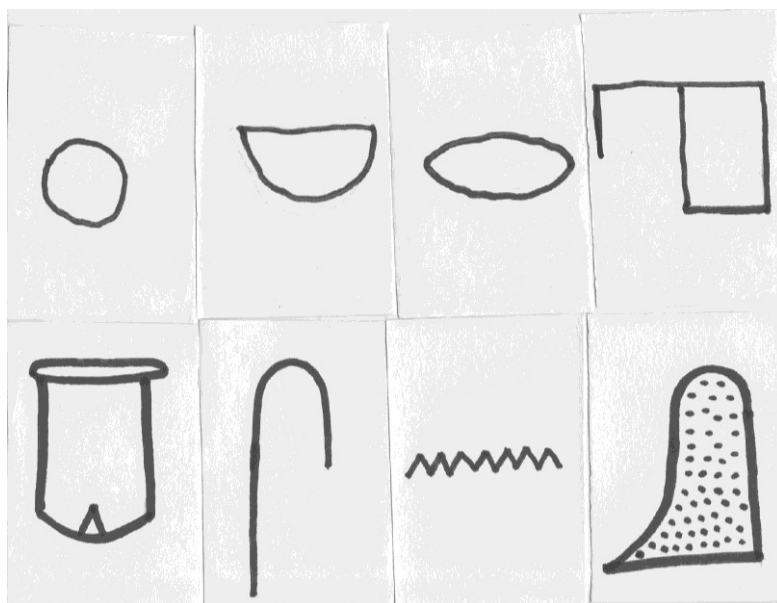
Příloha OO: Hieroglyfy

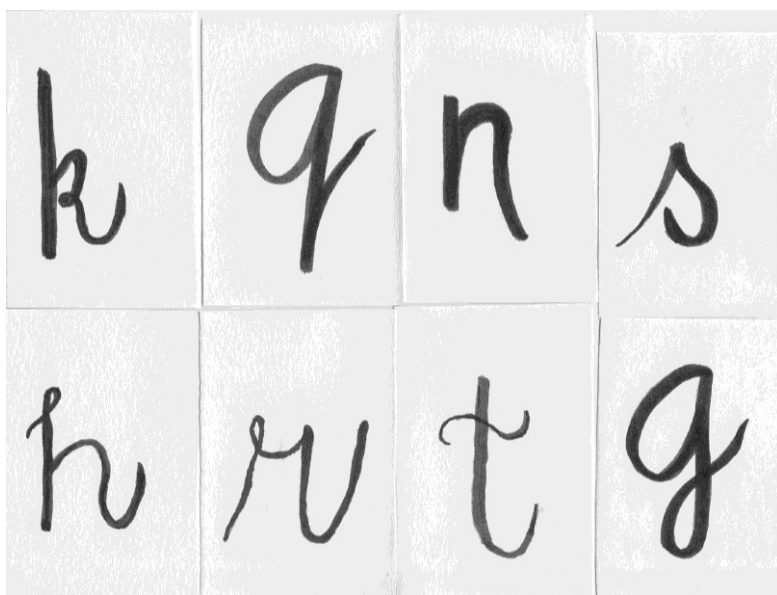
Příloha PP: Vlastní hieroglyfy

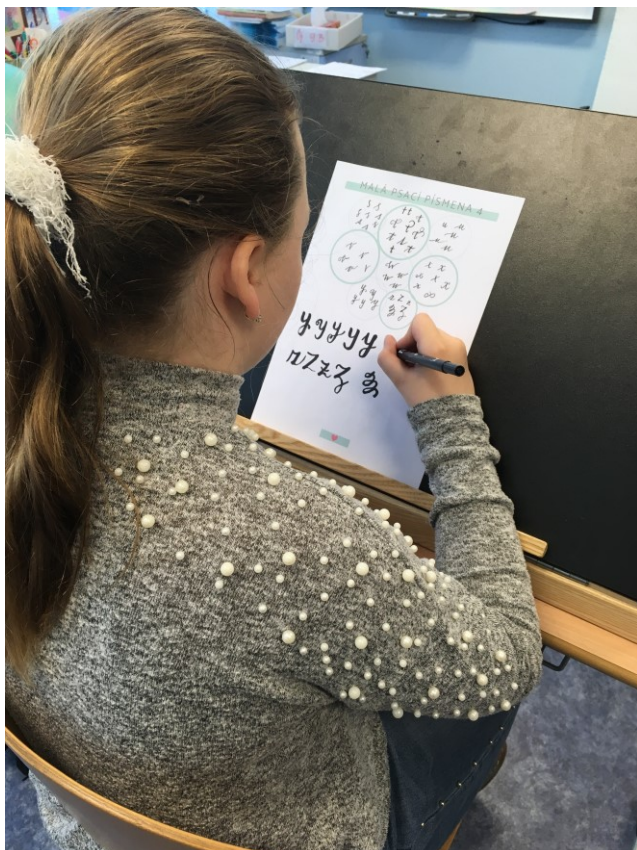
Příloha QQ: Pexeso z hieroglyfů

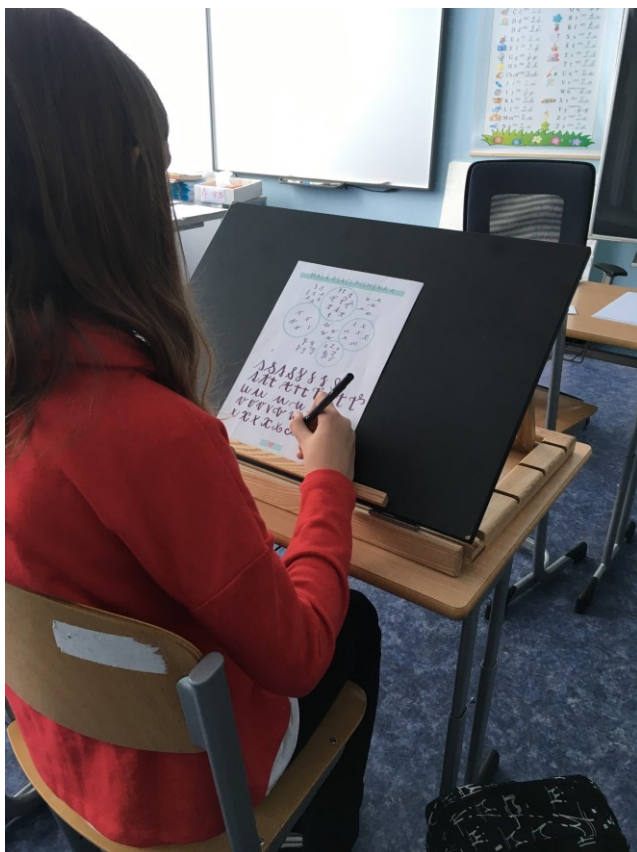
Příloha RR: Pexeso z hieroglyfů

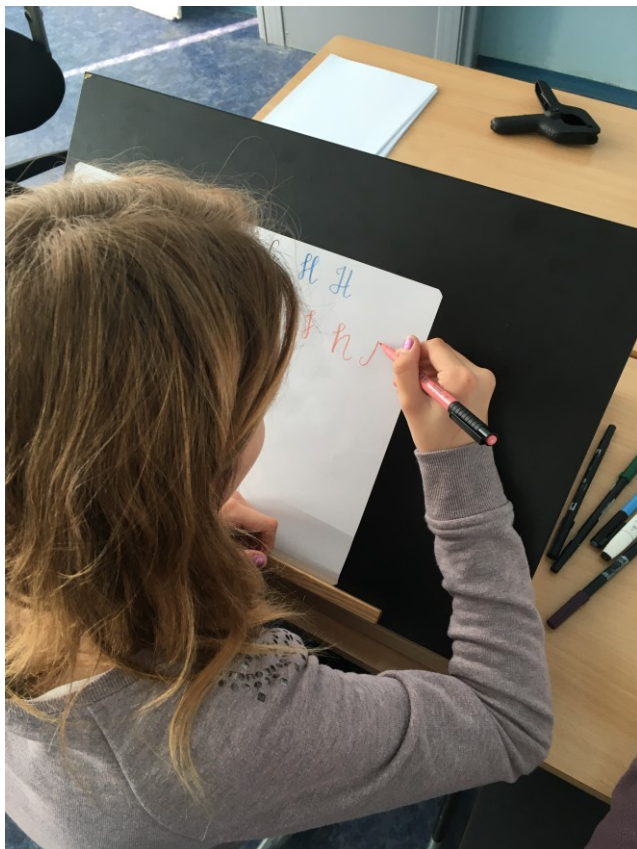
Příloha SS: Realizace s psaním písmen

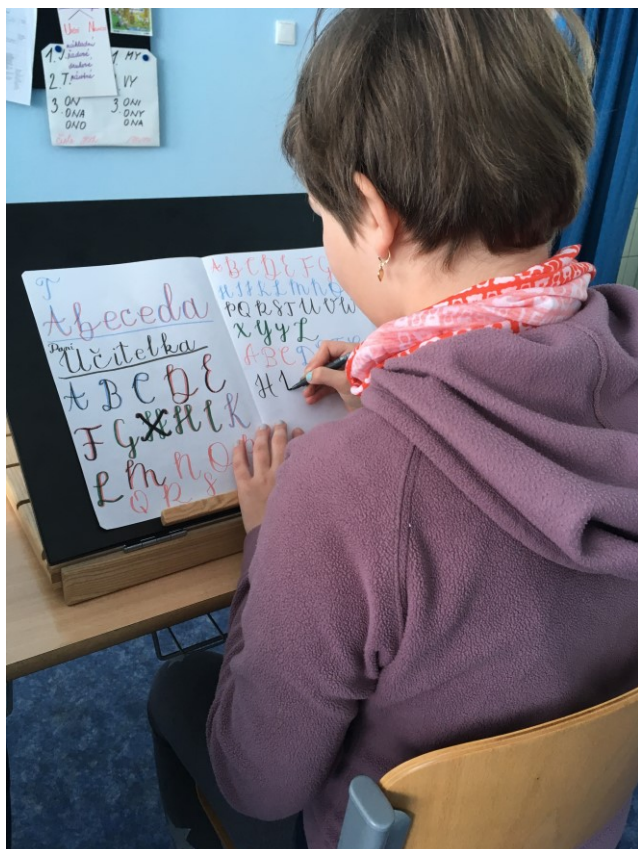
Příloha TT: Realizace – psaní malých písmen

Příloha UU: Realizace – Velká abeceda

Příloha VV: Realizace – Velká abeceda

Příloha WW: Realizace – Ozdoby

Příloha XX: Realizace: Vlastní hieroglyfy

